

Deel 4

De bevindingen van de Studiecommissie

4.1 De financiële instellingen

4.1.1 Inleiding

De Studiecommissie heeft van bij het begin van haar werkzaamheden geopteerd voor een consensusmethode, met name in haar contacten met de banksector. Bijgevolg heeft zij gestreefd naar vrijwillige samenwerking met de diverse betrokken actoren.

Als aanzet tot de werkzaamheden van het onderzoeksteam heeft de Studiecommissie de specialisten en vertegenwoordigers van verschillende organismen en instellingen gehoord die haar in haar werkzaamheden zouden kunnen bijstaan : de Commissie voor het Bank- en Financiewezen (CBF) en de Belgische Vereniging van Banken (BVB).¹ Die hoorzittingen hadden betrekking op meerdere punten, onder meer het beheer van niet opgevraagde tegoeden, de verwervende of bevrijdende verjaring, de bewaring van de archieven, enz..

De BVB is in dat opzicht al gauw naar voren getreden als de bevoorrechte gesprekspartner voor de financiële sector. Eind 1997 heeft de BVB bij haar leden die met de problematiek te maken bleken te hebben omdat zij tijdens de oorlog op de Belgische financiële markt actief waren, een enquête gehouden. De resultaten van die enquête werden integraal aan de Studiecommissie voorgelegd voor verdere interpretatie en uitdieping, en hadden meer specifiek betrekking op de beschikbare archieven en op het beheer en de bewaring van niet opgevraagde contanten, effecten en verzegelde omslagen. De aldus vergaarde gegevens werden samengebracht in een Onderzoeksgids van de financiële instellingen van WOII tot vandaag, die voor de verdere werkzaamheden van de Commissie zeer nuttig is gebleken (cf. Hoofdstuk 4.1.3).

De BVB verbond er zich via haar voorzitter, de heer Willy Breesch, in juni 1999 toe om :

- haar oorlogsarchieven open te stellen voor de door de Studiecommissie gemandateerde onderzoekers en hen vlotte toegang ertoe te verlenen;
- aan de erfgenamen van de slachtoffers van de jodenvervolging de achtergelaten tegoeden terug te bezorgen die nog in het bezit van de banken zouden zijn, en dit ondanks de eventuele dertigjarige verjaring;
- al het nodige opzoekingswerk te verrichten om de erfgenamen op basis van hun individuele verzoeken te helpen in hun speurtocht naar die tegoeden;
- de tegoeden die werden teruggevonden op basis van de lijsten die samen met de onderzoekers van de Commissie werden opgesteld, en die nog in haar bezit zijn en waarvoor geen erfgenamen meer in leven zijn, te besteden in het belang van de joodse gemeenschap van België;
- de rekeningtegoeden waarvan sprake te herwaarderen.

Het onderzoeksteam, dat in mei 1999 in functie is getreden, heeft op die beginselverklaring - beter bekend als het Memorandum Breesch - kunnen steunen om ten volle met haar onderzoekswerkzaamheden van start te gaan.

In een eerste fase heeft het onderzoeksteam getracht om het theoretische kader van de problematiek uit te tekenen :

- de anti-joodse wetgeving m.b.t. de joodse financiële bezittingen die geleidelijk tussen 1940 en 1943 werd ingevoerd (cf. Hoofdstuk 2.2.1);
- de wetgeving op het sekwesteren en de procedures voor rechtsherstel na de oorlog (cf. Hoofdstuk 3.2). Dat werk, dat vlot werd afgehandeld, werd uitvoerig behandeld in het Tweede tussentijds rapport aan de Regering, dat in oktober 1999 werd voorgelegd.

Het onderzoeksteam is mettertijd tot de zekerheid gekomen dat er zich in de huidige financiële instellingen, de erfgenamen van de instellingen uit de oorlogstijd, nog tegoeden bevinden die aan de slachtoffers van de judeocide toebehoren. De Studiecommissie heeft getracht de instrumenten te vinden om de omvang van die bezittingen net na de oorlog in te schatten. Een cijfermatige inschatting is een delicate onderneming die, bij gebrek aan archieven, op hypothesen berust. In haar voortdurende bekommernis om objectiviteit heeft de Studiecommissie meerdere invalshoeken willen volgen, gaande van het algemene naar het bijzondere : van de verschillende componenten van de globale Belgische financiële markt uit die tijd tot de specifieke kenmerken van de joodse financiële bezittingen. Zij hoopt zodoende over de instrumenten te beschikken om, zij het niet de spoliatie en de gevolgen ervan voor de financiële bezittingen met precisie te becijferen, dan toch een zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid aanleunende orde van grootte te bepalen.

4.1.2 De tegoeden van particulieren bij financiële instellingen in België tijdens de Tweede Wereldoorlog : een marktonderzoek²

Naast specifieke parameters om de joodse tegoeden bij financiële instellingen te benaderen, leek het de Studiecommissie nuttig inzicht te verwerven in de marktsituatie van de financiële instellingen net voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Studiecommissie wenste daarbij de link te kennen tussen de huidige banken en de financiële instellingen van toen, en het toenmalig respectief marktaandeel te bepalen. Voor deze studie werden de gegevens aangewend die door de wettelijke controleorganen op de financiële instellingen werden verzameld. Het eerste deel (Hoofdstuk 4.1.2) van dit globaal onderzoek neemt de jaren 1938-1943 als vertrekpunt, het tweede deel geeft aan wat de situatie van toen betekent voor de huidige banken (Hoofdstuk 4.1.3).

Aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog was de Belgische overheid nog maar net begonnen met het structureren van de financiële instellingen. Er bestonden toen drie categorieën van financiële instellingen : de openbare kredietinstellingen, de banken en de spaarkassen. De hervorming en structurering van het bankwezen was een rechtstreeks gevolg van de enorme economische expansie van de jaren '20 die tot een wildgroei van financiële instellingen had geleid en de gevolgen die de daarop volgende wereldcrisis in de jaren '30 met zich bracht. België had tot einde 1929, begin 1930 in volle euforie geleefd, zich nog geen rekenschap gevend van de ware draagwijdte van de Amerikaanse beurskrach, de 'zwarte donderdag' van 24 oktober 1929.

De recessie kwam zwaar aan : het aantal deposito's en het erop vastgelegd bedrag daalden in de tweede helft van de jaren '30 en zeker in de jaren 1938-1940. Sedert 1933 waren verschillende kleine en middelgrote banken failliet gegaan, waaronder de Antwerpse Handelsbank en een privé-bank uit Hoei (waarvan de deposito's 150 miljoen bedroegen). Het aantal protectionistische maatregelen nam zowat overal in West-Europa toe. Ook de overal verspreide 'Middenkredietkas van den Belgischen Boerenbond' raakte zwaar in de problemen (door het bankroet van de Algemeene Bankvereniging, een financiële instelling afhankelijk van de Middenkredietkas), net als de Belgische Bank van de Arbeid die (o.a. door de overname van de zieke *Comptoir des Dépôts et de Prêts*) reeds de kantoren had moeten sluiten. Bij de publieke opinie versterkte dit het gevoel van wantrouwen ten aanzien van het gehele bankstelsel. De devaluatie van de Belgische Frank in 1935 redde de banken en bracht zelfs een korte maar krachtige heropleving in 1936-1937. Al gauw echter bogen de economische crisis gecombineerd met een binnenlandse politieke crisis en de stijgende internationale spanning deze heropleving weer om in een negatieve spiraal. Het jaar 1939 was voor alle Belgische banken precair; de evolutie van de internationale toestand boezemde de spaarders angst in, met vanaf 1938 een massale opvraging van deposito's als gevolg. Het is in deze woelige jaren '30 dat de overheid ingreep om meer controle te verwerven over de financiële wereld.

De hervorming van het bankwezen beoogde een wettelijke reglementering tot bescherming van de spaarders, die door de crisis het vertrouwen in de financiële instellingen schenen verloren te hebben.³ In de motivatie van de regering lezen we : “De rechten van die personen [‘talrijke weinig gegoede lieden die de gewone cliënteel van de spaarkassen uitmaken’ ...] moeten beschermd worden, te meer daar zij, door hun werkzaamheid en hun spaarzin, een aanzienlijke rijkdom voor de gemeenschap beteekenen. Het is niet aannemelijk dat het den eersten den beste, hij weze Belg of vreemdeling, toegelaten is, de spaarpenningen, die bedoelde personen vaak met veel inspanning vergaarden, in deposito te ontvangen zonder zich te moeten onderwerpen aan eenige controle in zake het beheer van de beleggingen die hij er in gelukte in handen te krijgen” .⁴

Van overheidswege werden twee controleorganen opgericht, het Centraal Bureau voor de Kleine Spaarders (*Office central de Contrôle de la petite Epargne*) voor de spaarkassen in 1934 en de Bankcommissie (*Commission bancaire*) voor de banken in 1935 (vandaag vallen deze bevoegdheden onder één instelling, namelijk de Commissie voor het Bank- en Financiewezen). Daarnaast waren er dan de openbare instellingen, rechtstreeks door de overheid gecontroleerd. In deze macro-economische benadering overlopen we systematisch de drie genoemde soorten financiële instellingen, plaatsen ze in hun historische context en voegen er volledigheidshalve de Duitse oorlogsbanken aan toe.

Voorafgaandelijk evenwel nog deze twee bemerkingen. In hun inleiding op ‘De Belgische Spaarbanken’ schrijven Els Witte en Karel Veraghtert dat uit de 19^e eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw weinig archiefmateriaal bewaard is gebleven, en dat er daarnaast een onstellend gebrek aan literatuur en gepubliceerde bronnen is.⁵

Bij de interpretatie van de evolutie van de groeicijfers van de financiële instellingen moet men daarnaast rekening houden met een sluipende geldontwaarding tijdens de bezetting : de index voor levensonderhoud verdrievoudigde nagenoeg terwijl tegelijkertijd de geldhoeveelheid met meer dan het drievoudige toenam. Om te beginnen was er op 22 juli 1940 vastgelegd dat 1 RM voortaan gelijk stond aan 12,5 BEF, wat voordien 10 BEF was.⁶

Al was er in mei 1940 bij het uitbreken van de oorlog een grote deposito-opvraging, na het beëindigen van de militaire operaties vloeiden de deposito’s in snel tempo naar de banken. De monetaire inflatie en de geringe bestedingsmogelijkheden (o.a. wegens de schaarste en de neergang van handels- en industriële investeringen) veroorzaakten een dergelijke aangroei van publieksdeposito’s dat deze zelfs 88 tot maximaal 95 % van de externe werkmiddelen, wat enorm hoog is, uitmaakten van bijvoorbeeld de Bank van de Generale Maatschappij.⁷ Ook door de onveilige oorlogsperiode heeft het publiek voor een groter gedeelte van zijn beschikbare middelen blijkbaar een ‘veilig’ onderkomen gezocht bij de grootste privé-banken van het land.⁸ Er waren eveneens de geblokkeerde tegoeden van de naar het buitenland vertrokken titularissen. De economische activiteit was merkelijk

afgenomen, zo ook de kredietvraag vanuit de privé-sector. De toevloed van deposito's vanuit de particuliere sector kon door de banken haast uitsluitend in overheidspapier worden belegd. Er werd in 1941 door de banksector zelfs een plafond vastgelegd voor de te betalen intresten op deposito's.⁹ Hoe indrukwekkend de groeicijfers van de passiva bij de financiële instellingen ook mogen lijken, door de enorme uitbreiding van de geldemissie en de toename van de inflatie, was er in realiteit geen reële vooruitgang van het spaarvolume. De reële waarde van het spaarvolume bleef volgens historicus Karel Veraghtert tijdens de Tweede Wereldoorlog nagenoeg constant.¹⁰

4.1.2.1 Instellingen en controle-organen

Openbare kredietinstellingen

Volgende openbare kredietinstellingen bestonden in België : de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (ASLK), de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid (NMKN), het Gemeentekrediet van België (GKB), de Nationale Kas voor Beroepskrediet (NKBK), het Nationaal Instituut voor Landbouwkrediet (NILK) en het Bestuur der Postchecks (BCH). In het kader van dit onderzoek werd op drie van deze instellingen verder in gegaan.

Het particulier cliënteel kon bij het Gemeentekrediet - *Crédit communal* enkel beleggen in obligaties en kasbons.¹¹ Pas vanaf 1950 werden spaarboekjes uitgeschreven, particuliere rekeningen waren er pas vanaf 1965. Het Gemeentekrediet stond onder toezicht van een 'toezichtskomitee' samengesteld uit gemeentelijke en provinciale mandatarissen (burgemeesters, gewezen burgemeesters, provincieraadsleden, ...) en twee staatscommissarissen. De Algemeene Spaar- en Lijfrentkas (°1865) daarentegen was dé depositobank bij uitstek. In 1940 hadden 71,4 % van de Belgen een spaarboekje bij de ASLK, zo'n 4.600.000 mensen waren bij deze spaarkas aangesloten.¹² De ASLK was een door de overheid beheerde spaarkas en had bijgevolg een officieel karakter : loketten in filialen van de Nationale Bank en in Postkantoren en geen directe propaganda of reclame-affiches.¹³ Het Bestuur der Postchecks was een derde overheidsinstelling die particulier spaargeld ontving en beheerde. De laatste twee werden gecontroleerd door het Rekenhof. We mogen ervan uitgaan dat deze overheidsinstellingen voor het grote publiek de laagste drempel hadden.

Een specifieke vorm van sparen in die periode was het schoolsparen, voornamelijk in handen van de ASLK. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) maakte hierover driejaarlijks tabellen op. In 1938 waren er 10.797 scholen op de 13.438 die aan schoolsparen deden (80,3 %). Op een totaal van 1.222.164 leerlingen bezaten er 741.131 een spaarboekje (= 60,6 % van het totaal aantal leerlingen), 98,3 % van die 60,6 % spaarden bij de ASLK. Het gemiddeld bedrag op zo'n schoolrekening was 88,4 BEF. In 1941 waren er 6.685 scholen waar gespaard werd op een totaal aantal scholen van 12.942, wat neerkomt op 51,7 %. Op een schoolbevolking van 1.184.856 waren er 394.158 leerlingen die spaarden (33,3 %). Het gemiddeld bedrag per rekening was inmiddels gedaald tot 25,2 BEF.¹⁴

Vooraleer de overheid ingreep, waren de meeste banken 'gemengde banken', wat wil zeggen dat zij hun financiële middelen mede belegden in bedrijven en door de aandelen die ze verwierven mede eigenaar werden van één of meerdere bedrijven. Door deze bedrijfsinvesteringen namen de risico's voor de banken toe, kwam hun solvabiliteit in gevaar wat hen in een kwetsbare positie bracht. Tijdens de crisis van de jaren dertig gingen heel wat bedrijven over kop en sleurden banken mee in hun val, waardoor de crisis uitermate hard toesloeg. Gemengde banken werden verboden door het KB van 22 augustus 1934.¹⁶ Depositobanken mochten niet langer mede aandeelhouder zijn van industriële of commerciële bedrijven (holdings/trusts).

In de banksector was de crisis er voornamelijk één van zware liquiditeitsproblemen. De overheid greep in met als uiteindelijk resultaat het KB van 9 juli 1935. Dit KB vormde een heus keerpunt in de Belgische financiële geschiedenis, aangezien de financiële wereld, die voordien vrij was van elke specifieke juridische beperking, zich nu diende te voegen naar duidelijk omschreven regels. Dit KB bepaalde het wettelijk statuut van de banken en richtte de Bankcommissie op om te waken over de uitvoering ervan. Om als 'bank' erkend te worden diende een financiële instelling aan zekere eisen te voldoen : deposito's aanvaarden voor een maximum termijn van twee jaar, over een minimumkapitaal beschikken, regelmatig wettelijke balansen publiceren, geen aandelen bezitten. De bankinstellingen, ook depositobanken genoemd, waren voortaan aan controle onderworpen. Gezien het confidentieel karakter van de bankactiviteiten kon die controle onmogelijk door een staatsambtenaar uitgevoerd worden, en vanzelfsprekend evenmin door de banken zelf. Er werd gekozen voor onafhankelijke en beëdigde 'revisoren'.¹⁷ Deze werden aangeworven door de net opgerichte Bankcommissie, als instelling belast met het toezicht op de toepassing van deze maatregelen. De banken kozen zelf hun revisor uit de revisorenlijst van de Bankcommissie. De revisor waakt erover dat de bank zich houdt aan de wettelijke bepalingen. Daartoe stelt hij regelmatig verslagen op die van onschatbare waarde zijn voor wie de banksector bestudeert. Daarnaast beschikt de revisor over een schorsingsveto van acht dagen als de bankhandelingen de wettelijke grenzen overschrijden. In dat geval brengt de revisor de Bankcommissie op de hoogte.

Daarnaast heeft de Bankcommissie enkele belangrijke en veelvoudige taken. Zij oordeelt of een financiële instelling de toelating krijgt om de titel 'bank' te dragen; is dit het geval, dan aanvaardt zij de verplichte inschrijving van deze instelling in de officiële lijst van banken; zij ontvangt de eed van de revisoren; zij mag maximale intresten aanduiden voor bepaalde kredietoperaties en zij mag zekere verhoudingen opleggen tussen de balansposten. Wat de controle betreft, dient wel opgemerkt dat de Bankcommissie uitsluitend een indirecte controle uitoefent. De Bankcommissie is eerder een morele autoriteit die geen directe maatregelen kan treffen.

Enkel de financiële instellingen die door de Bankcommissie aanvaard zijn en op hun lijst voorkomen, mogen de naam 'bank' dragen. Deze lijst werd voor het jaar 1940 echter niet gepubliceerd, het jaarverslag was toen ook veel summierder dan gewoonte door het uitbreken van de oorlog. De lijst van banken en hun filialen waarop de Studiecommissie steunde om een beeld te schetsen van hoeveel filialen de toen bestaande banken hadden en waar deze gevestigd waren, is deze uit het jaarverslag van 1939 (zie Bijlage 14).

*Spaarkassen en het Centraal Bureau voor Kleine Spaarders*¹⁸

De economische crisis na de beurskrach van *Wall Street* zette de overheid ertoe aan (KB van 26 december 1930) een commissie op te richten om de 'bescherming van het spaarwezen' te bestuderen.¹⁹ De wet van 7 december 1934, aangevuld door het KB van 15 december 1934, richtte het Centraal Bureau voor Kleine Spaarders (CBKS) op dat als zelfstandige openbare instelling met rechtspersoonlijkheid de belangen van de kleine spaarder moest veilig stellen.²⁰ Het was een reddingsoperatie van de overheid om de bedreigde private spaarkassen van de ondergang te redden; naast een controlerende functie had het CBKS inderdaad een hulpverlenende functie: het beschikte over een muntfonds (1 miljard BEF) dat kredieten kon verstrekken aan instellingen in moeilijkheden.²¹ Het oefende de officiële controle uit over de inzameling van de spaargelden en de transformatie ervan in de wettelijk toegelaten beleggingen. Het Rekenhof was verantwoordelijk voor het toezicht op het CBKS.²²

Het KB van 15 december 1934 hervormde het statuut van de private spaarkas. Dit werd verder gedefinieerd in enkele aanvullingen.²³ Er werd een reglementering tot stand gebracht die onder meer het gebruik van de benaming spaarkas, de omvang van het minimum kapitaal, het gebruik en de plaatsing van deposito's bepaalde.²⁴ Het doel was dat de spaarkassen in alle omstandigheden over voldoende liquiditeiten beschikten en dat de solvabiliteit groot genoeg was.²⁵ Dit besluit voorzag twee afdelingen binnen de spaarkassen: enerzijds de 'private spaarkassen', die onder de controle van het CBKS vielen, anderzijds maatschappijen en ondernemingen die 'gelddeposito's ontvangen'.²⁶ Deze laatste waren niet aan controle onderworpen, doch werden door de regering en de controle-instellingen (zowel de Bankcommissie als het Centraal Bureau voor Kleine Spaarders) met nadruk uitgenodigd om zich als bank of als private spaarkas te laten erkennen.²⁷ Deze evolutie kwam echter traag op gang (in 1934 waren er 2 private spaarkassen, in 1945 26, om tot een piek te komen in 1967 met 37 spaarkassen), waardoor er tijdens de door ons onderzochte periode (1938-1943) nog een aanzienlijk aantal maatschappijen en ondernemingen die 'gelddeposito's ontvangen' niet aan controle onderworpen waren; om die reden kon de Studiecommissie ook niet over hun archieven beschikken. De regering wou door deze maatregelen voorkomen "dat het publiek een ongegrond vertrouwen zou hebben in onveilige instellingen, door iedere abusieve identificatie met de onder staatsgarantie staande Algemene Spaar- en Lijfrentekas

onmogelijk te maken”, de term spaarkas mocht enkel nog gebruikt worden door instellingen die door de overheid worden gecontroleerd (CBKS).²⁸

De private spaarkassen die tijdens de door ons onderzochte periode reeds aan de controle van het CBKS onderworpen waren, zijn de volgende²⁹ :

1. Antwerpsche Hypotheekkas nv - *Caisse hypothécaire anversoise sa* (1934)
2. Belgische Hypotheekmaatschappij en Spaarkas nv - *Société hypothécaire belge et Caisse d'Epargne sa* (1934)
3. *Caisse d'Epargne et de Dépôts d'Ougrée sa* (22.II.1936)
4. *Société anonyme Métallurgique de Prayon* (02.VI.1937)
5. Coop-Depositos sm - *Coop-Dépôts sc* (07.IV.1938)
6. Antwerpsche Maatschappij voor Depositos en Hypotheken nv - *Société anversoise de Dépôts et d'Hypothèques sa* (07.IV.1938)
7. Belgische Arbeiderscoöperatie - Centrale Depositokas sm - *Coopération ouvrière belge, Caisse centrale de Dépôts sc* (07.IV.1938)
8. Hypotheek- en Spaarmaatschappij van Antwerpen nv - *Société d'Hypothèques et d'Epargne d'Anvers sa* (22.VII.1938)
9. *L'Economie Populaire sc* (20.II.1938)
10. Ford Motor Company nv (1939)
11. Volksdepositokas nv (07.IV.1940)
12. Centrale Kas voor Landbouwkrediet van den Belgischen Boerenbond sv - *Caisse centrale de Crédit rural du Boerenbond belge sc* (05.VII.1940)
13. Hypothecaire Beleggings- en Depositokas nv - *Caisse de Placements hypothécaires et de Dépôts sa* (08.X.1940)
14. *La Prévoyance sc* (08.X.1940)
15. Onderling Hypothecaire Krediet nv - *Crédit mutuel hypothécaire sa* (21.V.1941)
16. Belgische Zee- en Binnenvaart Kredietmaatschappij nv - *Crédit maritime et fluvial de Belgique sa* (12.VI.1941)
17. *Union hypothécaire sc* (1941)
18. West-Vlaamsche Hypotheekkas - *Caisse hypothécaire westflamande sa* (12.IV.1942)
19. *Les Oeuvres sociales catholiques de Jemappes sc* (1942)
20. *Iwan Simonis sa* (1942)
21. Algemene Eigenaars Vereniging sv - *Union générale des Propriétaires* (25.XI.1943)

Tijdens de oorlog deden de hypotheekspaarkassen en de Centrale Kas voor Landbouwkrediet het goed, de volksspaarkassen kregen het moeilijk (veel spaarboekjes, maar met lagere bedragen), gezien het cliënteel meer getroffen werd door de oorlog. De industriële spaarkassen waren van weinig belang.³⁰ Over het algemeen deden de private spaarkassen het erg goed tijdens de oorlog en kenden zij een groei van 18 tot 47 % van 1940 tot einde 1943 (na een deficitair jaar 1939).³¹

De financiële instellingen die onder afdeling twee van het genoemde KB vielen, zijn heel moeilijk identificeerbaar en het opstellen van een volledige lijst vrijwel een utopie. De enige methode bestaat erin te vertrekken van de later erkende kassen en zo terug te gaan in de tijd. Dit zou een erg arbeidsintensieve opdracht zijn, zonder garantie op succes, gezien een aantal kassen nooit door het Centraal Bureau of de Bankcommissie werden erkend.³² In theorie konden alle bedrijven een industriële spaarkas hebben en bestaat de mogelijkheid dat ze nooit op formele wijze werd gestructureerd, aangezien er geen overkoepelende organisatie bestond. Hetzelfde geldt voor de spaarkassen van financiële instellingen, spaarkassen van arbeiders- en landbouwerscoöperaties.³³ Velen die zich over het spaarwezen in België bogen gaan deze groep ofwel uit de weg, ofwel worden enkele namen genoemd als voorbeeld.

Met deze werkwijze kan men eventueel de namen van de instellingen bekomen, maar dan zijn nog geen balansgegevens teruggevonden. De Belgische Maatschappij voor Scheepvaartkrediet, de Algemene Hypotheek- en Kredietkas, *Tabacofina*, *la Providence*, de voorganger van Atlanta, de Centrale Hypotheek- en Verzekeringkas, *la Foncière Liègeoise*, het Belgisch Grondkrediet en *Minerve Vie* zijn bijvoorbeeld 'spaarkassen' die wel bestonden in de door ons bestudeerde periode, maar die toen nog niet aangesloten waren bij het CBKS (het later wel zullen zijn) en waaromtrent geen officiële en systematische gegevens werden teruggevonden.

Daarnaast bestonden eveneens twee 'spaarkassen opgericht onder de bescherming van gemeentebesturen', namelijk te Nijvel en te Doornik.³⁴ Gezien deze echter evenmin onder de genoemde controleorganen vielen, melden we uitsluitend het bestaan ervan. De Studiecommissie heeft zich dus beperkt tot deze financiële instellingen die onder toezicht van een controleorgaan vielen, waarmee zeker zo'n 90 % van de passiva in kaart gebracht werd.³⁵

Na tal van hervormingen werd de overheidscontrole op de privé-spaarkassen op 1 mei 1976 overgeheveld van het CBKS naar de Bankcommissie.³⁶

'Bankstützpunkte'³⁷

Ten slotte waren er tijdens de bezetting drie zogezegde *Bankstützpunkte*, filialen van Duitse banken in België, opgericht tijdens de oorlog. Via dergelijke filialen werden vooral aandelen van buitenlandse bedrijven en van koloniale ondernemingen, of aandelen in Belgische ondernemingen die in het bezit waren van 'vijanden' (Fransen en Britten bijvoorbeeld) aangekocht. De drie 'Duitse banken' waren de Hansabank (*Banque Hanséatique*) die een filiaal was van de *Commerzbank*, de Westbank (*Banque de l'Ouest*), filiaal van de *Bank der Deutschen Arbeit* en de Continentale Bank die een filiaal was van de *Dresdner Bank*. Hun cijfergegevens zijn niet in de tabel opgenomen. Volledigheidshalve vermelden we ook dat de Duitsers met de verordening van 14 juni 1940 eveneens een eigen Bankcommissie in het leven riepen, het

Bankaufsichtsamt.³⁸ De archieven van deze instelling werden echter niet teruggevonden.

Algemeen beeld

Alvorens de gedetailleerde tabel in te leiden geven we eerst een overzicht van de globale passiva voor de jaren die we onder de loep genomen hebben (1938-1943), zodat het relatief belang van de verschillende financiële instellingen duidelijk wordt.

Tabel 32 : globale passiva financiële instellingen (1938-1943)

Deposito's

	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Postcheck ³⁹	3.891	4.329	5.198	7.533	7.717	8.870
	11,43 %	14,19 %	15,26 %	18,17 %	15,58 %	13,21 %
ASLK ⁴⁰	12.670	11.961	11.543	11.637	12.458	16.069
	37,23 %	39,22 %	33,90 %	28,07 %	25,16 %	23,93 %
CBKS ⁴¹	1.162	1.054	1.243	1.497	1.883	2.769
	3,41 %	3,46 %	3,65 %	3,61 %	3,80 %	4,12 %
Banken ⁴²	16.313	13.154	16.070	20.787	27.465	39.451
	47,93 %	43,13 %	47,19 %	50,14 %	55,46 %	58,74 %
Totaal	34.036	30.498	34.054	41.454	49.523	67.159
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

in miljoenen BEF uitgedrukt

Obligaties en kasbons uitgegeven door de instellingen

	1938	1939	1940	1941	1942	1943
Banken ⁴³	55	29	28	14	20	14
Gemeentekrediet ⁴⁴		7.691	7.785			

in miljoenen BEF uitgedrukt

Hierbij valt het grote gewicht op van de ASLK voor wat de deposito's betreft en dat van het Gemeentekrediet voor wat kasbons en obligaties betreft. Duidelijk is ook dat de private spaarkassen in orde van grote in het niets verdwijnen ten opzichte van de banken.

4.1.2.2 Passiva van financiële instellingen ten opzichte van particulieren

Verantwoording van het macro-economisch onderzoek

➤ Openbare kredietinstellingen

Voor de ASLK werd gebruik gemaakt van de gegevens uit de tabellen van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS), namelijk van de spaarkasgegevens onder de titel Posterijen (de ASLK had geen eigen gebouwen, maar gebruikte de postkantoren en de filialen van de Nationale Bank), aangevuld met de gegevens uit de studie van Fernand Baudhuin, *L'économie belge sous l'occupation*.⁴⁵

Voor de Postcheque werden de totale cijfers eveneens teruggevonden in de jaarverslagen van het NIS, meer precieze informatie vonden we

echter bij Baudhuin, die enkel melding maakt van “*avoirs des particuliers en Comptes chèques*”.⁴⁶

Gegevens omtrent het Gemeentekrediet werden gevonden in uitgaven van het Gemeentekrediet zelf.⁴⁷ Steeds werd met de jaarcijfers gewerkt.

➤ Banken

Er werd gewerkt met de trimestriële rapporten van de revisoren en de maandbalansen van de banken zelf, gecontroleerd door de revisoren (Archief Bankcommissie, gedeponereerd bij het Algemeen Rijksarchief). In het Jaarverslag van de Bankcommissie werden immers niet van alle banken balansen gepubliceerd. Daarenboven werden de bankbalansen en de revisorenrapporten volgens een vast schema opgesteld met een uniforme terminologie (wat niet het geval was voor de in de jaarverslagen van de Bankcommissie gepubliceerde balansen).⁴⁸ Er werd steeds met het derde trimester gewerkt (= de balansen van eind september en het trimesterverslag van juli tot en met september).⁴⁹ Wanneer het aantal rekeningen niet aangegeven stond in het revisorenverslag van het derde trimester kon dit hiaat worden aangevuld met de gegevens van een trimester ervoor of erna binnen hetzelfde jaar (dit staat in voetnoten vermeld).

Uit deze verslagen werden drie passiva van de bank ten aanzien van particulieren weerhouden, zijnde :

- a) Contantenrekeningen : ‘*Dépôts et comptes courants à vue, à un mois au plus, à plus d’un mois et à plus d’un an*’ en ‘*Carnets de dépôts*’. Daarbinnen was het onmogelijk, gezien de weinig gedetailleerde gegevens hieromtrent, om een onderscheid te maken tussen de rekeningen van particulieren en deze van bedrijven. Het onderdeel ‘*Sociétés financières*’ werd in ieder geval niet in het totaal opgenomen. Drie andere rubrieken die mogelijks passiva ten aanzien van particulieren bevatten, werden wegens niet voldoende controleerbaar, buiten beschouwing gelaten (‘*Autres valeurs à payer à court terme*’, ‘*Créditeurs pour effets à l’encaissement*’ en ‘*Divers*’). Indien het beeld dus mogelijks vertekend is door de onmogelijkheid de rekeningen van bedrijven te herkennen, zal dus ook een deel passiva van de bank t.a.v. particulieren niet in rekening gebracht zijn.
- b) Kasbons en Obligaties/ *Bons de Caisse et Obligations*.
- c) En tenslotte uit de orderekeningen (*Comptes d’Ordre*) de ‘Open Bewaargevingen/ *Dépôts à découvert*’.

De totalen in deze studie m.b.t. de banken, vallen iets lager uit wat obligaties en kasbons betreft en een heel stuk lager wat contantenrekeningen betreft dan de cijfers gegeven in de jaarverslagen van het NIS (die gebruikt werden voor de globale tabel). Dat de contanten lager scoren, is te verklaren door het feit dat de *sociétés financières* in dit onderzoek niet werden weerhouden.

➤ Spaarkassen

Het archief van het Centraal Bureau voor Kleine Spaarders bevindt zich op de Nationale Bank en op de Commissie voor het Bank- en Financieuzen. De stukken zijn op arbitraire wijze tussen beide instellingen verdeeld bij de opheffing van het CBKS en de overname van haar bevoegdheden door de Bankcommissie.

Gezien de spaarbanken veel minder archieven nalieten en enkel de jaartabellen consequent bewaard bleven, werd ervoor geopteerd om hun jaarbalansen te gebruiken. Systematische informatie over het aantal deposito's en hun verdeling vinden we pas vanaf 1947 (zie *L'Office central de Contrôle de la petite Epargne 1934-1959*, p. 26-29).

Uit de jaarbalansen werden, net als voor de banken, enkel die rubrieken weerhouden waarin de particuliere spaartegoeden vervat zitten : alle deposito's, spaarboekjes, obligaties en kasbons en voor de Volksdepositokas van Gent eveneens de open bewaargevingen (open bewaargevingen kwamen vrijwel niet voor bij spaarbanken, obligaties daarentegen frequenter).

Er zijn twee erkende spaarkassen die in een dubbelzinnige situatie verkeerden in de door ons bestudeerde periode.

➤ Door het KB van 11 juli 1935 werd de Antwerpsche Bouw- en Hypotheekbank gereorganiseerd, waarbij een nieuwe financiële instelling in het leven geroepen werd om de spaargelden te beheren, namelijk de *Société anversoise de Dépôts et d'Hypothèques*.

➤ De Hypotheek- en Spaarmaatschappij van Antwerpen, was op 1938 opgericht om het spaargeld te beheren van de *Société d'Hypothèques et de Dépôts d'Anvers* : “*En résumé les soldes des dépôts à vue ou à terme qui ont été confiés à la Société d'Hypothèques et de Dépôts d'Anvers, après le 4 février 1938, seront transférés et rendus disponibles à une société nouvelle, la Société d'Hypothèques et d'Epargne d'Anvers*”.

Het probleem is dat de transfer van die spaargelden niet onmiddellijk helemaal gebeurde, maar geleidelijk aan, waardoor de jaarbalansen moeilijker te interpreteren zijn. Om op veilig te spelen vermelden wij in de tabel enkel die bedragen die in de tabel van de erkende spaarkas voorkomen (in de twee gevallen de nieuw opgerichte instelling) en geven wij enkel in voetnoot de bedragen die in de oude instelling op de balans staan.

Tabel en duiding

De volgende tabel geeft de marktsituatie van de financiële instellingen net voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog weer. De opgenomen cijfers zijn het gemiddelde van 6 jaren, van 1938 tot en met 1943. De opmerkingen werden in bijlage verwerkt (zie Bijlage 15). Daarin staat per verwerkt jaar aangegeven of bijvoorbeeld gegevens gebruikt werden van het 2^e of het 4^e trimester.

Meerdere malen werd in het revisorenrapport het aantal rekeningen slechts voor bepaalde categorieën vermeld. Indien de Studiecommissie over

onvolledige informatie beschikt betreffende het aantal rekeningen, werd deze informatie bij de opmerkingen genoteerd. Sommige revisoren sloten bij de opgave van het totaal aantal rekeningen ook de rekeningen van financiële vennootschappen in (die buiten beschouwing gelaten waren wegens niet particuliere rekeningen). Omdat deze laatste weinig talrijk waren, heeft de Studiecommissie desalniettemin de opgave van het totaal aantal rekeningen behouden; het passief dat die financiële vennootschappen vertegenwoordigden, werd, zoals reeds vermeld, uiteraard niet in het totaalbedrag opgenomen (en werd bij deze gevallen bij de opmerkingen vermeld).

Er dient opgemerkt dat de percentages wat het aantal rekeningen betreft niet volledig zijn. Voorgaande voorbeelden tonen reeds aan dat niet voor alle financiële instellingen het aantal rekeningen vermeld is. Om het relatief marktaandeel van de financiële instellingen te kennen kijkt men dus het best naar de totale bedragen en de percentages die hiermee overeenstemmen. Algemeen kan gesteld worden dat de passiva bij de financiële instellingen daalden in de jaren 1939-1940, waarna meestal een heropleving volgde.

Tabel 33 : macro-economische doorlichting financiële instellingen 1938-1943

	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bezwaargroening	
	aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening		bedrag		bedrag	
	Aantal rekeningen	%	bedrag	%	gemiddeld bedrag per rekening	bedrag	%	bedrag	%	
Algemene Brugsche Kredietbank	193	0,00%	6.195.754	0,01%	32.069,12	0	0,00%	2.944.561	0,01%	
Algemene Eigenaars Vereniging ^(*)	0	0,00%	181.446	0,00%	0	0	0,00%		0,00%	
Algemene Hypotheek- en Kredietkas	Geen informatie									
Algemene Krediet- en Discontobank der Vlaanderen	Geen informatie									
Algemeene Spaar- en Lijfrentekas (ASLK)	5.578.000	88,46%	11.912.981.833	26,24%	2.135,71	0	0,00%	0	0,00%	
The American Express of Cy of New-York Inc	349	0,01%	3.319.816	0,01%	9.512,37	0	0,00%	5.552.917	0,01%	
Amsterdamsche Bank voor België	618	0,01%	24.328.637	0,05%	39.366,73	0	0,00%	49.364.528	0,09%	
P. Annez de Taboada	Geen informatie									
Antwerpsche Bank voor Onderpand en Disconto	286	0,00%	21.397.215	0,05%	74.946,46	0	0,00%	33.580.520	0,06%	
Antwerpse Diamantbank	738	0,01%	28.702.809	0,06%	38.892,70	0	0,00%	42.677.611	0,08%	
Antwerpsche Hypotheekkas (An-Hyp) ^(*)	0	0,00%	744.441.285	1,64%	0	97.973.660	1,23%	0	0,00%	
Antwerpsche Maatschappij van Deposito's en Hypotheken ^(*)	0	0,00%	21.585.781	0,05%	0	2.894.667	0,04%	0	0,00%	
Antwerpsche Volksbank	474	0,01%	5.735.545	0,01%	12.105,41	0	0,00%	3.191.680	0,01%	
Ardenne Bancaire	1.088	0,02%	6.721.021	0,01%	6.178,83	132.233	0,00%	2.716.872	0,01%	
BAC-Spaarbank ^(*)	0	0,00%	110.772.067	0,24%	0	0	0,00%	0	0,00%	
Banque Agricole et Commerciale de Belgique	geen informatie									
Banque Josse Allard	215	0,00%	26.452.839	0,06%	123.151,02	0	0,00%	149.844.141	0,28%	
Bank van Antwerpen	7.186	0,11%	602.348.726	1,33%	83.828,37	0	0,00%	1.739.330.648	3,27%	
Banque Belge d'Afrique	0	0,00%	28.479.977	0,06%	0	0	0,00%	237.109.108	0,45%	
Banque Belge et Coloniale	geen informatie									

	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bezwaargeeving	
	aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	%	bedrag		bedrag	
	aantal rekeningen	%	bedrag	%			bedrag	%	bedrag	%
Banque Belge pour l'Étranger (Extrême-Orient)	0	0,00%	80.561.725	0,18%	0	0,00%	234.473	0,00%	11.033.111	0,02%
Banque Belge pour l'Industrie	312	0,00%	53.843.752	0,12%	172.576,13	0,00%	0	0,00%	124.342.377	0,23%
Banque Borsu et Cie	1.578	0,03%	19.443.451	0,04%	12.325,48	0,00%	86.793	0,00%	43.770.925	0,08%
Banque de Bruxelles	144.877	2,30%	4.012.707.582	8,84%	27.697,31	0,00%	379.170	0,00%	11.298.296.041	21,26%
Banque Eugène Chanteux	630	0,01%	8.143.923	0,02%	12.931,99	0,02%	1.939.133	0,02%	1.475.686	0,00%
Banque des Classes Moyennes	261	0,00%	8.924.974	0,02%	34.195,30	0,00%	0	0,00%	5.390.755	0,01%
Banque de Commerce et d'Industrie	geen informatie									
Banque Commerciale Belge (Bancobel)	geen informatie									
Banque Commerciale du Congo	232	0,00%	4.472.570	0,01%	19.278,32	0,00%	0	0,00%	46.826.380	0,09%
Banque Commerciale de Liège	3.461	0,05%	31.437.955	0,07%	9.084,01	0,01%	1.049.000	0,01%	68.136.083	0,13%
Banque de la Compagnie Commerciale Belge	203	0,00%	4.685.475	0,01%	23.081,16	0,00%	0	0,00%	90.965.790	0,17%
Banque Copine et Cie	geen informatie									
Banque et Crédit	geen informatie									
Banque de Crédit Commercial	949	0,02%	71.782.390	0,16%	75.679,91	0,00%	0	0,00%	163.777.211	0,31%
Banque de Crédit Commercial et Agricole du Hainaut	geen informatie									
Banque Jean de Bienne	483	0,01%	11.059.317	0,02%	22.889,24	0,00%	0	0,00%	4.212.918	0,01%
Bank voor het Denderland	603	0,01%	3.831.049	0,01%	6.353,32	0,00%	318.833	0,00%	1.620.585	0,00%
Banque J. Drèze	566	0,01%	21.701.892	0,05%	38.329,02	0,00%	0	0,00%	9.639.481	0,02%
Banque Dubois	746	0,01%	59.618.477	0,13%	79.944,32	0,00%	0	0,00%	82.737.048	0,16%
Banque d'Escompte et de Travaux	1.019	0,02%	16.337.925	0,04%	16.029,36	0,02%	1.232.500	0,02%	10.824.958	0,02%
Banque Jules Fontaine	113	0,00%	9.022.192	0,02%	80.197,27	0,00%	0	0,00%	425.540	0,00%
Banque Hallet et Cie	532	0,01%	37.688.431	0,08%	70.909,56	0,00%	0	0,00%	813.543.186	1,53%

	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bezwaargereving	
	aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	%	bedrag	%	bedrag	%
	aantal rekeningen	%	bedrag	bedrag						
Banque de la Hoëgne	157	0,00%	2.119.897	0,00%	13.481,06	0	0,00%	4.824.994	0,01%	
Banque Industrielle Belge (ancienne Banque E.-L.-J. Empain)	226	0,00%	272.807.091	0,60%	1.205.333,25	0	0,00%	1.768.638.915	3,33%	
Banque Industrielle et Commerciale de Charleroi	159	0,00%	29.521.740	0,07%	186.257,04	0	0,00%	46.074.700	0,09%	
Banque Italo-Belge	333	0,01%	49.225.789	0,11%	147.825,19	0	0,00%	8.503.051	0,02%	
Banque de Jumet-Roux	94	0,00%	1.469.988	0,00%	15.638,17	0	0,00%	39.966	0,00%	
Bank voor Koophandel van Brussel	463	0,01%	16.632.592	0,04%	35.942,93	0	0,00%	23.727.185	0,04%	
Banque G. et C. Kreglinger	116	0,00%	12.677.712	0,03%	109.290,62	0	0,00%	33.694.774	0,06%	
Banque H. Lambert	261	0,00%	48.172.596	0,11%	184.569,33	0	0,00%	558.097.830	1,05%	
Bank voor 't Land van Dendermonde	520	0,01%	12.987.788	0,03%	24.992,54	70.083	0,00%	6.994.756	0,01%	
Banque de Liège	225	0,00%	6.941.088	0,02%	30.849,28	0	0,00%	14.067.183	0,03%	
Banque Ouvrière de Bruxelles	0	0,00%	561.000	0,00%	0	0	0,00%	0	0,00%	
Banque de Paris et des Pays-Bas	3.095	0,05%	298.264.124	0,66%	96.385,24	0	0,00%	1.197.525.167	2,25%	
Banque Populaire de Huy	630	0,01%	3.080.804	0,01%	4.891,46	0	0,00%	2.922.970	0,01%	
Banque Populaire de Jumet	216	0,00%	5.160.061	0,01%	23.889,17	0	0,00%	128.797	0,00%	
Banque Populaire de Verviers	3.924	0,06%	19.549.176	0,04%	4.982,46	1.623.394	0,02%	12.416.839	0,02%	
Banque de Prêts et de Dépôts	86	0,00%	4.437.901	0,01%	51.804,29	0	0,00%	9.998.197	0,02%	
Banque Privée de Belgique	464	0,01%	7.143.177	0,02%	15.394,78	0	0,00%	1.541.009	0,00%	
Bank M. Rakower	geen informatie									
Bank van Roeselare	3.460	0,05%	77.033.448	0,17%	22.261,86	0	0,00%	15.802.639	0,03%	
Bank van Sinte-Mariaburg	977	0,02%	10.040.420	0,02%	10.279,42	0	0,00%	58.199.846	0,11%	
Banque de la Société Financière Bruxelloise	510	0,01%	15.902.193	0,04%	31.180,77	0	0,00%	56.179.987	0,11%	
Banque de la Société Générale de Belgique	230.949	3,66%	7.289.294.617	16,06%	31.562,33	0	0,00%	20.958.237.267	39,43%	

	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bevoorzorging	
	aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per reke- ning	bedrag		bedrag		
	%	bedrag	%	bedrag		bedrag	%	bedrag	%	
Banque Florent Standaard	969	15.825.151	0,02%	15.825.151	16.339,86	0	0	1.900.635	0,00%	
Bank voor de Uitbreiding van Groot Antwerpen	938	11.698.785	0,01%	11.698.785	12.472,05	0	0	6.245.924	0,01%	
Banque de l'Union des Industries	83	30.045.181	0,00%	30.045.181	361.990,13	0	0	123.762.471	0,23%	
Banque Sud-Belge	874	33.278.410	0,01%	33.278.410	38.075,98	0	0	25.520.098	0,05%	
Banque Verviétoise de Dépôts et de Crédit	1.329	15.227.077	0,02%	15.227.077	11.459,70	7.972.833	0,10%	9.390.819	0,02%	
Belgisch-Hollandsch Effectenkantoor	152	6.285.723	0,00%	6.285.723	41.353,44	0	0	24.315.540	0,05%	
Belgische Hypotheekmaatschappij en Spaarkas ⁽¹⁾	0	288.016.667	0,00%	288.016.667	0	0	0	0	0,00%	
Belgische Maatschappij voor Scheep- vaartkrediet	geen informatie									
Bestuur der Postchecks	0	12.315.500.000	0,00%	12.315.500.000	27,13%	0	0	0	0,00%	
Beyersdorf Terlinck et Cie	46	3.682.738	0,00%	3.682.738	80.939,30	0	0	29.500.000	0,06%	
Caisse Anversoise de Reports et de Crédit	111	2.295.693	0,00%	2.295.693	20.756,72	0	0	13.367.642	0,03%	
Caisse d'Epargne et de Dépôts d'Ougrée ⁽¹⁾	2.325	34.758.989	0,04%	34.758.989	14.950,10	0	0	0	0,00%	
Caisse générale de Reports et de Dé- pôts	35.234	574.107.037	0,56%	574.107.037	16.294,27	0	0	1.855.045.357	3,49%	
Caisse des Reglements Privés	114	2.826.837	0,00%	2.826.837	24.833,12	0	0	42.618.529	0,08%	
Caisse Rurale de Niveze	geen informatie									
Caisse Tirlemontoise de Dépôts	1.739	73.109.702	0,03%	73.109.702	42.041,23	0	0	0	0,00%	
Cassel et Cie	421	35.983.660	0,01%	35.983.660	85.522,66	0	0	211.579.057	0,40%	
La Centrale Financière	270	13.906.229	0,00%	13.906.229	51.441,04	0	0	101.133.167	0,19%	
Centrale Hypotheek- en Verzekerings- kas (CHVK)	geen informatie									

	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bezwaargeeving	
	aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	%	bedrag		bedrag	
	aantal rekeningen	%	bedrag	%			bedrag	%	bedrag	%
Centrale Kas voor Landbouwkrediet (CKL) ^(*)	68.645	1,09%	285.157.703	0,63%	4.154,09	0	0,00%	10.127.692	0,02%	
Centrum Bank	geen informatie									
C.E.P. ^(*)	2.160	0,03%	5.544.687	0,01%	2.566,98	7.575.583	0,09%	0	0,00%	
Comptoir du Centre	7.206	0,11%	137.421.707	0,30%	19.070,46	0	0,00%	126.657.277	0,24%	
Comptoir National d'Escompte de Paris	1.069	0,02%	32.912.981	0,07%	30.788,57	0	0,00%	42.174.060	0,08%	
Continentrale Bank	Duits bankfiliaal, niet opgenomen									
Coop-Depositó's ^(*)	0	0,00%	82.100.081	0,18%	0	0	0,00%	0	0,00%	
Crédit Anversois	64.358	1,02%	448.885.541	0,99%	6.974,82	14.560.000	0,18%	0	0,00%	
Crédit Commercial de Mons	279	0,00%	11.787.844	0,03%	42.280,64	144.000	0,00%	18.238.206	0,03%	
Crédit Général Domestique	28	0,00%	2.745.181	0,01%	98.042,17	0	0,00%	4.527.000	0,01%	
Crédit Hypothécaire d'Ostende	601	0,01%	21.198.420	0,05%	35.271,91	0	0,00%	5.780.697	0,01%	
Crédit Lyonnais	4.944	0,08%	138.639.508	0,31%	28.043,86	0	0,00%	443.077.921	0,83%	
Creditmar (Belgische Zee- en Binnenvaartkredietmaatschappij) ^(*)	0	0,00%	4.697.549	0,01%	0	37.277.013	0,47%	0	0,00%	
Crédit du Nord-Belge	2.856	0,05%	82.119.543	0,18%	28.757,37	2.627.500	0,03%	161.886.388	0,30%	
Crédit Ostendais	511	0,01%	23.963.511	0,05%	46.895,33	0	0,00%	7.665.160	0,01%	
Crédit Populaire Liégeois	1.595	0,03%	16.795.462	0,04%	10.531,17	447.340	0,01%	11.584.120	0,02%	
Fabri et C ^o	1.464	0,02%	35.054.369	0,08%	23.946,97	722.280	0,01%	28.487.992	0,05%	
Max Fischer	geen informatie									
La Foncière Liégeoise	geen informatie									
Ford Motor Company	0	0,00%	425.000	0,00%	0	0	0,00%	0	0,00%	
Gemeentekrediet	0	0,00%	0	0,00%	0	7.738.164.000	96,76%	0	0,00%	
Gewestelijke Bank	545	0,01%	17.251.061	0,04%	31.633,98	0	0,00%	14.768.450	0,03%	

	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bezwaargroening	
	aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	%	bedrag		bedrag	
	aantal rekeningen	%	bedrag	%			bedrag	%	bedrag	%
H. Glorieux et Cie	639	0,01%	10.207.679	0,02%	15.978,63	0	0,00%	125.084.706	0,24%	
Grondkrediet van België	geen informatie									
Guaranty Trust Company of New-York	1.048	0,02%	71.659.881	0,16%	68.377,75	0	0,00%	247.970.602	0,47%	
Handelsbank	5.882	0,09%	345.551.996	0,76%	58.747,36	0	0,00%	308.178.525	0,58%	
Handelsdiscontobank	geen informatie									
Hansabank	Duits bankfiliaal, niet opgenomen									
Hypothecaire Beleggings- en Deposito's (CPHD) ^(*)	0	0,00%	30.231.774	0,07%	0	38.990.233	0,49%	0	0,00%	
Hypotheek- en Spaarmaatschappij van Antwerpen (HSA) ^(*)	0	0,00%	10.162.331	0,02%	0	0	0,00%	0	0,00%	
Frédéric Jacobs Successeurs	332	0,01%	19.985.215	0,04%	60.136,05	0	0,00%	178.089.912	0,34%	
A. Joire et Cie	244	0,00%	3.304.376	0,01%	13.531,43	0	0,00%	0	0,00%	
Jules Joire	4.234	0,07%	90.406.837	0,20%	21.352,58	0	0,00%	367.733.538	0,69%	
Kredietbank voor Handel en Nijverheid	54.083	0,86%	1.836.118.503	4,04%	33.949,80	5.245.400	0,07%	854.114.480	1,61%	
Krediet en Handelskas	193	0,00%	1.830.810	0,00%	9.466,44	0	0,00%	158.000	0,00%	
Leen- en Hypotheekkas	geen informatie									
J.-J. Legrelle	244	0,00%	15.759.959	0,03%	64.484,28	0	0,00%	40.937.714	0,08%	
Lloyds and National Provincial Foreign Bank Ltd.	2.410	0,04%	120.920.054	0,27%	50.174,30	0	0,00%	247.311.520	0,47%	
Minerve Leven	geen informatie									
Mutuelle de Placements et de Gérance	geen informatie									
Mutuelle Solvay	0	0,00%	343.631.243	0,76%	0	0	0,00%	1.574.060.479	2,96%	
Nagelmackers Fils et Cie	5.270	0,08%	210.392.811	0,46%	39.920,84	0	0,00%	384.800.921	0,72%	
The National City Bank of New-York	geen informatie									

	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bezwaargereving	
	aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening		bedrag		bedrag	
	aantal rekeningen	%	bedrag	%	gemiddeld bedrag per rekening	%	bedrag	%	bedrag	%
Les Oeuvres Sociales Catholiques de Jemappes	0	0,00%	1.750.000	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Onderling Hypotheekar Krediet(*)	3.275	0,05%	32.737.292	0,07%	9.996,12	0,44%	34.864.750	0,44%	0	0,00%
F.-M. Philippson et C°	1.503	0,02%	115.074.386	0,25%	76.583,51	0,00%	0	0,00%	895.600.000	1,69%
Le Providence	geen informatie									
La Prévoyance(*)	1.598	0,03%	4.555.831	0,01%	2.850,96	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
F. Rom	geen informatie									
O. de Schaetzen	526	0,01%	23.897.494	0,05%	45.461,31	0,00%	0	0,00%	52.442.183	0,10%
Iwan Simonis(*)	92	0,00%	2.722.970	0,01%	29.597,50	0,01%	788.500	0,01%	0	0,00%
Société Belge de Banque	2.867	0,05%	519.565.177	1,14%	181.222,59	0,00%	0	0,00%	1.427.120.020	2,69%
Société Belge de Crédit Industriel et Commercial et de Dépôts	1.597	0,03%	71.180.817	0,16%	44.562,28	0,00%	0	0,00%	696.240.430	1,31%
Société financière de la Campine (Fi-vek)	230	0,00%	2.940.987	0,01%	12.773,02	0,00%	0	0,00%	7.011.492	0,01%
Société française de Banque et de Dépôts	3.948	0,06%	176.429.102	0,39%	44.693,88	0,00%	0	0,00%	331.953.778	0,62%
Société Hollandaise de Banque	592	0,01%	24.229.085	0,05%	40.950,57	0,00%	0	0,00%	564.411.500	1,06%
Société de Prayon	0	0,00%	2.150.000	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Tabacofina	geen informatie									
Union du Crédit de Bruxelles	10.679	0,17%	103.786.804	0,23%	9.719,08	0,00%	0	0,00%	17.514.346	0,03%
L'Union Econ. de Bruxelles(*)	0	0,00%	18.860.998	0,04%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Union Hypothécaire(*)	754	0,01%	14.045.055	0,03%	18.635,63	0,00%	0	0,00%	229.940	0,00%
J. et M. Van Breda et Cie	139	0,00%	3.362.229	0,01%	24.188,70	0,00%	0	0,00%	4.339.888	0,01%
Van Mierlo et Cie	915	0,01%	36.462.500	0,08%	39.849,73	0,00%	0	0,00%	150.592.341	0,28%
Maurice Verstuylt	geen informatie									
Volksdepositokas(*)	6.263	0,10%	25.709.424	0,06%	4.104,97	0,00%	0	0,00%	316.605	0,00%

	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bezwaargeweving	
	aantal rekeningen		%		bedrag		gemiddelde		bedrag	
	aantal rekeningen	%	bedrag	%	bedrag	%	gemiddeld bedrag per rekening	bedrag	%	bedrag
Westbank	Duits bankfiliaal, niet opgenomen									
Westminster Foreign Bank Ltd	2.388	0,04%	122.931.250	0,27%	51.478,75	0	0,00%	1.533.465.645	2,89%	
Westvlaamse Hypotheekkas(*)	419	0,01%	6.074.026	0,01%	14.496,48	333.000	0,00%	0	0,00%	
TOTAAL	6.305.606	100,00%	45.397.612.196	100,00%		7.997.646.372	100,00%	53.147.034.935	100,00%	

4.1.3 De band met de huidige financiële instellingen

4.1.3.1 Lijst van de band tussen de banken anno 2001 met deze tijdens de periode 1938-1943 (lijst oorlogsbanken – heden, zie Bijlage 16)

Opmerking : deze lijst werd afgesloten op 21 mei 2001, enkel de reeds officiële veranderingen werden opgenomen.

Tabel 34 : band tussen de banken anno 2001 met deze tijdens de periode 1938-1943

ABN AMRO Bank nv - Nederland	Belgisch-Hollandsch Effectenkantoor
AGF Belgium Bank nv	Union du Crédit de Bruxelles
American Express Bank Ltd. (USA)	The American Express Inc.
Antwerps Beroepskrediet cv	opgericht na 1945
Antwerpse Diamantbank nv (KBC)	Antwerpse Diamantbank
Antwerpse Diamantbank nv en Fortis Bank nv	Amsterdamse Bank voor België
Artesia Banking Corporation nv	Banque Jean de Bienne Banque de Paris et des Pays-Bas, sa de droit français Financiële Vennootschap der Kempen (Fivek)
Argenta Spaarbank nv (ASPA)	Opgericht na 1945
AXA Bank Belgium nv	Antwerpsche Hypotheekkas (An-Hyp) Belgische Hypotheekmaatschappij en Spaarkas Grondkrediet van België La Foncière Liègeoise Union Hypothécaire, sc
BACOB nv (Artesia Banking Corporation)	Caisse Rurale de Nivèze Minerve Leven BAC- Centrale Depositokas (Belgische Arbeiders Coöperatie)
	Banque de la Société Financière Bruxelloise Banque Eugène Chanteux, snc Banque d'Escompte et de Travaux, sc Arbeidersbank van Brussel, nv CEP - L'Economie Populaire - Ciney Crédit Commercial de Mons Banque J. Drèze, scs Krediet en Handelskas, sa
Banca Monte Paschi Belgio nv	Opgericht na 1945
Bank Brussel Lambert nv (ING)	Banque Belge d'Afrique Banque Jules Fontaine Banque de Bruxelles Banque Dubois, sa Banque d'Escompte et de Travaux, sc Bank voor 't Land van Dendermonde, nv

	Banque Industrielle Belge (Anc. Banque E.L.J. Empain)
	Banque Industrielle Commerciale de Charleroi, sa
	Banque H. Lambert, sa
	Banque de Prêts et de Dépôts, sa
	Banque Verviétoise de Dépôts et de Crédit, sa
	Caisse Générale de Reports et de Dépôts, sa (Banque ...)
	Crédit Hypothécaire d'Ostende, sa
	Crédit Ostendais, sa
	Crédit Populaire Liègeois
	Handelsdiscontobank
	Antwerpsche Maatschappij van Deposito's en Hypotheken (DIPO-Spaarkas)
Bank Corluy nv, Effectenbankiers	Opgericht na 1945
Bank Degroof nv	F.M. Philippson et Cie
Bank Delen nv	O. De Schaetzen et Cie, Banquiers
Bank De Maertelaere nv	Opgericht na 1945
Bank J. Van Breda & C° nv	J. et M. Van Breda et C°
Bank Nagelmackers 1747 nv	Ardenne Bancaire, sa
	Banque Borsu et Cie
	Banque Commerciale de Liège, sa
	Banque de Commerce et d'Industrie
	Banque de la Hoëgne
	Nagelmackers Fils et C°
	Coop-Deposito's
Bankunie nv	Opgericht na 1945
Bank van De Post nv	Bestuur der Postchecks
Bank van Limburg cv	Opgericht na 1945
Banque de Crédit Professionnel (CP Banque)	Opgericht na 1945
BCH Benelux nv (Central Hispano Benelux)	Société Hollandaise de Banque
	H. Glorieux et C°, Succ. De Jenni et C°
BCH Benelux nv (Central Hispano Benelux) en Fortis Bank nv	Van Mierlo et C°
	Maurice Verstuyft
Belgische Zee- en Binnenvaart Kredietmaatschappij nv (Creditmar)	Belgische Maatschappij voor Scheepvaartkrediet
	Creditmar (Belgische Zee- en Binnenvaart Kredietmaatschappij)
Belgolaise Bank nv	Banque Commerciale du Congo, sa
Beroepskrediet nv	Opgericht na 1945
BNP Parisbas (Banque Nationale de Paris)	Comptoir National d'Escompte de Paris
Brabants Beroepskrediet cv	Opgericht na 1945
Byblos Bank Europe nv	Opgericht na 1945

Caisse d'épargne de la Ville de Tournai	Caisse d'épargne de la Ville de Tournai
CBC Banque nv (Crédit Général)	L'Union Economique de Bruxelles
	Banque des Classes Moyennes, sa
	Banque Populaire de Verviers, sc
	Fabri et C°, scs
	André Joire et Cie, snc
	Jules Joire, snc
	Comptoir du Centre, sa
Centea nv	Centrale Hypotheek- en Verzekeringskas (CHVK)
	Hypotheek - en Spaarmaatschappij van Antwerpen (HSA)
	Algemene Hypotheek- en Kredietkas
Centrale Kredietverlening nv (CKV)	Opgericht na 1945
Citibank Belgium nv	Banque Copine et Cie
	Banque de Jumet-Roux, sa
	Banque Sud Belge
Citibank International PLC	Crédit Général Domestique
Commerzbank Belgium nv	Opgericht na 1945
Crédit Professionnel du Hainaut cv (Banque CPH)	Opgericht na 1945
Crédit Professionnel Interfédéral cv	Opgericht na 1945
De Laet, Poswick & Co, Bankiers gvc	Opgericht na 1945
Deutsche Bank nv	Banque de Liège, sa
	Handelsbank
	Bank voor de Uitbreiding van Groot Antwerpen
	Caisse Anversoise de Reports et de Crédit, sa
	Crédit Lyonnais
Dewaay Bank nv	Opgericht na 1945
Dexia Bank België nv	Gemeentekrediet
Dierickx, Leys & Cie nv, Effectenbank	Opgericht na 1945
Eural nv (Artesia Banking Corporation)	Onderling Hypothecair Krediet
	Algemene Eigenaars Vereniging
	Leen- en Hypotheekkas
Euroclear Bank nv	Opgericht na 1945
Europabank nv	Opgericht na 1945
EuropeLoan Bank nv	Opgericht na 1945
Europese Bank voor Latijns-Amerika nv (BEAL)	Banque Italo-Belge, sa
Federale Kas voor het Beroepskrediet cv	Opgericht na 1945
Fortis Bank Asia HK	Banque Belge pour l'Etranger (Extrême-Orient)
Fortis Bank nv	Westvlaamse Hypotheekkas
	La Centrale Financière, Anc. Beeckmans Frères, sa
	La Providence

	La Prévoyance
	Antwerpsche Bank voor Onderpand en Disconto
	Bank voor Antwerpen
	Banque de la Société Générale de Belgique
	Caisse d'Épargne et de Dépôts d'Ougrée
	Algemene Spaar- en Lijfrentekas (ASLK)
	Caisse Tirlemontoise de Dépôts
	Société Belge de Banque
	Société Belge de Crédit Industriel et Commercial et de Dépôts
	Joseph-J. Le Grelle, snc
	Mutuelle Solvay-Solvay, Tournay, Hankar, Boel et C°
	Maurice Verstuyft
F. Van Lanschot Bankiers België nv	Opgericht na 1945
HBK-Spaarbank nv	Hypothecaire Beleggings- en Deposito-kas (CPHD)
HBM Bank nv (Hypotheek-, Beleggingsmaatschappij en Bank)	Bank van Sinte-Mariaburg
ING Bank nv (Ned.)	Banque Belge pour l'Industrie Gewestelijke Bank, nv
KBC Bank nv	Bank voor het Denderland Banque G. et C. Kreglinger, scs Bank van Roeselare
	Centrale Kas voor Landbouwkrediet (CKL)
	Kredietbank voor Handel en Nijverheid The National City Bank of New York
KBC Bank nv, CBC Banque nv en Bacob nv	Crédit du Nord Belge
	Banque de la Compagnie Commerciale Belge
	Banque de Crédit Commercial, sa
	Banque Populaire de Huy, SC
	Banque Populaire de Jumet, sa
	Banque Florent Standaert, particulier
	Algemene Brugsche Kredietbank
Krediet Arfin cv	opgericht na 1945
Landbouwkrediet nv	opgericht na 1945
Lloyds TCB Bank plc	Lloyds and National Provincial Foreign Bank, LTD
Mauretus Spaarbank nv	opgericht na 1945
Middenstands Deposito- en Kredietkantoor cv	opgericht na 1945
Morgan Guaranty Trust Company of New York (JP Morgan)	Guaranty Trust Company of New York
Nationale Bank - in liquidatie :	Max Fischer snc

Ogaki Kyoritsu Bank (Europe) nv	opgericht na 1945
Onderling Beroepskrediet cv	opgericht na 1945
Oostvlaams Beroepskrediet cv	opgericht na 1945
Parfibank nv	opgericht na 1945
Private Kas Bank nv (BBL - ING)	Banque Privée de Belgique, sa Caisse des Règlements Privés, sc Frederic Jacobs, Successeurs, snc Banque Hallet et C°, scs
Realbank nv	Bank voor Koophandel van Brussel
Record cv	opgericht na 1945
The Royal Bank of Scotland Group	Westminster Foreign Bank Limited
Sekwester	Hansabank Westbank Continentale Bank
Shizuoka Bank (Europe) nv	opgericht na 1945
Société Générale de France	Société française de Banque et de Dépôts
TradeGo nv	opgericht na 1945
United Taiwan Bank nv	opgericht na 1945
UPAR nv	opgericht na 1945
van de Put & C°, Effectenbank	opgericht na 1945
VDK Spaarbank nv (Volksdepositokas)	Volksdepositokas
Westkrediet nv	opgericht na 1945
West-Vlaamse Bank cv	opgericht na 1945

Er zijn 17 financiële instellingen waarbij het spoor tot vandaag doodloopt :

Algemene Krediet- en Discontobank der Vlaanderen (schrapping 29/10/1940)
Banque Josse Allard, scs (geliquideerd - 26/12/1951)
Banque Belge et Coloniale (stopt bankactiviteit 10/12/1940)
Banque et Crédit, sa (schrapping 29/10/1940)
Antwerpsche Volksbank (van rechtswege ontbonden 23/04/1963)
Banque M. Rakower (stopt 29/10/40)
Banque de l'Union des Industries, sa (schrapping 06/06/1956)
Beyersdorf, Terlinck et C° (liquidatie 26/04/1954)
Cassel et C°, snc (schrapping 14/12/1943)
Crédit Anversoïis, sa (gerechtelijk concordat 17/071941)
Ford Motor Company (stopt in 1949)
Mutuelle de Placements et de Gérance (stopt bankactiviteit 1941)
Les Oeuvres Sociales Catholiques de Jemappes (stopt in 1954)
F. Rom, particulier (schrapping 1940)
Iwan Simonis sa (stopt in 1964)
Société de Prayon (Anc. Métallurgique de Prayon) (stopt in 1967)
Tabacofina (stopt in 1967)
P. Annez de Taboada scs
Banque Agricole et Commerciale de Belgique
Banque commerciale belge (Bancobel)
Banque de Crédit commercial et agricole du Hainaut
Centrum Bank nv

4.1.3.2 Tabel vertrekkend van de situatie 2001 (financiële instellingen 1938-1939)

Om de tabel van 4.1.2 bruikbaar te maken naar vandaag toe, harnemen we deze hier vertrekkend van de huidige financiële instellingen. Hierbij werden telkens de totalen berekend per huidige instelling. De percentages zijn licht gewijzigd door het feit dat de instellingen zonder link met het heden (cf. supra) in deze tabel niet meer in de totale 100 % opgenomen zijn.

financiële instellingen 2001	financiële instellingen 1938 – 1943	DEPOSITOS						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bevoorzorging	
		aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	bedrag		bedrag		
		aantal rekenin- gen	%	bedrag	%		bedrag	%	bedrag	%	
		geen informatie									
	Mijnver Leven	0	0,00%	561.000	0,00%	0	0	0,00%	0	0,00%	
	Arbeidersbank van Brussel	510	0,01%	15.902.193	0,04%	31.180,77	0	0,00%	56.179.987	0,11%	
	Banque de la Société Financière Bruxelloise	630	0,01%	8.143.923	0,02%	12.931,99	1.939.133	0,02%	1.475.686	0,00%	
	Banque Eugène Chanteux	1.019	0,02%	16.337.925	0,04%	16.029,36	1.232.500	0,02%	10.824.958	0,02%	
	Banque d'Escompte et de Travaux	2.160	0,03%	5.544.687	0,01%	2.566,98	7.575.583	0,09%	0	0,00%	
	C.E.P.	279	0,00%	11.787.844	0,03%	42.280,64	144.000	0,00%	18.238.206	0,03%	
	Crédit Commercial de Mons	193	0,00%	1.830.810	0,00%	9.466,44	0	0,00%	158.000	0,00%	
	Krediet en Handelskas	566	0,01%	21.701.892	0,05%	38.329,02	0	0,00%	9.639.481	0,02%	
	Banque J. Drèze	5.357	0,09%	192.582.340	0,43%	35.946,98	10.891.217	0,14%	96.516.318	0,18%	
	TOTAAL										
	Bank Brussel Lambert (ING)	113	0,00%	9.022.192	0,02%	80.197,27	0	0,00%	425.540	0,00%	
	Banque d'Escompte et de Travaux	1.019	0,02%	16.337.925	0,04%	16.029,36	1.232.500	0,02%	10.824.958	0,02%	
	Banque Belge d'Afrique	0	0,00%	28.479.977	0,06%	0	0	0,00%	237.109.108	0,45%	
	Bank voor 't Land van Dendermon- de	520	0,01%	12.987.788	0,03%	24.992,54	70.083	0,00%	6.994.756	0,01%	
	Banque de Bruxelles	144.877	2,32%	4.012.707.582	8,94%	27.697,31	379.170	0,00%	11.298.296.041	21,46%	
	Banque Dubois	746	0,01%	59.618.477	0,13%	79.944,32	0	0,00%	82.737.048	0,16%	
	Banque Industrielle Belge	226	0,00%	272.807.091	0,61%	1.205.333,25	0	0,00%	1.768.638.915	3,36%	
	Banque Industrielle et Commerciale de Charleroi	159	0,00%	29.521.740	0,07%	186.257,04	0	0,00%	46.074.700	0,09%	
	Banque H. Lambert	261	0,00%	48.172.596	0,11%	184.569,33	0	0,00%	558.097.830	1,06%	
	Banque de Prêts et de Dépôts	86	0,00%	4.437.901	0,01%	51.804,29	0	0,00%	9.998.197	0,02%	
	Banque Verviétoise de Dépôts et de Crédit	1.329	0,02%	15.227.077	0,03%	11.459,70	7.972.833	0,10%	9.390.819	0,02%	
	Caisse générale de Reports et de Dépôts	35.234	0,56%	574.107.037	1,28%	16.294,27	0	0,00%	1.855.045.357	3,52%	
	Crédit Hypothécaire d'Ostende	601	0,01%	21.198.420	0,05%	35.271,91	0	0,00%	5.780.697	0,01%	

financiële instellingen 2001	financiële instellingen 1938 – 1943	DEPOSITOS						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bevoorziening	
		aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	bedrag		bedrag		%
		aantal rekenin- gen	%	bedrag	%		bedrag	%	bedrag	%	
	Crédit Ostendais	511	0,01%	23.963.511	0,05%	46.895,33	0	0,00%	7.665.160	0,01%	
	Crédit Populaire Liégeois	1.595	0,03%	16.795.462	0,04%	10.531,17	447.340	0,01%	11.584.120	0,02%	
	Handelsdiscontobank	geen informatie									
	Antwerpsche Maatschappij van Deposito's en Hypotheken	0	0,00%	21.585.781	0,05%	0	2.894.667	0,04%	0	0,00%	
	TOTAAL	187.275	3,00%	5.166.970.555	11,52%	27.590,27	12.996.594	0,16%	15.908.663.246	30,22%	
Bank Degroof	F.-M. Philippson et C°	1.503	0,02%	115.074.386	0,26%	76.583,51	0	0,00%	895.600.000	1,70%	
	TOTAAL	1.503	0,02%	115.074.386	0,26%	76.583,51	0	0,00%	895.600.000	1,70%	
Bank Delen	O. de Schaetzen	526	0,01%	23.897.494	0,05%	45.461,31	0	0,00%	52.442.183	0,10%	
	TOTAAL	526	0,01%	23.897.494	0,05%	45.461,31	0	0,00%	52.442.183	0,10%	
Bank J. Van Breda & C°	J. et M. Van Breda et Cie	139	0,00%	3.362.229	0,01%	24.188,70	0	0,00%	4.339.888	0,01%	
	TOTAAL	139	0,00%	3.362.229	0,01%	24.188,70	0	0,00%	4.339.888	0,01%	
Bank Nagelmackers 1747	Ardenne Bancaire	1.088	0,02%	6.721.021	0,01%	6.178,83	132.233	0,00%	2.716.872	0,01%	
	Banque Borsu et Cie	1.578	0,03%	19.443.451	0,04%	12.325,48	86.793	0,00%	43.770.925	0,08%	
	Banque Commerciale de Liège	3.461	0,06%	31.437.955	0,07%	9.084,01	1.049.000	0,01%	68.136.083	0,13%	
	Banque de la Hoëgne	157	0,00%	2.119.897	0,00%	13.481,06	0	0,00%	4.824.994	0,01%	
	Banque de Commerce et d'Industrie	geen informatie									
	Nagelmackers Fils et Cie	5.270	0,08%	210.392.811	0,47%	39.920,84	0	0,00%	384.800.921	0,73%	
	Coop-Deposito's	0	0,00%	82.100.081	0,18%	0	0	0,00%	0	0,00%	
	TOTAAL	11.554	0,19%	352.215.216	0,79%	30.485,45	1.268.026	0,02%	504.249.795	0,96%	
Bank van de Post	Bestuur der Postchecks	0	0,00%	12.315.500.000	27,45%	0	0	0,00%	0	0,00%	
	TOTAAL	0	0,00%	12.315.500.000	27,45%	0	0	0,00%	0	0,00%	
BCH Benelux (Central Hispa- no Benelux)	Société Hollandaise de Banque	592	0,01%	24.229.085	0,05%	40.950,57	0	0,00%	564.411.500	1,07%	
	H. Glorieux et Cie	639	0,01%	10.207.679	0,02%	15.978,63	0	0,00%	125.084.706	0,24%	
	TOTAAL	1.231	0,02%	34.436.764	0,08%	27.985,99	0	0,00%	689.496.206	1,31%	

financiële instellingen 2001	financiële instellingen 1938 – 1943	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bevoorzorging	
		aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	Bedrag		bedrag		
		aantal rekenin- gen	%	bedrag	%		bedrag	%	bedrag	%	
BCH Benelux (Central Hispano Benelux) en Fortis Bank	Van Mierlo et Cie	915	0,01%	36.462.500	0,08%	39.849,73	0	0,00%	150.592.341	0,29%	
	Maurice Verstyuyft	geen informatie									
TOTAAL		915	0,01%	36.462.500	0,08%	39.849,73	0	0,00%	150.592.341	0,29%	
Belgische Zee-en Binnenvaart Kredietmaatschappij, Credimar	Belgische Maatschappij voor Scheepvaartkrediet	geen informatie									
	Creditmar (Belgische Zee- en Binnenvaartkredietmaatschappij)	0	0,00%	4.697.549	0,01%	0	37.277.013	0,47%	0	0,00%	
TOTAAL		0	0,00%	4.697.549	0,01%	0	37.277.013	0,47%	0	0,00%	
Belgolaise Bank	Banque Commerciale du Congo	232	0,00%	4.472.570	0,01%	19.278,32	0	0,00%	46.826.380	0,09%	
TOTAAL		232	0,00%	4.472.570	0,01%	19.278,32	0	0,00%	46.826.380	0,09%	
BNP Parisbas (Banque Nationale de Paris)	Comptoir National d'Escompte de Paris	1.069	0,02%	32.912.981	0,07%	30.788,57	0	0,00%	42.174.060	0,08%	
TOTAAL		1.069	0,02%	32.912.981	0,07%	30.788,57	0	0,00%	42.174.060	0,08%	
CBC Banque (Crédit Général)	Banque des Classes Moyennes	261	0,00%	8.924.974	0,02%	34.195,30	0	0,00%	5.390.755	0,01%	
	L'Union Econ. de Bruxelles	0	0,00%	18.860.998	0,04%	0	0	0,00%	0	0,00%	
	Banque Populaire de Verviers	3.924	0,06%	19.549.176	0,04%	4.982,46	1.623.394	0,02%	12.416.839	0,02%	
	Fabri et C°	1.464	0,02%	35.054.369	0,08%	23.946,97	722.280	0,01%	28.487.992	0,05%	
	A. Joire et Cie	244	0,00%	3.304.376	0,01%	13.531,43	0	0,00%	0	0,00%	
	Jules Joire	4.234	0,07%	90.406.837	0,20%	21.352,58	0	0,00%	367.733.538	0,70%	
	Comptoir du Centre	7.206	0,12%	137.421.707	0,31%	19.070,46	0	0,00%	126.657.277	0,24%	
TOTAAL		17.333	0,28%	313.522.436	0,70%	18.088,56	2.345.673	0,03%	540.686.401	1,03%	
CENITEA	Centrale Hypotheek- en Verzekeringkas (CHVK)	geen informatie									
	Algemene Hypotheek- en Kredietkas	geen informatie									
	Hypotheek- en Spaarmaatschappij van Antwerpen (HSA)	0	0,00%	10.162.331	0,02%	0	0	0,00%	0	0,00%	
TOTAAL		0	0,00%	10.162.331	0,02%	0	0	0,00%	0	0,00%	

financiële instellingen 2001	financiële instellingen 1938 - 1943	DEPOSITOS						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bevoorschotting	
		aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	bedrag		bedrag		
		aantal rekenin- gen	%	bedrag	%		bedrag	%	bedrag	%	
Citibank Belgium											
	Banque Copine et Cie	94	0,00%	1.469.988	0,00%	15.638,17	0	0,00%	39.966	0,00%	0,00%
	Banque de Jumet-Roux	874	0,01%	33.278.410	0,07%	38.075,98	0	0,00%	25.520.098	0,05%	0,05%
	TOTAAL	968	0,02%	34.748.397	0,08%	35.897,10	0	0,00%	25.560.064	0,05%	0,05%
Citibank International PLC											
	Crédit Général Domestique	28	0,00%	2.745.181	0,01%	98.042,17	0	0,00%	4.527.000	0,01%	0,01%
	TOTAAL	28	0,00%	2.745.181	0,01%	98.042,17	0	0,00%	4.527.000	0,01%	0,01%
Deutsche Bank											
	Handelsbank	5.882	0,09%	345.551.996	0,77%	58.747,36	0	0,00%	308.178.525	0,59%	0,59%
	Banque de Liège	225	0,00%	6.941.088	0,02%	30.849,28	0	0,00%	14.067.183	0,03%	0,03%
	Bank voor de Uitbreiding van Groot Antwerpen	938	0,02%	11.698.785	0,03%	12.472,05	0	0,00%	6.245.924	0,01%	0,01%
	Caisse Anversoise de Reports et de Crédit	111	0,00%	2.295.693	0,01%	20.756,72	0	0,00%	13.367.642	0,03%	0,03%
	Crédit Lyonnais	4.944	0,08%	138.639.508	0,31%	28.043,86	0	0,00%	443.077.921	0,84%	0,84%
	TOTAAL	12.099	0,19%	505.127.068	1,13%	41.748,57	0	0,00%	784.937.195	1,49%	1,49%
Dexia Bank België											
	Gemeentekrediet	0	0,00%	0	0,00%	0	0	0,00%	0	0,00%	0,00%
	TOTAAL	0	0,00%	0	0,00%	0	0	0,00%	0	0,00%	0,00%
Eural (Artesia Banking Corporation)											
	Onderling Hypotheek- Krediet	3.275	0,05%	32.737.292	0,07%	9.996,12	34.864.750	0,44%	0	0,00%	0,00%
	Algemene Eigenaars Vereniging	0	0,00%	181.446	0,00%	0	0	0,00%	0	0,00%	0,00%
	Leen- en Hypotheekkas	geen informatie									
	TOTAAL	3.275	0,05%	32.918.738	0,07%	10.051,52	34.864.750	0,44%	0	0,00%	0,00%
Europese Bank voor Latijns- Amerika (BEAL)											
	Banque Italo-Belge	333	0,01%	49.225.789	0,11%	147.825,19	0	0,00%	8.503.051	0,02%	0,02%
	TOTAAL	333	0,01%	49.225.789	0,11%	147.825,19	0	0,00%	8.503.051	0,02%	0,02%
Fortis Bank Asia HK											
	Banque Belge pour l'Etranger (Ex- trême-Orient)	0	0,00%	80.561.725	0,18%	0	234.473	0,00%	11.033.111	0,02%	0,02%
	TOTAAL	0	0,00%	80.561.725	0,18%	0	234.473	0,00%	11.033.111	0,02%	0,02%

financiële instellingen 2001	financiële instellingen 1938 - 1943	DEPOSITO'S						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bevoorzorging	
		aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	bedrag		bedrag		%
		aantal rekenin- gen	%	bedrag	%		bedrag	bedrag	bedrag	%	
Fortis Bank	Antwerpse Bank voor Onderpand en Disconto	286	0,00%	21.397.215	0,05%	74.946,46	0	0,00%	33.580.520	0,06%	
	Westvlaamse Hypotheekkas	419	0,01%	6.074.026	0,01%	14.496,48	333.000	0,00%	0	0,00%	
	La Centrale Financière	270	0,00%	13.906.229	0,03%	51.441,04	0	0,00%	101.133.167	0,19%	
	Le Providence	geen informatie									
	La Prévoyance	1.598	0,03%	4.555.831	0,01%	2.850,96	0	0,00%	0	0,00%	
	Bank van Antwerpen	7.186	0,12%	602.348.726	1,34%	83.828,37	0	0,00%	1.739.330.648	3,30%	
	Banque de la Société Générale de Belgique	230.949	3,70%	7.289.294.617	16,25%	31.562,33	0	0,00%	20.958.237.267	39,81%	
	Caisse d'Epargne et de Dépôts d'Ougrée	2.325	0,04%	34.758.989	0,08%	14.950,10	0	0,00%	0	0,00%	
	Algemeene Spaar- en Lijfrentekas (ASLK)	5.578.000	89,37%	11.912.981.833	26,55%	2.135,71	0	0,00%	0	0,00%	
	Caisse Tirlemontoise de Dépôts	1.739	0,03%	73.109.702	0,16%	42.041,23	0	0,00%	0	0,00%	
	Société Belge de Banque	2.867	0,05%	519.565.177	1,16%	181.222,59	0	0,00%	1.427.120.020	2,71%	
	Société Belge de Crédit Industriel et Commercial et de Dépôts	1.597	0,03%	71.180.817	0,16%	44.562,28	0	0,00%	696.240.430	1,32%	
	J.-J. Legrelle	244	0,00%	15.759.959	0,04%	64.484,28	0	0,00%	40.937.714	0,08%	
	Maurice Verstuyft	geen informatie									
	Mutuelle Solvay	0	0,00%	343.631.243	0,77%	0	0	0,00%	1.574.060.479	2,99%	
TOTAAL		5.827.480	93,37%	20.908.564.364	46,61%	3.587,93	333.000	0,00%	26.570.640.245	50,47%	
HIBK-Spaarbank	Hypothecaire Beleggings- en Depo- sitokas (CPHD)	0	0,00%	30.231.774	0,07%	0	38.990.233	0,49%	0	0,00%	
TOTAAL		0	0,00%	30.231.774	0,07%	0	38.990.233	0,49%	0	0,00%	
HIBM Bank (Hypotheek-, Beleggingsmaatschappij en Bank	Bank van Sinte-Mariaburg	977	0,02%	10.040.420	0,02%	10.279,42	0	0,00%	58.199.846	0,11%	
TOTAAL		977	0,02%	10.040.420	0,02%	10.279,42	0	0,00%	58.199.846	0,11%	

financiële instellingen 2001	financiële instellingen 1938 - 1943	DEPOSITOS						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bevoorschotting	
		aantallen rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	bedrag		bedrag		
		aantal rekenin- gen	%	bedrag	%		bedrag	%	bedrag	%	
ING Bank NV (Ned)	Banque Belge pour l'Industrie	312	0,00%	53.843.752	0,12%	172.576,13	0	0,00%	124.342.377	0,24%	
	Gewestelijke Bank	545	0,01%	17.251.061	0,04%	31.633,98	0	0,00%	14.768.450	0,03%	
TOTAAL		857	0,01%	71.094.813	0,16%	82.925,52	0	0,00%	139.110.826	0,26%	
KBC Bank	Bank voor het Denderland	603	0,01%	3.831.049	0,01%	6.353,32	318.833	0,00%	1.620.585	0,00%	
	Banque G. et C. Kreglinger	116	0,00%	12.677.712	0,03%	109.290,62	0	0,00%	33.694.774	0,06%	
	Bank van Roeselare	3.460	0,06%	77.033.448	0,17%	22.261,86	0	0,00%	15.802.639	0,03%	
	Centrale Kas voor Landbouwkrediet (CKL)	68.645	1,10%	285.157.703	0,64%	4.154,09	0	0,00%	10.127.692	0,02%	
	Kredietbank voor Handel en Nijver- heid	54.083	0,87%	1.836.118.503	4,09%	33.949,80	5.245.400	0,07%	854.114.480	1,62%	
	The National City Bank of New-York	geen informatie									
TOTAAL		126.908	2,03%	2.214.818.414	4,94%	17.452,20	5.564.233	0,07%	915.360.170	1,74%	
KBC Bank, CBC Banque en Bacob	Banque de la Compagnie Commer- ciale Belge	203	0,00%	4.685.475	0,01%	23.081,16	0	0,00%	90.965.790	0,17%	
	Banque de Crédit Commercial	949	0,02%	71.782.390	0,16%	75.679,91	0	0,00%	163.777.211	0,31%	
	Banque Populaire de Huy	630	0,01%	3.080.804	0,01%	4.891,46	0	0,00%	2.922.970	0,01%	
	Banque Populaire de Jumet	216	0,00%	5.160.061	0,01%	23.889,17	0	0,00%	128.797	0,00%	
	Banque Florent Standaert	969	0,02%	15.825.151	0,04%	16.339,86	0	0,00%	1.900.635	0,00%	
	Crédit du Nord-Belge	2.856	0,05%	82.119.543	0,18%	28.757,37	2.627.500	0,03%	161.886.388	0,31%	
	Algemene Brugsche Kredietbank	193	0,00%	6.195.754	0,01%	32.069,12	0	0,00%	2.944.561	0,01%	
TOTAAL		6.015	0,10%	188.849.178	0,42%	31.398,29	2.627.500	0,03%	424.526.351	0,81%	
Lloyds TCB Bank	Lloyds and National Provincial Foreign Bank Ltd.	2.410	0,04%	120.920.054	0,27%	50.174,30	0	0,00%	247.311.520	0,47%	
TOTAAL		2.410	0,04%	120.920.054	0,27%	50.174,30	0	0,00%	247.311.520	0,47%	
Morgan Guaranty Trust Com- pany of New York (JP Morgan)	Guaranty Trust Company of New- York	1.048	0,02%	71.659.881	0,16%	68.377,75	0	0,00%	247.970.602	0,47%	
TOTAAL		1.048	0,02%	71.659.881	0,16%	68.377,75	0	0,00%	247.970.602	0,47%	
Nationale Bank - in liquidatie	Max Fischer	geen informatie									
TOTAAL		0	0,00%	0	0,00%	0	0	0,00%	0	0,00%	

financiële instellingen 2001	financiële instellingen 1938 - 1943	DEPOSITOS						KASBONS & OBLIGATIES		WAARDEPAPIEREN in bevoorzorging		
		aantal rekeningen		bedrag		gemiddelde bedrag per rekening	bedrag		bedrag		%	
		aantal rekenin- gen	%	bedrag	%		bedrag	%	bedrag	%	bedrag	%
Private Kas Bank (BBL-ING)	Banque Privée de Belgique	464	0,01%	7.143.177	0,02%	15.394,78	0	0,00%	0	0,00%	1.541.009	0,00%
	Frédéric Jacobs Successeurs	332	0,01%	19.985.215	0,04%	60.136,05	0	0,00%	0	0,00%	178.089.912	0,34%
	Caisse des Règlements Privés	114	0,00%	2.826.837	0,01%	24.833,12	0	0,00%	0	0,00%	42.618.529	0,08%
	Banque Hallet et Cie	532	0,01%	37.688.431	0,08%	70.909,56	0	0,00%	0	0,00%	813.543.186	1,55%
TOTAAL		1.442	0,02%	67.643.660	0,15%	46.920,46	0	0,00%	0	0,00%	1.035.792.636	1,97%
Realbank	Bank voor Koophandel van Brussel	463	0,01%	16.632.592	0,04%	35.942,93	0	0,00%	0	0,00%	23.727.185	0,05%
TOTAAL		463	0,01%	16.632.592	0,04%	35.942,93	0	0,00%	0	0,00%	23.727.185	0,05%
The Royal Bank of Scotland Group	Westminster Foreign Bank Ltd	2.388	0,04%	122.931.250	0,27%	51.478,75	0	0,00%	0	0,00%	1.533.465.645	2,91%
TOTAAL		2.388	0,04%	122.931.250	0,27%	51.478,75	0	0,00%	0	0,00%	1.533.465.645	2,91%
Sekwester	Hansa Bank	Duits bankfiliaal, niets opgenomen										
	Westbank	Duits bankfiliaal, niets opgenomen										
	Continental Bank	Duits bankfiliaal, niets opgenomen										
TOTAAL		0	0,00%	0	0,00%	0	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Société Générale	Société française de Banque et de Dépôts	3.948	0,06%	176.429.102	0,39%	44.693,88	0	0,00%	0	0,00%	331.953.778	0,63%
TOTAAL		3.948	0,06%	176.429.102	0,39%	44.693,88	0	0,00%	0	0,00%	331.953.778	0,63%
VDK spaarbank	Volksdeposittokas	6.263	0,10%	25.709.424	0,06%	4.104,97	0	0,00%	0	0,00%	316.605	0,00%
TOTAAL		6.263	0,10%	25.709.424	0,06%	4.104,97	0	0,00%	0	0,00%	316.605	0,00%
TOTAAL		6.241.130	100,00%	44.862.312.400	100,00%		7.983.530.372	100,00%	52.642.927.106	99,99%		

Lijst afgesloten op 21 mei 2001

4.1.4 De financiële instellingen en de joodse financiële tegoeden

4.1.4.1 Inleiding

Het onderzoek van de Studiecommissie in de financiële instellingen heeft een lang rijpingsproces gekend.

Op de hoorzitting van 12 november 1997 schetste de verantwoordelijke van de juridische dienst van de BVB een eerste theoretische analyse m.b.t. de financiële oorlogstegoeden. Volgens deze analyse was de banksector maar in heel beperkte mate bij de onderzoeksmaterie van de Commissie betrokken. Steunend op de hypothese dat alle financiële tegoeden op bevel van de bezetter werden geïdentificeerd en gecentraliseerd bij één enkel financieel organisme (SFBD), werden die tegoeden bij het ondersekwester plaatsen van dat organisme bij de bevrijding, ofwel aan hun wettelijke eigenaar teruggegeven of op termijn aan de Deposito- en Consignatiekas overgemaakt.

Toen die theorie aan de praktijk werd getoetst, ontstond vrij snel een heel ander beeld. Het systematisch onderzoek van de archieven van de *Société belge de Banque* (SBB), agentschap Antwerpen, wees uit dat de theorie niet klopte en dat heeft zwaar doorgewogen op de richting die de Studiecommissie is uitgegaan en op de prioriteiten die zij heeft gesteld.⁵⁰

Toen de SBB in de Generale Bankmaatschappij van België (het huidige Fortis) werd opgenomen, heeft zij haar archieven daarin ondergebracht. Deze bestaan voornamelijk uit boekhoudkundige en administratieve stukken, die een bijzonder instructief beeld geven van het dagelijks beheer van de instelling. Door een minutieuze analyse konden de volgende werkhypothesen worden gestaafd :

- aan de ene kant werden de Duitse verordeningen over de identificering, karakterisering en centralisering van de joodse financiële tegoeden, van welke aard ook, maar ten dele toegepast (1941-1944);
- aan de andere kant werden de maatregelen van de Dienst van het Sekwester met het oog op de vrijmaking van de 'eenvoudige gevallen' (instructies van de BVB van 31 januari 1945) wel goed opgevolgd (1945).

Die twee vaststellingen, gestaafd door peilingen in de archieven van andere financiële instellingen, leidden tot de conclusie dat de banken onmiskenbaar betrokken waren bij de problematiek van de joodse financiële tegoeden die wegens de oorlogsomstandigheden door hun eigenaar (of desgevallend zijn rechthebbenden) werden achtergelaten.

Uit de studie blijkt tevens dat joodse financiële tegoeden, al dan niet geïdentificeerd, de hele oorlog lang in de instellingen zijn gebleven die ze in bewaring hadden : sommige met, andere zonder medeweten van de bezetter (cf. Hoofdstuk 2.2.2). In de Antwerpse zetel van de SBB (kader van het huidig onderzoek), werd maar één tegoed op drie daadwerkelijk aan de SFBD overgedragen.

De zowat 3.300 dossiers in de archieven van de SFBD zijn dus maar de zichtbare top van de ijsberg, en daarvan moet nog worden afgetrokken wat het gevolg is van diverse 'administratieve maatregelen' van de bezetter (verkoop van voorraden, tegeldemaking van participaties, ontvreemding van handelsfondsen, enz.). Die archieven geven een idee van de financiële spoliatie die door de bezetter werd georkestreerd. Zij laten evenwel de verborgen kant niet zien, met name de tegoeden die bij de bankinstellingen achterbleven. Nochtans is dat van primordiaal belang om een realistisch beeld te krijgen van de gespolieerde of achtergelaten tegoeden tijdens de oorlog. De archieven van de SFBD bevatten desalniettemin interessante elementen voor het onderzoek van de Studiecommissie. Ze geven, via de subrekeningen van de BTG bij de SFBD, informatie over de spreiding van de joodse financiële tegoeden over verschillende instellingen die op de Belgische financiële markt actief waren. Eveneens geven zij, door de retour van bepaalde tegoeden in 1945 zonder tussenkomst van de titularissen, aanwijzingen over een deel van de joodse financiële tegoeden die mogelijk reeds nadien in de banken werden achtergelaten.

4.1.4.2 De bij de SFBD gecentraliseerde joodse financiële tegoeden. Een poging tot kwantificering van de spreiding ervan over de financiële instellingen

Het onderzoeksteam van de Studiecommissie heeft, met behulp van een medewerker van de BVB, de archieven van de SFBD minutieus onderzocht. Zo kon een inventaris worden opgemaakt van de banktegoeden die in 1943 en 1944 door de financiële instellingen aan de SFBD werden overgedragen. De resultaten van dat onderzoek zijn in de overzichtstabel terug te vinden.

Tabel 36 : overzicht van transfers in 1943 van de financiële instellingen naar de Société française de Banque et de Dépôts

FINANCIELE INSTELLINGEN 2001	FINANCIELE INSTELLINGEN 1943	Rekeninghouders		Depositorerkenningen			Effectenrekenningen			Rekeningen totaal		
		Aantal	%	Aantal	%	Bedrag	Gemiddelde	%	Aantal	%	Aantal	%
ABN/AMIRO	Comptoir Belgo-Hollandais	4	0,23%	1	0,08%	381,00	381,00	0,00%	3	0,31%	4	0,17%
TOTAAL		4	0,23%	1	0,08%	381,00	381,00	0,00%	3	0,31%	4	0,17%
AGF/Assubel	Union du Crédit de Bruxelles	18	1,03%	17	1,28%	131.146,31	7.714,49	1,14%	3	0,31%	20	0,87%
TOTAAL		18	1,03%	17	1,28%	131.146,31	7.714,49	1,14%	3	0,31%	20	0,87%
ARTESIA	Banque de la Compagnie Com- merciale Belge	1	0,06%	0	0,00%	0,00	0,00	0,00%	1	0,10%	1	0,04%
	Banque de la Société Financière Bruxelloise	4	0,23%	2	0,15%	80.858,80	40.429,40	0,70%	3	0,31%	5	0,22%
	Banque de Paris et des Pays-Bas, SA	76	4,35%	70	5,28%	617.736,16	8.824,80	5,36%	21	2,20%	91	3,97%
TOTAAL		81	4,63%	72	5,43%	698.594,96	9.702,71	6,06%	25	2,62%	97	4,23%
BBL	Banque de Bruxelles	333	19,05%	280	21,13%	3.045.180,70	10.875,65	26,41%	201	21,05%	481	20,97%
	Banque de Reports et de Dépôts	96	5,49%	73	5,51%	548.976,34	7.520,22	4,76%	76	7,96%	149	6,50%
	Banque Dubois, SA	3	0,17%	2	0,15%	4.751,20	2.375,60	0,04%	3	0,31%	5	0,22%
	Banque H. Lambert, SA	8	0,46%	8	0,60%	746.692,53	93.336,57	6,48%	1	0,10%	9	0,39%
	Banque Hallet et C°, SCS	1	0,06%	1	0,08%	12.701,85	12.701,85	0,11%	1	0,10%	2	0,09%
	Banque Régionale, SA	7	0,40%	7	0,53%	1.080,95	154,42	0,01%	2	0,21%	9	0,39%
	Banque Verviétoise de Dépôts et de Crédits, SA	1	0,06%	0	0,00%	0,00	0,00	0,00%	1	0,10%	1	0,04%
	Frederic Jacobs, successeurs, SNC	1	0,06%	1	0,08%	894,70	894,70	0,01%	0	0,00%	1	0,04%
TOTAAL		450	25,74%	372	28,08%	4.360.278,27	11.721,18	37,81%	285	29,84%	657	28,64%
BCH-Benelux	Glorieux H. et C°, succ. De Jenni et C°	1	0,06%	1	0,08%	887,86	887,86	0,01%	0	0,00%	1	0,04%
	Société Hollandaise de Banque	5	0,29%	5	0,38%	118.273,74	23.654,75	1,03%	5	0,52%	10	0,44%
	Van Mierlo et C°	6	0,34%	6	0,45%	45.962,70	7.660,45	0,40%	1	0,10%	7	0,31%
TOTAAL		12	0,69%	12	0,91%	165.124,30	13.760,36	1,43%	6	0,63%	18	0,78%
Belgolaise	Banque du Congo Belge, SA	5	0,29%	2	0,15%	20.450,32	10.225,16	0,18%	5	0,52%	7	0,31%
TOTAAL		5	0,29%	2	0,15%	20.450,32	10.225,16	0,18%	5	0,52%	7	0,31%
BNP Paribas	Comptoir National d'Escompte de Paris	9	0,51%	8	0,60%	55.294,10	6.911,76	0,48%	7	0,73%	15	0,65%
TOTAAL		9	0,51%	8	0,60%	55.294,10	6.911,76	0,48%	7	0,73%	15	0,65%
FINANCIELE INSTELLINGEN 2001	FINANCIELE INSTELLINGEN 1943	Rekeninghouders		Depositorerkenningen			Effectenrekenningen			Rekeningen totaal		
		9	0,51%	8	0,60%	55.294,10	6.911,76	0,48%	7	0,73%	15	0,65%

	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
CBC-Banque	10	0,57%	8	0,60%	40.976,40	5.122,05	0,36%	7	0,73%	15	0,65%							
Fabri et C°, SCS	1	0,06%	1	0,08%	4.487,23	4.487,23	0,04%	0	0,00%	1	0,04%							
TOTAAL	11	0,63%	9	0,68%	45.463,63	5.051,51	0,39%	7	0,73%	16	0,70%							
CGER	12	0,69%	12	0,91%	16.735,05	1.394,59	0,15%	0	0,00%	12	0,52%							
TOTAAL	12	0,69%	12	0,91%	16.735,05	1.394,59	0,15%	0	0,00%	12	0,52%							
Degroef	60	3,43%	51	3,85%	1.413,00	27,71	0,01%	40	4,19%	91	3,97%							
TOTAAL	60	3,43%	51	3,85%	1.413,00	27,71	0,01%	40	4,19%	91	3,97%							
Deutsche Bank	106	6,06%	91	6,87%	894.222,19	9.826,62	7,75%	44	4,61%	135	5,88%							
Crédit Lyonnais	35	2,00%	30	2,26%	531.650,26	17.721,68	4,61%	18	1,88%	48	2,09%							
TOTAAL	141	8,07%	121	9,13%	1.425.872,45	11.784,07	12,36%	62	6,49%	183	7,98%							
Fortis	143	8,18%	57	4,30%	283.325,60	4.970,62	2,46%	106	11,10%	163	7,11%							
Banque d'Anvers, SA	70	4,00%	56	4,23%	571.479,18	10.204,99	4,96%	37	3,87%	93	4,05%							
Banque de la Société Générale de Belgique	253	14,47%	210	15,85%	1.527.209,72	7.272,43	13,24%	131	13,72%	341	14,86%							
Mutuelle Solvay-Solvay, Tour-nay, Hankar, Boel et C°	1	0,06%	1	0,08%	289,76	289,76	0,00%	1	0,10%	2	0,09%							
Société Belge de Banque	57	3,26%	43	3,25%	442.298,26	10.286,01	3,84%	32	3,35%	75	3,27%							
TOTAAL	524	29,98%	367	27,70%	2.824.602,52	7.696,46	24,49%	307	32,15%	674	29,38%							
J.P. Morgan	6	0,34%	5	0,38%	82.117,41	16.423,48	0,71%	2	0,21%	7	0,31%							
TOTAAL	6	0,34%	5	0,38%	82.117,41	16.423,48	0,71%	2	0,21%	7	0,31%							
KBC	180	10,30%	99	7,47%	100.101,27	1.011,12	0,87%	107	11,20%	206	8,98%							
Kredietbank voor Handel en Nijverheid	113	6,46%	97	7,32%	240.706,24	2.481,51	2,09%	32	3,35%	129	5,62%							
TOTAAL	293	16,76%	196	14,79%	340.807,51	1.738,81	2,96%	139	14,55%	335	14,60%							
Lloyds	17	0,97%	13	0,98%	71.635,25	5.510,40	0,62%	12	1,26%	25	1,09%							
TOTAAL	17	0,97%	13	0,98%	71.635,25	5.510,40	0,62%	12	1,26%	25	1,09%							

FINANCIELE INSTELLINGEN 2001	FINANCIELE INSTELLINGEN 1943	Rekeninghouders		Depositorerekeningen				Effectenrekeningen		Rekeningen totaal	
		Aantal	%	Aantal	%	Bedrag	Gemiddelde	Aantal	%	Aantal	%
Nagelmackers	Banque Commerciale de Liège, SA	3	0,17%	3	0,23%	34.485,58	11.495,19	3	0,31%	6	0,26%
TOTAAL	Nagelmackers Fils et C°	9	0,51%	8	0,60%	160.883,30	20.110,41	6	0,63%	14	0,61%
Real Bank	Banque Commerciale de Bruxelles	4	0,23%	2	0,15%	80.028,79	40.014,40	2	0,21%	4	0,17%
TOTAAL		4	0,23%	2	0,15%	80.028,79	40.014,40	2	0,21%	4	0,17%
Société Générale de France	Société Française de Banque et de Dépôts	41	2,35%	33	2,49%	429.384,76	13.011,66	23	2,41%	56	2,44%
TOTAAL		41	2,35%	33	2,49%	429.384,76	13.011,66	23	2,41%	56	2,44%
Westminster	Westminster Foreign Bank Limited	34	1,95%	22	1,66%	612.677,66	27.848,98	19	1,99%	41	1,79%
TOTAAL		34	1,95%	22	1,66%	612.677,66	27.848,98	19	1,99%	41	1,79%
?	Cassel et C°, SNC	2	0,11%	2	0,15%	9.023,80	4.511,90	0	0,00%	2	0,09%
TOTAAL		2	0,11%	2	0,15%	9.023,80	4.511,90	0	0,00%	2	0,09%
TOTAAL		1748	100,00%	1.325	100,00%	11.531.914,39	8.703,33	955	100,00%	2294	100,00%

FINANCIELE INSTELLINGEN 2001	FINANCIELE INSTELLINGEN 1943	Rekeninghouders		Depositorerekeningen				Effectenrekeningen		Rekeningen totaal	
		Aantal	%	Aantal	%	Bedrag	Gemiddelde	Aantal	%	Aantal	%
Staat	Postcheque (De Post)	102		102		646.503,34	6.338,27	0		102	
TOTAAL		102		102		646.503,34	6.338,27	0		102	
Veriffend	Crédit Anversois, SA	12		12		66.183,43	5.515,29	0		12	
TOTAAL		12		12		66.183,43	5.515,29	0		12	
BNB	Banque Nationale de Belgique	15		14		47.367,39	3.383,39	2		16	
TOTAAL		15		14		47.367,39	3.383,39	2		16	

Die tabel vermeldt de bankinstellingen die de subrekeningen van de BTG bij de SFBD hebben gespijsd, evenals het aantal en de absolute en de gemiddelde waarde van de overgedragen banktegoeden en het aantal titularissen. Tussen 1943 en 1944 zijn er tweeënveertig openbare en private financiële instellingen - nu samengesmolten tot een twintigtal - die de subrekeningen van de BTG hebben gevoed : 15 deden dat op een substantiële manier, bij de 27 andere was de overdracht gering. De Bank van Brussel en de Generale Bankmaatschappij van België waren goed voor 36 % van alle tegoeden die aan de SFBD werden overgedragen.

Tabel 37 : Vergelijking van het globaal marktaandeel en de spreiding van de joodse financiële tegoeden in 1943

	<i>De Belgische financiële markt cf. 4.1.2</i>	<i>Financiële tegoeden van joden bij de banken/transfers naar de SFBD</i>
	<i>Contanten</i>	<i>Contanten</i>
Bank van de Generale Maatschappij van België	16,06 %	12,52 %
Bank van Brussel	8,84 %	24,97 %
Kredietbank voor Handel en Nijverheid	4,04 %	1,97 %

Aan de vooravond van en tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de Belgische financiële markt gedomineerd door drie privé-banken : de Generale Bankmaatschappij van België, de Bank van Brussel en de Kredietbank voor Handel en Nijverheid. Die instellingen werkten heel sterk met agentschappen die over het hele land waren gespreid : zij telden er respectievelijk 311, 236 en 194. Wat de joodse financiële tegoeden betreft, moeten de GBMB en de Bank van Brussel van plaats wisselen, terwijl de Kredietbank, ten dele wegens haar banden met de Vlaamse katholieke zuil, op de zesde plaats belandt.

Instellingen zoals de Antwerpse Diamantbank, de Amsterdamse Bank voor België, de *Banque d'Anvers*, de *Banque de Commerce* en de *Société belge de Banque* positioneren zich vóór de derde grootste bank van het vooroorlogse België : ook zij hebben op substantiële wijze de subrekeningen van de BTG bij de SFBD gespijsd. Die banken waren sterk aanwezig in Antwerpen en onmiddellijke omgeving en onderhielden bevoorrechte banden met de diamantindustrie waarin overwegend joden actief waren.⁵¹ Dat verklaart waarom zij op de joodse financiële markt oververtegenwoordigd zijn.

Tabel 38 : vergelijking van het globaal marktaandeel en de spreiding van de joodse financiële tegoeden in 1943

	<i>De Belgische financiële markt cf. 4.1.2</i>	<i>Financiële tegoeden van joden bij de banken/transfer naar de SFBD</i>
	<i>Contanten</i>	<i>Contanten</i>
Amsterdamse Bank voor België	0,05 %	2,32 %
Antwerpse diamantbank	0,06 %	0,82 %
Bank van Antwerpen	1,33 %	4,69 %
Handelsbank	0,76 %	7,33 %
Société belge de Banque	1,14 %	3,63 %

De situatie van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas is op een andere manier opmerkelijk. In 1943 had de ASLK 24 % van de markt in handen, tegenover 59 % voor alle andere banken samen, terwijl zij de subrekeningen van de BTG maar voor 0,53 % heeft gespijst. Dat cijfer moet dus gerelativeerd worden. De archieven van de SFBD zijn ten dele onvolledig. Dat is heel sterk het geval voor de ASLK. De archieven van het Sekwester-BTG maken voor de jaren 1943 en 1944 melding van minimum 104 transfers naar de SFBD. Zij hebben meestal betrekking op minieme bedragen die tijdens de oorlog via de *Gebuhrenauffangkonto* zijn gepasseerd, wat misschien verklaart waarom de dossiers zijn verdwenen.⁵² Het is duidelijk dat de ASLK méér te maken heeft gehad met het spijzen van de subrekeningen dan op het eerste gezicht blijkt.

4.1.4.3 De joodse financiële tegoeden die zonder tussenkomst van hun titularis naar de oorspronkelijke banken werden geretourneerd (kortweg retours SFBD)

De systematische analyse van de archieven van de SFBD is ook vanuit een andere invalshoek leerrijk. In november 1944 legde de Dienst van het Sekwester de modaliteiten vast voor de vrijmaking van de tegoeden die tijdens de bezetting aan het beheer van de *Brüsseler Treuhandgesellschaft* waren toevertrouwd. Deze werden medio december aan de BVB betekend, die daarover op 19 december een omzendbrief verstuurd. De toestemming, die op 31 januari 1945 grotendeels werd herhaald, heeft betrekking op de "rekeningen, in effecten en contanten, afkomstig van een bank die niet onder Duitse controle stond". De enige beperkingen waren de toepassingen van de besluiten op de muntsanering en de maatregelen met betrekking tot vijandelijke bezittingen (Besluitwet van 23 augustus 1944).

Die globale maatregel, die in tegenspraak was met hetgeen de mandatarissen van het Sekwester-BTG (Pranger en Moureaux) enige dagen ervoor hadden besloten, deed heel wat verwarring ontstaan zodat de Directie van de Dienst van het Sekwester besloot om die maatregel tot de 'eenvoudige gevallen' te beperken. In haar contacten met de banksector maakte de Directie van de Dienst van het Sekwester geen gebruik van die uitdrukking, maar haar definitie is wel duidelijk : "A bezat een lopende rekening met een tegoed van 100.000 frank bij bank X. Op bevel van de *Treuhandgesellschaft*

heeft de bank X deze 100.000 frank naar bank Y getransfereerd. Diezelfde rekening bevindt zich nog bij deze laatste bank, op naam van A. De omzendbrief van de Dienst is van toepassing op die rekening".⁵³ In dergelijke gevallen konden de financiële tegoeden aan de oorspronkelijke banken worden geretourneerd, ook zonder tussenkomst van de titularis. De instructies die daaromtrent in de archieven van de SFBF werden teruggevonden, zijn in dat opzicht expliciet. De Dienst van het Sekwester kwam aldus ten dele tegemoet aan de wens van de banken die vanaf medio september 1944 vroegen dat alle getransfereerde financiële tegoeden hun collectief zouden worden teruggestort. In de banksector woedde trouwens een juridisch-financieel debat. De vertegenwoordigers van de banken die tijdens de bezetting deze tegoeden, op Duits bevel, hadden gecentraliseerd, stonden tegenover de rest van de bankwereld die zo snel als mogelijk naar de 'oorspronkelijke toestand' wilde terugkeren.⁵⁴ De Dienst van het Sekwester negeerde het gemaakte voorbehoud over de noodzaak om de titularis van de betrokken goederen bij de transfer te betrekken, en legde een spoedprocedure vast die evenwel individueel bleef.

Het onderzoeksteam van de Studiecommissie heeft de archieven van de SFBF vanuit die hoek bekeken : zij heeft er de 'eenvoudige gevallen' die zonder tussenkomst van de titularissen of van hun rechthebbenden aan de financiële instellingen werden teruggegeven uit gedistilleerd. Dat werk, waarvan de resultaten in een beknopte tabel worden weergegeven, heeft betrekking op het jaar 1945 : de tabel vermeldt de betrokken financiële instellingen, en somt het aantal titularissen van de betrokken banktegoeden op, met een onderscheid tussen gedeporteerden en niet-gedeporteerden. [Tabel 39 : Overzicht van de retours van de *Société française de Banque et de Dépôts* naar de financiële instellingen zonder tussenkomst van de titularissen].

Van de 42 instellingen die in 1943 de subrekeningen mede hebben gespijsd, zijn er een dertigtal bij deze retours betrokken. [Tabel 40 : Vergelijking tussen de alimentatie van de SFBF in 1943 en de retours naar de financiële instellingen zonder tussenkomst titularis in 1945].

Bij zeven ervan zijn de SFBF retours vrij belangrijk. Logischerwijs zijn dat in de eerste plaats de belangrijkste banken die op de Belgische financiële markt actief waren (de Generale Bankmaatschappij en de Bank van Brussel), echter op korte afstand gevolgd door de banken uit de Antwerpse diamantsector : de Antwerpse Diamantbank en de Amsterdamse Bank voor België. De Studiecommissie stelt proportioneel méér SFBF-retours vast in Antwerpen dan elders. Dat is te verklaren door het sterftcijfer dat in de Antwerpse metropool hoger lag dan in het rest van het land. Volgens de cijfers van de historicus L. Saerens zou de Antwerpse joodse gemeenschap voor 65,38 % zijn gedeporteerd; bij de Brusselse joodse gemeenschap zou dat 37 % geweest zijn, in Luik 35 % en in Charleroi 42 % (wat het gemiddelde op 45 % brengt).⁵⁵

Deze vastgestelde gegevens waren van kapitaal belang voor het verdere onderzoek van de Studiecommissie.

Tabel 39 : Overzicht van de retours van de *Société française de Banque et de Dépôts* naar de financiële instellingen zonder tussenkomst van de titularissen

<i>Financiële instellingen 2001</i>	<i>Financiële instellingen 1945</i>	Niet gedeporteerd	Gedeporteerd	Totaal	%	TOTAAL
ABN AMRO	Belgisch-hollandsch effecten kantoor	1	0	1	0,20 %	0,20 %
AGF/ Assubel	Union de Crédit de Bruxelles	6	3	9	1,76 %	1,76 %
<i>Antwerpse Diamantbank</i>	<i>Antwerpse Diamantbank</i>	36	30	66	12,94 %	12,94 %
<i>Artesia Banking Corporation (Bacob)</i>	<i>Banque Crédit commercial Anvers</i>	1	0	1	0,20 %	
<i>Artesia Banking Corporation (Artesia)</i>	<i>Banque de Paris et des Pays-Bas</i>	6	0	6	1,18 %	1,38 %
Bank Degroof	Philippson	2	0	2	0,39 %	0,39 %
Bank Nagelmackers	Bank Nagelmackers	2	1	3	0,59 %	0,59 %
BBL	Banque de Reports et de Dépôts	9	4	13	2,55 %	
BBL	Banque Dubois	1	0	1	0,20 %	
BBL	Bank van Brussel	55	24	79	15,49 %	
BBL	Banque Frédéric Jacobs	1	0	1	0,20 %	18,44 %
BNP Paribas	Comptoir national d'Escompte de Paris	4	1	5	0,98 %	0,98 %
CBC - Banque	Fabri	1	0	1	0,20 %	
CBC - Banque	Comptoir du Centre	3	0	3	0,59 %	0,79 %
<i>Deutsche Bank</i>	Crédit lyonnais	4	5	9	1,76 %	
<i>Deutsche Bank</i>	Handelsbank	41	20	61	11,96 %	13,72 %
Fortis Bank	<i>Amsterdamsche Bank voor België</i>	31	34	65	12,75 %	
Fortis Bank	Société belge de Banque	2	3	5	0,98 %	
Fortis Bank	Mutuelle Solvay	1	0	1	0,20 %	
Fortis Bank	Bank van de Generale Maatschappij van België	44	25	69	13,53 %	
Fortis Bank	Bank van Antwerpen	24	11	35	6,86 %	
Fortis Bank	ASLK	3	3	6	1,18 %	35,50 %
Fortis/BCH-Bénélux	Bank van Mierlo	1	1	2	0,39 %	0,39 %
<i>Financiële instellingen 2001</i>	<i>Financiële instellingen 1945</i>	Niet	Gedeporteerd	Totaal	%	TOTAAL

KBC										
	Kredietbank		25	11	36	7,06 %	7,06 %			7,06 %
Lloyds Bank			6	2	8	1,57 %	1,57 %			1,57 %
BCH-Bénélux			0	1	1	0,20 %	0,20 %			0,20 %
Société Générale			5	6	11	2,16 %	2,16 %			2,16 %
	Société française de Banque et de Dépôts									
The Royal Bank of Scotland Group			8	2	10	1,96 %	1,96 %			1,96 %
	Westminster Foreign Bank Ltd									
Totaal			323	187	510	100 %	100 %			100 %

Bank van de Post										
	Bestuur des Postchecks		10	1	11	2,16 %	2,16 %			2,16 %
Vereffenend			1	1	2					
Nationale Bank van België			4	1	5					
Totaal			15	3	18					

Tabel 40 : vergelijking tussen de alimentatie van de SFBD in 1943 en de retours naar de financiële instellingen zonder tussenkomst titularis in 1945

Financiële instellingen 2001	Financiële instellingen 1945	Alimentatie		Retours in 1945	
		%	%	%	Totaal
ABN AMRO	Belgisch-hollandsch effecten kantoor	0,23 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %
AGF/ Assubel	Union de Crédit de Bruxelles	1,04 %	1,76 %	1,76 %	1,76 %
Antwerpse Diamantbank	Antwerpse Diamantbank	10,40 %	12,94 %	12,94 %	12,94 %
Artesia Banking Corporation (Bacob)	Banque Crédit commercial Anvers	0,06 %	0,20 %	0,20 %	
Artesia Banking Corporation (Artesia)	Banque de Paris et des Pays-Bas	4,39 %	1,18 %	1,18 %	1,38 %
Bank Degroof	Philipsson	3,47 %	0,39 %	0,39 %	0,39 %
Bank Nagelmackers	Bank Nagelmackers	0,35 %	0,59 %	0,59 %	0,59 %
BBL	Banque de Reports et de Dépôts	5,55 %	2,55 %	2,55 %	
BBL	Banque Dubois	0,17 %	0,20 %	0,20 %	
BBL	Bank van Brussel	19,24 %	15,49 %	15,49 %	
BBL	Banque Frédéric Jacobs	0,06 %	0,20 %	0,20 %	18,44 %
BNP Paribas	Comptoir national d'Escompte de Paris	0,52 %	0,98 %	0,98 %	0,98 %
CBC - Banque	Fabri	0,06 %	0,20 %	0,20 %	
CBC - Banque	Comptoir du Centre	0,58 %	0,59 %	0,59 %	0,79 %
Deutsche Bank	Crédit lyonnais	2,02 %	1,76 %	1,76 %	
Deutsche Bank	Handelsbank	6,12 %	11,96 %	11,96 %	13,72 %
Fortis Bank	Amsterdamse Bank voor België	8,26 %	12,75 %	12,75 %	
Fortis Bank	Société belge de Banque	3,29 %	0,98 %	0,98 %	
Fortis Bank	Mutuelle Solvay	0,06 %	0,20 %	0,20 %	
Fortis Bank	Bank van de Generale Maatschappij van België	14,62 %	13,53 %	13,53 %	
Fortis Bank	Bank van Antwerpen	4,04 %	6,86 %	6,86 %	
Fortis Bank	ASLK	0,69 %	1,18 %	1,18 %	35,50 %
Fortis/BCH-Bénélux	Bank van Mierlo	0,35 %	0,39 %	0,39 %	0,39 %
KBC	Kredietbank	6,53 %	7,06 %	7,06 %	7,06 %

<i>Lloyds Bank</i>	<i>Lloyds Bank</i>	0,98 %	1,57 %	1,57 %
BCH-Bénélux	Société hollandaise de Banque	0,29 %	0,20 %	0,20 %
Société Générale	Société française de Banque et de Dépôts	2,37 %	2,16 %	2,16 %
<i>The Royal Bank of Scotland Group</i>	<i>Westminster Foreign Bank Ltd</i>	1,96 %	1,96 %	1,96 %
Totaal			100 %	100 %

Bank van de Post	Bestuur des Postchecks		2,16 %	2,16 %
Vereffenend	Crédit anversois			
Nationale Bank van België	Nationale Bank van België			

4.1.4.4 De huidige financiële instellingen en de niet opgevraagde tegoeden *Het beheer van de niet opgevraagde tegoeden*

Wegens het heersende juridische vacuüm wordt het beheer van de niet opgevraagde bezittingen in feite overgelaten aan het oordeel van de bankinstellingen. In de Belgische bankwereld bestaan er momenteel op dit vlak twee tendensen.

- De eerste tendens beoogt het behoud van de tegoeden, binnen de beperkingen van de verjaring, met het oog op een hypothetische restitutie.⁵⁶
- De tweede tendens leidt uiteindelijk tot opslorping van de tegoeden, door het heffen van commissies of het aanrekenen van administratieve kosten die niet door intresten worden gecompenseerd.

Voor het onderzoek van de Studiecommissie kan die tweede praktijk fundamentele gevolgen hebben : zij "kan betekenen dat de rekening op nul komt te staan, en desgevallend het rekeningcontract wordt ontbonden".⁵⁷ Dat betekent dat de tegoeden verdwijnen van de lijsten van niet opgevraagde tegoeden en dat de Studiecommissie er uiteindelijk elk spoor van verliest.

Andere maatregelen hebben gelijkaardige gevolgen. Zo stelt Meester Simonart, lector aan de ULB en advocaat aan de Brusselse balie, dat krachtens het 'compensatieprincipe' de bank, wanneer de klant bijvoorbeeld de huur van zijn kluis niet betaalt, de verschuldigde bedragen kan compenseren met gelden die op de contantenrekening van de klant werden gekapitaliseerd.⁵⁸

De bevrijdende verjaring, die niet gaat over het bestaan van de schuld maar over de opeisbaarheid ervan, heeft een vrij gelijkaardig effect op de tegoeden waarop ze van toepassing is, met name de zicht-, spaar- en termijnrekeningen, en op de intresten die zij opbrengen. De verjaringstermijn - dertig jaar voor kapitaal (krachtens het gewoonterecht) en vijf jaar voor de opgebrachte intresten (krachtens artikel 2.277, alinea 4 van het Burgerlijk Wetboek) - begint te lopen vanaf de datum van de afsluiting van de rekening, wat hier door één van de partijen eenzijdig kan worden beslist. Sommige bankinstellingen beweren dat zij in het verleden de verjaringstermijn van dertig jaar nooit hebben toegepast; andere sluiten die mogelijkheid niet uit, aanvaarden deze zelfs als een voldongen feit. De verjaarde tegoeden zijn daardoor van de lijst van niet opgevraagde tegoeden verdwenen.

In theorie gelden deze regels alleen voor contantenrekeningen. In principe moet de houder van een effectenrekening of de huurder van een kluis onuitwisbare sporen nalaten op de lijsten van de niet opgevraagde tegoeden die de banken bijhouden. Uit het onderzoek van de Studiecommissie bleek evenwel dat dit zeker niet altijd het geval was (cf. Hoofdstuk 4.1.5.4.2).

Wat de waardepapieren betreft (obligaties, kasbons en diverse soorten aandelen), zijn er twee stelsels van toepassing.

- Het eerste, dat betrekking heeft op de effecten 'in bewaargeving' bij de bank voorziet in de "bevrijdende verjaring (...) wanneer de opbrengst van de effecten op de rekening wordt gestort en wanneer de omzetting contractueel is voorzien".⁵⁹
- Het tweede, met betrekking tot effecten die de bank zelf heeft uitgegeven, voorziet de mogelijkheid "om de vervallen intresten, dividenden en kapitalen aan de Deposito- en Consignatiekas te storten als verjaring wordt ingeroepen"⁶⁰ of om "de niet overgemaakte bedragen te gebruiken om de kasmiddelen te spijsen, er zorg voor dragend dat ze in de boekhouding onder een aparte rubriek worden geboekt".⁶¹

De samenstelling van de effectenportefeuilles vormde in de discussie met de BVB een belangrijk element. Van het type van de effecten hangt per definitie af op welke wijze de bewaarnemende instelling daden van beheer of van inning kan stellen. Voor kasbons en obligaties is de bewaarnemende instelling contractueel gemachtigd om de coupons te innen en om het bedrag van de geïnde stukken op de contantenrekening te brengen. Wat aandelen betreft, is zij in principe aan handen en voeten gebonden. De eigenaar is immers de enige die een daad van beschikking kan stellen.⁶² De Studiecommissie heeft dat principe letterlijk aangenomen. Zij verwachtte dus op de lijsten van niet opgevraagde tegoeden ook de restanten te vinden van portefeuilles waarover de instelling niet heeft kunnen beschikken, met name dat deel van de portefeuille dat uit aandelen en andere maatschappelijke deelbewijzen bestaat. Tijdens haar onderzoek heeft de Studiecommissie evenwel kunnen vaststellen dat dit niet voor alle onderzochte instellingen het geval was (Cf. Hoofdstuk 4.1.5.4.2).

In sommige gevallen kunnen de effecten en hun opbrengsten, die in theorie niet kunnen verjaren, bijgevolg toch onrechtstreeks de gevolgen van de verjaring ondergaan. Voor de Studiecommissie zijn de gevolgen dus identiek.

Uiteindelijk zijn vele niet opgevraagde en door de slachtoffers van de judeocide achtergelaten tegoeden nu verdwenen als gevolg van verjaring of van 'compensatie', of als gevolg van het beheer ervan. Deze conclusie wordt bevestigd door het contradictoir onderzoek van de lijsten van niet opgevraagde tegoeden.

*Contradictoir onderzoek van de lijsten van niet opgevraagde tegoeden*⁶³

Ondanks de hypothese die de BVB aanvankelijk naar voren schoof - een slechts marginale betrokkenheid van de banksector door de integrale transfer van de joodse financiële tegoeden naar de SFBF - heeft de Studiecommissie van in het begin de financiële instellingen bij haar onderzoek willen betrekken, met name door hen te verzoeken hun archieven open te stellen

en door systematisch op zoek te gaan naar de sinds de Tweede Wereldoorlog achtergelaten tegoeden.

Het directiecomité van de BVB bevestigde al op 12 september 1997 haar intentie om met de Studiecommissie samen te werken. Daartoe heeft de BVB bij haar leden een enquête gehouden, ter uitdieping van het onderzoek dat sommigen reeds uit eigen beweging waren begonnen. De resultaten daarvan werden samengevat aan de Studiecommissie meegedeeld, maar deze nam daar geen genoegen mee en verzocht om de individuele antwoorden van de verschillende banken. De Studiecommissie heeft meteen ook toegang tot de bankarchieven gevraagd, steeds in functie van haar zoektocht naar achtergelaten tegoeden.

In hoofde van de BVB konden de lijsten van niet opgevraagde tegoeden slechts worden geraadpleegd mits de nodige garanties m.b.t. de plicht tot geheimhouding vanwege de banken.⁶⁴ Daarom werd het advies van de Commissie op de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer ingewonnen : die sprak zich op 8 januari 1999 uit voor "de vorming van werkgroepen bestaande uit leden van de Studiecommissie (of haar secretariaat) en werknemers van bank- en andere instellingen die in de lokalen van die instellingen de nodige onderzoekswerkzaamheden zouden doen".

Toen het onderzoeksteam van de Studiecommissie enige maanden later aan het werk toog, is vrij snel gebleken dat het te tijdrovend was om de lijsten van de niet opgevraagde tegoeden bij de banken zelf te onderzoeken.

De Studiecommissie heeft dan op haar beurt de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer over het probleem aangesproken. Deze heeft zich op 2 maart 2000 aangesloten bij de argumenten van de Studiecommissie en heeft zich uitgesproken, "rekening houdend met de problemen qua tijd en personeel van de Studiecommissie", voor raadpleging van de lijsten in de kantoren van de Studiecommissie aan de Bischoffsheimlaan 38 in Brussel.⁶⁵

Op 10 april 2000 heeft de Studiecommissie, via een omzendbrief van de BVB, de bankinstellingen die indertijd op de Belgische financiële markt actief waren, in overleg met haar vorsers uitgenodigd tot een contradictoair onderzoek van de lijsten van niet opgevraagde tegoeden.⁶⁶ Zij benadrukte tevens de noodzaak om geen enkele voorafgaande selectie te doen. Zij alleen kon nagaan, op grond van de gegevens in de Mala Zimetbaum databank (MZDB) en met behulp van andere bronnen, of een persoon als jood werd aanzien in de zin van de Duitse verordening van 28 oktober 1940. Dezelfde procedure was ook reeds voor de verzekeringssector aanvaard geworden (cf. Hoofdstuk 4.3).

Op 1 oktober 2000 had de Studiecommissie nog altijd geen bericht ontvangen van 29 van de 41 instellingen. De Voorzitter van de BVB werd daarover aangesproken en riep vervolgens wie nog niet had gereageerd tot de orde. De Studiecommissie van haar kant besliste om rechtstreeks contact met de instellingen op te nemen en het verzoek uitdrukkelijk te herhalen.⁶⁷

De reacties lieten niet op zich wachten en leidden tot een intense samenwerking tussen de banken en het onderzoeksteam van de Studiecommissie.

De kruising van de lijsten van niet opgevraagde bezittingen met de gegevens van de MZDB nam uiteindelijk in het najaar van 2000 een aanvang en werd tot in het voorjaar van 2001 voortgezet. Die kruising moest afbakenen en kwantificeren welke joodse financiële tegoeden door hun eigenaar of door zijn rechthebbenden werden achtergelaten bij de bankinstellingen die in die tijd op de Belgische financiële markt actief waren, of minstens toch wat daarvan heden ten dage nog overbleef.

➤ Methode

De vertegenwoordiger van de instelling die met het dossier werd belast, werd in overleg met een lid van het onderzoeksteam verzocht om de lijsten contradictoir te onderzoeken. De Studiecommissie zorgde ervoor dat de vertrouwelijkheid werd gerespecteerd. De operatie verliep in twee fasen : door kruising van de banklijsten met de MZDB werd met méér of minder zekerheid nagegaan welke personen tot het onderzoeksterrein van de Studiecommissie behoorden. De afgevaardigden van de banken trachtten daarna in hun archieven en bestanden zoveel mogelijk aanvullende informatie over de opgegeven personen te vergaren, teneinde zich uitsluitend tot de onderzoekspopulatie te kunnen beperken. Naargelang van de zekerheidsgraad, maakte de tandem Studiecommissie/Bank samen een onderscheid tussen positieve identificaties en mogelijke identificaties. De corresponderende bedragen van die tegoeden werden aan de Studiecommissie meegedeeld.

Daarbij weze nog dit gespecificeerd :

- onder 'positieve identificaties' verstaat de Studiecommissie de personen wiens naam en voornaam, geboorteplaats en -datum overeenstemmen met de data in de MZDB. Bij de positieve identificaties is het risico miniem dat er personen in aanmerking worden genomen die buiten de problematiek vallen. Daarom besliste de Studiecommissie om alle positieve identificaties in aanmerking te nemen.
- Onder 'mogelijke identificaties' verstaat de Studiecommissie de personen wiens familienaam vaak in de MZDB en op de lijsten van gedeporteerden uit de Franse en/of Nederlandse verzamelkampen voorkomt, terwijl andere identificatiegegevens (voornaam, geboorteplaats en -datum) niet overeenstemmen of ontbreken.⁶⁸

Bij de mogelijke identificaties bestaat wel degelijk een zeker risico dat er personen worden opgenomen die buiten de problematiek vallen. Zelfs wanneer de waarschijnlijkheid evenwel groot is dat het personen betreft die toch in het onderzoeksterrein van de Studiecommissie te situeren vallen, heeft de Studiecommissie eraan gehouden op dat vlak voor alle veiligheid een marge van 50 % toe te passen.

Om na te gaan of ze volledig waren, heeft de Studiecommissie besloten om de lijsten van de niet opgevraagde tegoeden die de banken voor-

legden, te toetsen aan de lijst van retours van de SFBD naar de financiële instellingen in 1945 (zonder tussenkomst titularis - Cf. Hoofdstuk 4.1.4.3). De resultaten bleken vaak ontgoochelend te zijn.

De Studiecommissie heeft dan de banken gevraagd om hun archieven, bestanden en adressenlijsten te onderzoeken en daar alle informatie uit te halen die zou kunnen wijzen op een persoonlijke interventie van de titularis, of van één van zijn rechthebbenden, na 1945. Degenen die in de financiële instellingen met de dossiers waren belast hebben dus van de Studiecommissie de namen en voornamen, geboorteplaats en -datum ontvangen van de personen wiens bezittingen in 1945 van de SFBD naar de banken werden geretourneerd zonder tussenkomst van de titularissen.

Op basis van de beschikbare archieven kon de Studiecommissie de teruggave door de SFBD natrekken in 1945, maar niet wat verder met deze rekeningen is geschied.

➤ Resultaten en evaluaties

De resultaten van de kruising verschillen gevoelig per instelling, zoals uit de overzichtstabel blijkt.

Tabel 41 : Resultaten van de kruising van de lijsten van niet opgevraagde bezittingen met de MZDB.

<i>Financiële Instellingen</i>	<i>Aantal identificaties</i>		
	<i>positieve</i>	<i>mogelijke</i>	<i>Totaal</i>
ABN AMRO Bank			
Belgisch-Hollandsch Effectenkantoor	1	9	10
Amsterdamsche Bank voor België	6	4	10
AGF Belgium Bank	glv	glv	glv
Union du Crédit de Bruxelles			
Artesia Banking Corporation	xx	60	60
Banque de la Compagnie commerciale Belge			
Banque de la Société financière bruxelloise			
Banque de Paris et des Pays-Bas			
Axa Bank Belgium	xx	xx	xx
Bacob Banque (Artesia Banking Corporation)			
BBL (ING Group)			
Banque de Bruxelles	3	10	13
Banque de Reports et de Dépôts			
Banque Dubois, sa			
Banque H. Lambert, sa			
Banque Hallet et C°, scs			
Gewestelijke Bank, nv			
Banque verviétoise de Dépôts et de Crédits, sa			
Frederic Jacobs, successeurs, snc			
Antwerpsche Maatschappij van Deposito's en Hypotheken (DIPO-Spaarkas)		7	12
Bank Degroof	3	5	8

Philippson F.M. et Cie			
Bank van de Post	xx	xx	xx
Bank Delen	glv	glv	glv
Antwerpse Diamantbank (KBC)	74	28	102
Antwerpse Diamantbank			
Bank J. Van Breda & C°	glv	glv	glv
Bank Nagelmackers 1747	xx	xx	xx
Banque commerciale de Liège, sa			
Nagelmackers Fils et C°			
BCH Benelux	xx	xx	xx
Glorieux H. et C°, succ. De Jenni et C°			
Société hollandaise de Banque			
BCH Benelux et Fortis Banque	xx	xx	xx
Van Mierlo et C°			
Belgolaise Bank	xx	xx	xx
Banque commerciale du Congo			
BNP Parisbas (Banque Nationale de Paris)	1	xx	1
Comptoir national d'Escompte de Paris			
Caisse Privée Banque (BBL-ING)			
CBC Banque (Crédit général)	3	19	22
Comptoir du Centre, sa			
Fabri et C°, scs			
CENTEA	glv	glv	glv
Citibank Belgium	glv	glv	glv
Citibank International PLC	glv	glv	glv
Deutsche Bank	6	4	10
Handelsbank			
Crédit lyonnais			
Dexia Bank België	xx	13	13
Gemeentekrediet			
Eural (Artesia Banking Corporation)	xx	3	3
Onderling Hypothecair Krediet			
Algemene Eigenaars Vereniging			
Leen- en Hypotheekkas			
Fortis Bank			
ex-Generale Bank	23	82	105
Bank van Antwerpen, nv			
Bank van de Generale Maatschappij van België			
Mutuelle Solvay-solvay, Tournay			
Société belge de Banque			
Amsterdamsche Bank voor België			
ex-ASLK			
Algemene Spaar- en Lijfrentekas	3	41	44
HBK-Spaarbank	xx	2	2
Hypothecaire Beleggings- en Depositokas (CPHD)			
HBM Bank (Hypotheek-, Beleggingsmaatschappij en Bank	xx	xx	xx

ING Bank NV (Ned)			
KBC Bank	8	12	20
Kredietbank voor Handel en Nijverheid			
KBC Bank, CBC Banque en Bacob			
Lloyds TCB Bank	2	xx	2
Lloyds and National Provincial Foreign Bank			
Morgan Guaranty Trust Company of New York (JP Morgan)	glv	glv	glv
Guaranty Trust Company of New York			
Nationale Bank van België	27	34	61
Realbanque	xx	xx	xx
Bank voor Koophandel van Brussel			
The Royal Bank of Scotland Group	xx	xx	xx
Westminster Foreign Bank Limited			
Société Générale	5	38	43
Société française de Banque et de Dépôts			
VDK spaarbank	xx	4	4
Volksdepositokas			
TOTAAL	170	375	545

glv = geen lijst voorgelegd aan de Studiecommissie

xx = resultaat kruising is negatief

Voor een meer gedetailleerde beschrijving verwijst de Studiecommissie naar de fiches per bank in Bijlage 17 bij onderhavig Eindverslag.

De methode die werd gekozen om een zicht te krijgen op de joodse financiële tegoeden die door hun eigenaar of zijn rechthebbenden werden achtergelaten in de banken die indertijd op de Belgische financiële markt actief waren, komt slechts ten dele tegemoet aan de verwachtingen van de Studiecommissie. Om diverse redenen, die reeds werden vermeld, hebben verschillende instellingen slechts erg onvolledige lijsten kunnen overhandigen; sommige lijsten hebben slechts betrekking op een paar filialen, andere op een bepaald type tegoeden.

In het beste geval slaagt men erin een restant te berekenen van de bezittingen die de slachtoffers van de judeocide in de banken hebben achtergelaten. De bedragen die uit de kruising naar voren zijn gekomen worden op de individuele bankfiches alleen ter informatie vermeld : zij zijn slechts een heel partiële weergave van de realiteit.

Wat de SFBD-retours betreft, kunnen de banken op grond van de archieven en instrumenten waarover ze beschikken, maar zelden de terugbetalingen bewijzen (een onbeheerde nalatenschap die naar de Schatkist ging, een nalatenschap die door een uitvoerder van uiterste wilsbeschikking werd geregeld, enz.). Dat heeft vooral te maken met de manier waarop de archieven in deze sector worden bewaard. Volgens de wettelijke bepalingen inzake boekhoudkundige, fiscale en maatschappelijke stukken moet het origineel van bepaalde documenten slechts 5 jaar worden bewaard, vanaf de datum van opstelling of vanaf de 1ste januari daarop en tot 10 jaar vanaf de

sluiting van de desbetreffende boekhouding.⁶⁹ Zelfs als voorzichtigheid de banken ertoe zou kunnen aanzetten een speciale procedure te volgen voor een rekening of kluis die abnormaal lang inactief blijft, kan men ze niet verwijten dat zij de archieven om evidente logistieke redenen vernietigen. Sommige banken hebben evenwel de originele documenten uit voorzorg op microfilm of -fiche gezet alvorens ze te vernietigen.

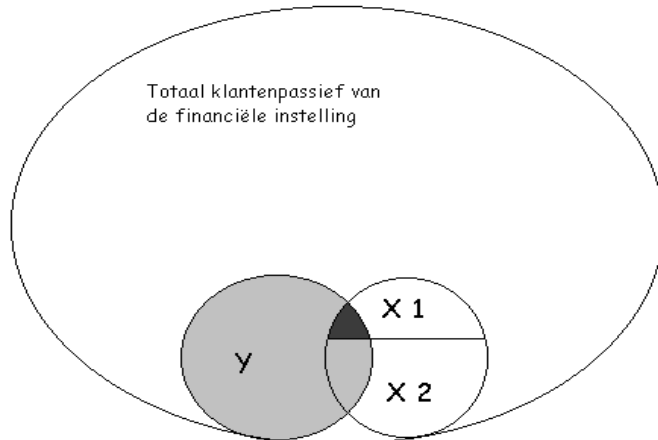
Na afloop van besprekingen met de BVB heeft de Studiecommissie beslist om in haar evaluatie rekening te houden met de kans dat de door de SFBD geretourneerde tegoeden in 1945 werden terugbetaald. De mate waarin restitutie heeft plaatsgevonden, verschilt uiteraard naargelang het feit of de titularis van de betrokken tegoeden al dan niet werd gedeporteerd. Bij de gedeporteerde personen zullen de terugbetalingen uiterst beperkt zijn geweest. Bij de niet-gedeporteerden waren ze zeker talrijker. Uiteindelijk raamde de Studiecommissie de naoorlogse terugbetalingen op 50%, alle titularissen bij elkaar genomen.

4.1.4.5 Kwantificering van de financiële tegoeden

De Studiecommissie heeft op basis van de diverse geschetste onderzoeksresultaten getracht een globale formule uit te werken die op alle bankinstellingen van toepassing zou zijn, zonder hun specificiteit te verloochenen. Die formule bleek echter in sommige gevallen niet toepasbaar te zijn, omdat een van de vermenigvuldigingsfactoren gelijk was aan nul. Om die reden kwamen een aantal afgeleide formules tot stand die verder in detail worden weergegeven.

Om te begrijpen wat de doelstelling was van de Studiecommissie, maken wij een omweg via de theorie van de verzamelingen : als de hieronder afgebeelde verzameling het passief t.a.v. particulieren van de bank voorstelt, ongeacht de aard van de financiële tegoeden (desposito's in effecten, in contanten of in natura), tekenen zich twee deelverzamelingen af:

- Verzameling X bestaat uit de joodse financiële tegoeden : X_1 zijn de tegoeden die aan de SFBD werden overgedragen (later bron A genoemd); X_2 zijn de tegoeden die in de banken gebleven zijn (de grootte van de deelverzamelingen is willekeurig).
- Verzameling Y bestaat uit de niet opgevraagde tegoeden die de bank heeft bewaard.

De doorsnede van de verzamelingen X en Y is wat de Studiecommissie zoekt, met name de joodse financiële tegoeden die niet door hun titularis of door zijn rechthebbenden werden opgevraagd.

De doorsnede van de verzamelingen X_1 en Y – het zwart ingevulde deel van de tekening – stelt het niet opgevraagde deel voor van de tegoeden die in 1945 door de SFBD aan de oorspronkelijke banken werden geretourneerd (later bron B genoemd). Voor dat precieze deel kan de Commissie het verband tussen 1945 en 2001 bepalen en aldus een parameter berekenen (later aangeduid met B/B_1) die op de hele doorsnede van de verzamelingen X en Y van toepassing is.

Wat de joodse financiële tegoeden betreft, beschikt de Studiecommissie dus over drie informatiebronnen :

- de archieven van de SFBD, met name aangaande de spijsing van de subrekeningen tussen 1943 en 1944 (Cf. Hoofdstuk 4.1.4.2) : bron A.
- De archieven van de SFBD, met name aangaande de retours in 1945, zonder tussenkomst van de titularis (Cf. Hoofdstuk 4.1.4.3) : bron B.
- Het resultaat van de kruising van de banklijsten van niet opgevraagde tegoeden met de MZDB (Cf. Hoofdstuk 4.1.5.4) : bron C.

In haar redenering gaat de Studiecommissie uit van enkele postulaten.

Ten eerste : tijdens de hele duur van de bezetting zijn joodse financiële tegoeden, geïdentificeerd of niet, in de instellingen gebleven die er de wettelijke bewaarnemers van zijn (sommige met medeweten van de bezetter, andere niet). Na de oorlog werden er joodse financiële tegoeden, die bij de SFBD waren gecentraliseerd, zonder tussenkomst van hun titularis aan de banken teruggegeven die ze oorspronkelijk in bewaring hadden.

Ten tweede: van de in de banken gebleven of geretourneerde joodse financiële tegoeden werden sommige aan de titularis of aan zijn rechthebbenden teruggegeven; andere werden er achtergelaten. Doordat er geen bewegingen meer waren, werden zij gelijkgesteld met niet opgevraagde bezittingen. Een deel ervan werd mettertijd in de activa van de instelling

opgenomen. Die praktijk, die voortspuit uit de manier waarop niet opgevraagde bezittingen worden beheerd, kent geen vaste regels. De omvang van die operatie is dus moeilijk te kwantificeren.

Uit dit alles volgt logischerwijze dat slechts een deel van de retours door de SFBD in 1945 nog deel uitmaakte van de niet opgevraagde tegoeden in 2001. Daar er geen reden is om aan te nemen dat de mate van terugbetaling bij de SFBD-retours verschillend was van deze van de in de bank gebleven tegoeden, kan de verhouding SFBD-retours/restanten SFBD-retours - verder aangeduid met B/B₁ - worden uitgebreid tot het geheel van de op de banklijsten aangestipte niet opgevraagde tegoeden (wat ook bron C wordt genoemd). Die verhouding legt de link tussen 1945 en 2001 : met andere woorden, op die manier kan men de situatie van de niet opgevraagde financiële tegoeden net na de oorlog reconstrueren. Zoals reeds vermeld, houdt de Studiecommissie rekening met de mogelijkheid dat de banken terugbetalingen hebben gedaan, die zij op 50% raamt.

Ten derde : uit de lijsten van de niet opgevraagde tegoeden die de banken hebben voorgelegd, komen namen van titularissen naar voren waarachter bezittingen van uiteenlopende aard en waarde schuilgaan. Ook bij de retours door de SFBD gaan achter één vermelding meerdere, uiteenlopende bezittingen schuil. Om de titularissen weer aan het type rekening te kunnen koppelen, maakte de Studiecommissie gebruik van bron A, die voor elke financiële instelling een specifieke band legt tussen het aantal titularissen, het aantal rekeningen in contanten en het aantal effectenrekeningen.

Ten vierde : om de waarde van de rekeningen in contanten te kunnen bepalen, maakte de Studiecommissie opnieuw gebruik van bron A. Zij gebruikte daarvoor het gemiddelde per instelling van de deposito's die in 1943 en in 1944 vanuit de verschillende bankinstellingen naar de SFBD werden overgedragen. Dat gemiddelde bedrag, dat Z wordt genoemd, houdt rekening met het specifieke karakter van elke instelling.

Ten vijfde : voor de waardering van de effectenportefeuilles baseerde de Studiecommissie zich, bij gebrek aan beter, op de globale ramingen die de SFBD op verzoek van het Sekwester van de BTG bezorgde.

Tabel 42 : Evaluatie van de effectenportefeuilles, 1944-46

<i>Datum</i>	<i>Aantal portefeuilles</i>	<i>Totale waarde in BEF</i>	<i>Gemiddelde waarde in BEF</i>
September 1944	1.345	189.792.794	141.110
December 1945	741	46.205.995	62.356
Maart 1946	719	42.521.925	59.140
Juni 1946	703	41.539.040	59.088

Die bedragen vragen enige toelichting en moeten gerelativeerd worden. Het cijfer van 1944, wanneer nog geen enkele titularis weer in het bezit van zijn tegoeden is gekomen, is sterk beïnvloed door een paar grote portefeuilles. Gefortuneerde mensen konden vaker aan de deportatie ontsnappen, omdat ze gemakkelijker naar het buitenland konden vluchten. Eind 1944 en begin 1945 namen zij opnieuw contact op met hun financiële instel-

ling(en) of met de Dienst van het Sekwester om hun bezittingen te recupereren. Eens die grote investeerders waren terugbetaald, daalde de gemiddelde waarde van de niet opgevraagde portefeuilles opmerkelijk. De cijfers van maart 1946 en juni 1946 - datums waarop de derde en vierde raming zijn gebeurd - zijn ongetwijfeld representatiever voor de slapende portefeuilles dan deze van september 1944. Gezien de stabilisering van de gemiddelde waarden bij de ramingen in maart en juni 1946, beschouwt de Studiecommissie dat gemiddelde (ca. 59.000 BEF) als representatiever voor de slapende portefeuilles. Het is dat bedrag dat voor de hele sector werd gehanteerd.

De samenstelling van de effectenportefeuilles is hier van kapitaal belang. De BVB betwist eigenlijk de mogelijkheid van een retour van de effectenportefeuilles naar de oorspronkelijke bewaarnemende instellingen, zonder tussenkomst van de titularis (1945). Zij steunde zich hiervoor op interne en externe documenten om te wijzen op de formele regels waaraan de restitutie van effectenrekeningen gebonden was. Zij wijst ook op het wetsbesluit van 6 oktober 1944, dat onder meer bepaalt dat Belgische effecten aan toonder bij het Ministerie van Financiën moesten worden aangegeven (met vermelding van de identiteit van de eigenaar) en stelt daardoor een eventuele verkoop van de stukken door de bewaarnemers in vraag.

Artikels 8 en 12 van het wetsbesluit van 6 oktober 1944 voorzien dat effecten kunnen worden aangegeven door de persoon of instelling die ze in bewaring heeft. Effecten die via een derde - met name de SFBD - op naam van hun eigenaar worden aangegeven, worden daardoor niet nominatief.

De BVB benadrukte tegelijk ook dat de banken, wettelijk gezien, geen aandelen of deelbewijzen kunnen te gelde maken; zij kunnen hoogstens de obligaties en kasbons beheren door uitbetaalde coupons en de op vervalddag geïnde stukken op de contantenrekening te plaatsen.

Bij gebrek aan statistieken over de samenstelling van de portefeuilles heeft de Studiecommissie zich aangesloten bij het voorstel van de BVB om de portefeuilles gelijk op te delen in obligaties en kasbons aan de ene kant, en in aandelen en deelbewijzen aan de andere kant. De aard van de effecten is bepalend voor de beheersdaden en de deposities die de bewaarnemende instellingen in theorie hebben kunnen stellen. In theorie gelden zoals gezegd dergelijke beheersdaden alleen voor obligaties en kasbons. Uit onderzoek van de Studiecommissie is evenwel gebleken dat sommige financiële instellingen wellicht aandelen te gelde hebben gemaakt zonder tussenkomst van de eigenaar. Sommige gemengde lijsten van 2001 vertonen immers geen spoor meer van de SFBD-retours van effectenrekeningen die uit obligaties en aandelen bestaan. Voortbouwend op de verdeling die door de BVB werd voorgesteld, neemt de Studiecommissie 60% van de beleggingen in overweging : 50% voor de obligaties en kasbons + 10 % voor de aandelen en deelbewijzen die de bankinstelling te gelde zou kunnen hebben gemaakt.

➤ Formule 1

Rekening houdend met wat voorafgaat, heeft de Studiecommissie de volgende evaluatiemethode in een basisformule gegoten :

Voor de deposito's in contanten :

$$\frac{B}{B_1} \times 0,5 \times C \times [A_1 \times Z]$$

B = Aantal titularissen wiens tegoeden in 1945 van de SFBD naar de oorspronkelijke bank zijn teruggekeerd

B₁ = Aantal van B die in C voorkomen

C = Aantal titularissen van niet opgevraagde tegoeden uit de lijsten 2000-01

(100 % positieve identificaties en 50 % mogelijke identificaties)

A₁ = Verhouding tussen het aantal contantenrekeningen en het aantal titularissen in 1943

Z = Gemiddeld bedrag, per instelling, van de contantenrekeningen die in 1943 aan de SFBD werden overgemaakt

Voor de effectenrekeningen :

$$\frac{B}{B_1} \times 0,5 \times C \times [A_2 \times 59.000 \text{ BEF}] \times 0,6$$

B = Aantal titularissen wiens tegoeden in 1945 van de SFBD naar de oorspronkelijke bank zijn teruggekeerd

B₁ = Aantal van B die in C voorkomen

C = Aantal titularissen van niet opgevraagde tegoeden uit de lijsten 2000-01

(100 % positieve identificaties en 50 % mogelijke identificaties)

A₂ = Verhouding tussen het aantal effectenrekeningen en het aantal titularissen, in 1943

59.000 BEF = Gemiddelde waarde van de effectenportefeuilles in 1946

0,6 = Deel van de portefeuille dat heeft kunnen leiden tot de opnemings van de bezittingen in de eigen activa.

➤ Formule 2 :

De eerste formule met de elementen A, B en C is soms ongeschikt gebleken omdat een van de vermenigvuldigingsfactoren nul werd. Daarom werden een aantal afgeleide formules opgesteld, die hier verder worden gedetailleerd.

Formule 2a :

Die formule wordt toegepast wanneer C = 0 en A en B ≠ 0, dus wanneer :

- de bank tussen 1943 en 1944 heeft deelgenomen aan de spijzing van de subrekeningen van de BTG bij de SFBD;

- de bank in 1945 via de SFBD retours heeft ontvangen van financiële bezittingen, zonder tussenkomst van hun titularis of zijn rechthebbenden;
- de lijsten van de banken geen resultaat opleveren of wanneer de bank geen relevante lijsten van niet opgevraagde tegoeden kan voorleggen.

Voor de deposito's in contanten :

$$B \times D \times 0,5 \times E \times [A_1 \times Z]$$

- B = Aantal titularissen wiens tegoeden in 1945 door de SFBD aan de oorspronkelijke bank werden geretourneerd
- D = Gemiddelde van B/B₁ bij toepassing van formule 1. Zeven instellingen bevinden zich in dit geval : het gemiddelde bedraagt 16⁷⁰
- E = Gemiddelde van C/B van alle financiële instellingen waar C en B ≠ 0. Twaalf instellingen bevinden zich in dat geval : het gemiddelde bedraagt 0,8⁷¹
- A₁= Verhouding tussen het aantal contantenrekeningen en het aantal titularissen, in 1943
- Z = Gemiddeld bedrag, per instelling, van de contantenrekeningen die in 1943 aan de SFBD werden overgemaakt

Voor de effectenrekeningen :

$$[B \times D \times 0,5] \times E \times [A_2 \times 59.000 \text{ BEF}] \times 0,6$$

- B = Aantal titularissen wiens tegoeden in 1945 door de SFBD naar de oorspronkelijke bank werden geretourneerd
- D = Gemiddelde van B/B₁ door toepassing van formule 1
- E = Gemiddelde van C/B voor alle financiële instellingen waar C en B ≠ 0. Twaalf instellingen bevinden zich in dat geval : het gemiddelde bedraagt 0,8
- A₂= Verhouding tussen het aantal effectenrekeningen en het aantal titularissen, in 1943
59.000 BEF = Gemiddelde waarde van de effectenportefeuilles in 1946
- 0,6 = Deel van de portefeuille dat heeft kunnen leiden tot de opnemings van de bezittingen in de eigen activa

Formule 2b :

Deze formule wordt toegepast wanneer A, B en C ≠ 0 en B₁ = 0, dat wil zeggen wanneer :

- de bank tussen 1943 en 1944 heeft deelgenomen aan de spijzing van de subrekeningen van de BTG bij de SFBD;
- de bank in 1945 via de SFBD retours heeft ontvangen van financiële bezittingen, zonder tussenkomst van de titularis of zijn rechthebbenden;

- geen van de namen op de door de bank voorgelegde lijsten van niet opgevraagde bezittingen anno 2001 ook voorkomt onder de namen van personen wiens tegoeden in 1945 aan de bank werden geretourneerd zonder tussenkomst van de titularis.

Voor de deposito's in contanten :

$$[D \times C \times 0,5] \times [A_1 \times Z]$$

- C = Aantal titularissen van niet opgevraagde tegoeden uit de lijsten van 2000-2001
(100 % positieve identificaties en 50 % mogelijke identificaties)
- D = Gemiddelde van B/B₁ door toepassing van formule 1
- A₁= Verhouding tussen het aantal contantenrekeningen en het aantal titularissen in 1943
- Z = Gemiddeld bedrag, per instelling, van de contantenrekeningen die in 1943 aan de SFBD werden overgemaakt

Voor de effectenrekeningen :

$$[D \times C \times 0,5] \times [A_2 \times 59.000 \text{ BEF}] \times 0,6$$

- C = Aantal titularissen van niet opgevraagde tegoeden uit de lijsten 2000-01
(100 % positieve identificaties en 50 % mogelijke identificaties)
- D = Gemiddelde van B/B₁ door toepassing van formule 1
- A₂= Verhouding tussen het aantal effectenrekeningen en het aantal titularissen in 1943
- 59.000 BEF = Gemiddelde waarde van de effectenportefeuilles in 1946
- 0,6 = Deel van de portefeuille dat heeft kunnen leiden tot de opnemings van de bezittingen in de eigen activa

Formule 2c :

Deze formule wordt toegepast wanneer A en B = 0 en C ≠ 0 dat wil zeggen wanneer :

- de bank tussen 1943 en 1944 niet heeft deelgenomen aan de spijzing van de BTG-subrekeningen bij de SFBD;
- de bank in 1945 geen enkele retour heeft ontvangen, via de SFBD, van een financieel goed zonder tussenkomst van de titularis of van zijn rechthebbenden;
- de bank lijsten heeft gegeven van niet opgevraagde bezittingen waarop het restant voorkomt van de financiële bezittingen achtergelaten door joodse titularissen in 1945.

Voor de deposito's in contanten :

$$[D \times C \times 0,5] \times Y$$

- C = Aantal titularissen van niet opgevraagde tegoeden uit de lijsten 2000-2001
(100 % positieve identificaties en 50 % mogelijke identificaties)
- D = Gemiddelde van B/B₁ door toepassing van formule 1
- Y = Gemiddeld bedrag, per instelling, van de contantenrekeningen, van 1938-1943 (Cf. Hoofdstuk 4.1.2)

Voor de effectenrekeningen :

$$[D \times C \times 0,5] \times 59.000 \text{ BEF} \times 0,6$$

- D = Gemiddelde van B/B₁ door toepassing van formule 1
- C = Aantal titularissen van niet opgevraagde tegoeden uit de lijsten 2000-01
- 59.000 BEF = Gemiddelde waarde van de effectenportefeuilles in 1946
- 0,6 = Deel van de portefeuille dat heeft kunnen leiden tot de opnemings van de bezittingen in de eigen activa

Formule 3 :

Deze formule wordt toegepast wanneer A ≠ 0 et B en C = 0, dat wil zeggen wanneer :

- de bank tussen 1943 en 1944 heeft deelgenomen aan de spijzing van de BTG-subrekeningen bij de SFBD;
- de bank in 1945 geen enkele retour heeft ontvangen, via de SFBD, van een financieel tegoed zonder tussenkomst van de titularis of van zijn rechthebbenden;
- de lijsten van de bank geen resultaat opleveren of de bank geen relevante lijsten van de niet opgevraagde tegoeden verstrekt.

Voor de deposito's in contanten :

$$\Sigma_1 \times X_1$$

- Σ_1 = Som van de deposito's na toepassing van de formules 1, 2a en 2b
- X_1 = Aandeel (deposito's) van de instelling in de Belgische financiële markt tussen 1938-43 (cf. Hoofdstuk 4.1.2)

4.1.4.6 Het standpunt van de Belgische Vereniging van Banken

De Studiecommissie heeft deze formule en haar afgeleiden voorgelegd aan de belangrijkste banken die in het onderzoek aan bod komen, en daarna aan de financiële sector in zijn geheel. Die presentatie vond plaats op 30 maart 2001.

De banksector heeft eind mei een tegenvoorstel gedaan dat er als volgt uitziet :

$$510 \times 1,3 \times \text{gemiddeld saldo op de rekening} \times \delta$$

- 510 is het totale aantal titularissen wiens tegoeden de SFBD in 1945 aan de oorspronkelijke bank heeft geretourneerd, zonder dat hun tussenkomst was vereist (Bron B in de evaluatiewijze van de Commissie);
- 1,3 is de gemiddelde conversiecoëfficiënt titularis/rekening op basis van bron A;
- het gemiddelde saldo is een forfaitair bedrag, gebaseerd op bron A : het bedraagt 29.600 BEF voor de deposito's in contanten en in effecten;
- δ moduleert de vorige parameters met verschillende coëfficiënten :

$$\delta = 1 + \alpha - \frac{\varepsilon (1 + \alpha)}{\beta}$$

α = aandeel van de in 1943 niet overgedragen tegoeden tegenover de retours SFBD ($\alpha = 0$ tot 2)

ε = aandeel van de terugbetalingen tegenover het totaal van de retours SFBD ($\varepsilon = 0$ tot 1)

β = relatief belang van de terugbetalingen in de retours SFBD tegenover de terugbetalingen op niet-overgedragen rekeningen ($\beta = 0$ tot 1)

De formule van de BVB geldt voor de financiële sector in zijn geheel. De Studiecommissie geeft evenwel de voorkeur aan een benadering per instelling, met respect voor de specifieke kenmerken wat cliënteel, bankproducten en beheer van niet opgevraagde tegoeden betreft. Daarmee komt zij trouwens tegemoet aan een suggestie die aanvankelijk ook in kringen van de BVB werd gedaan.

Bovendien geldt de formule van de BVB alleen voor de instellingen die met de retours door de SFBD in 1945 te maken hebben. Zij verwaarloost de instellingen die de subrekeningen van de BTG bij de SFBD hebben gespijsd (bron A), maar naderhand geen retours van de SFBD hebben ontvangen zonder tussenkomst van de titularis, evenals deze die vandaag nog niet opgevraagde joodse financiële tegoeden in hun bezit hebben (bron C), zonder de subrekeningen van de BTG mede te hebben gespijsd.

Bovendien leidt de formule van de BVB tot een verschillend terugbetalingspercentage voor de wel en niet aan de SFBD overgedragen tegoeden, wat de Studiecommissie onrealistisch acht.

In de formule van de BVB fluctueert de verhouding tussen de overgedragen tegoeden (gekende factor) en de niet aan de SFBD overgedragen tegoeden (onbekende factor) tussen 0 en 2. Dat verschil berust op een onderzoek van de archieven van de *Société belge de Banque* dat niet representatief is voor de hele sector.

Daarnaast verwijst de BVB ook naar de Wet van 17 oktober 1945 waarin een belasting op het kapitaal ingesteld werd. Krachtens de bepalingen

gen in deze wet dienden de banken ten voordele van de Staat 5 % af te houden van de bedragen die ze inbewaring hielden.⁷²

Deze heffing trof, naast andere zaken, de contantenrekeningen en was ingesteld ter aflossing van de muntsaneringslening. De Dienst van het Sekwester omschrijft de maatregelen van toepassing op particulieren : *“le dépôt préalablement arrondi à la centaine inférieure et diminué de 5.000 BEF fait l’objet d’une retenue de 5 % par l’établissement dépositaire”*.⁷³ De deposito's onder 5.000 BEF (wat voor de Algemene Spaar- en Lijfrentekas en de andere privé- of openbare spaarkassen op 20.000 BEF was gebracht) waren met andere woorden vrijgesteld van belasting. Van de aandeelhouders en houders van deelbewijzen werd indirect een deel afgehouden *“par voie d’augmentation du nombre d’actions et/ou de parts, diminuant d’autant la valeur des actions et parts”* die ze bezaten.⁷⁴ Wat andere effecten betrof, moest de betrokken belastingschuldige vóór elke betaling op vraag van de administratie, een schatting van de waarde van de betreffende aandelen te kennen geven. Het geval van een afwezige eigenaar werd hier niet behandeld, evenmin als de belastingsafhoudingsmogelijkheden.

Uiteindelijk zijn de financiële instellingen slechts in geringe mate betrokken geweest bij dit belastingsmechanisme : zij duidden enkel de contantenrekeningen hoger dan 5.000 BEF (20.000 BEF) aan ten voordele van de Staat. M.b.t. gemiddelde bedragen op de depositorekeningen van joodse titularissen, heeft de Studiecommissie slechts in 15 op de 21 financiële instellingen bedragen gevonden hoger dan 5.000 BEF (waarvan 1 met 5.019 BEF). Deze gevallen vormen een totaal van zo'n 19,9 miljoen BEF op een totaal van 88,5 miljoen BEF.

Na herhaalde gedachtewisselingen met de BVB bleef de Studiecommissie volledig achter haar evaluatiemethode staan. Zij heeft wel rekening gehouden met bepaalde opmerkingen van de BVB, zoals de terugbetalingscoëfficiënt na 1945 en het gedifferentieerde gewicht van de diverse types van effectenportefeuilles (obligaties en kasbons, dan wel aandelen en deelbewijzen).

4.1.4.7 Besluit

De Studiecommissie kwam tot het besluit dat zij haar evaluatiemethode niet moest opgeven. Zij stelt dus een analyse per bank voor, waarbij het totale resultaat van de financiële sector gelijk is aan de som van de individuele analyses.

Tabel 43 : Eindevaluatie van de niet opgevraagde tegoeden bij de financiële instellingen

<i>Financiële instellingen</i>	<i>TF</i>	<i>Deposito-rekeningen</i>	<i>Effecten-rekeningen</i>	<i>Totaal</i>
ABN AMRO Bank				
Belgisch-Hollandsch Effectenkantoor	2b	3.810 BEF	1.062.000 BEF	1.065.810 BEF
Amsterdamsche Bank voor België	1	248.133 BEF	3.353.088 BEF	3.601.221 BEF
AGF Belgium Bank	2a	417.693 BEF		417.693 BEF

Union du Crédit de Bruxelles*			329.246 BEF	329.246 BEF
Antwerpse Diamantbank (KBC)	1	146.814 BEF	5.513.904 BEF	5.660.718 BEF
Antwerpse Diamantbank				
Artesia Banking Corporation	2b	2.049.212 BEF	2.548.800 BEF	4.598.012 BEF
Banque de la Compagnie Commerciale Belge				
Banque de la Société Financière Bruxelloise				
Banque de Paris et des Pays-Bas				
Axa Bank Belgium	neg			
Bacob (Artesia Banking Corporation)		zie Artesia		
Bank Brussel Lambert (ING)	2a	5.782.199 BEF	13.416.883 BEF	19.199.082 BEF
Banque de Bruxelles				
Banque de Reports et de Dépôts				
Banque Dubois, sa				
Banque H. Lambert, sa				
Banque Hallet et C°, scs				
Gewestelijke Bank, nv				
Banque Verviétoise de Dépôts et de Crédits, sa				
Frederic Jacobs, successeurs, snc				
Bank Degroof	2b	447.930 BEF	934.560 BEF	1.382.490 BEF
Philippson F.M. et Cie				
Bank Delen	gb			
Bank J. Van Breda & C°	gb			
Bank Nagelmackers 1747	2a	339.785 BEF	448.589 BEF	788.374 BEF
Banque Commerciale de Liège, sa				
Nagelmackers Fils et C°				
Bank van de Post	neg			
BCH Benelux (Central Hispano Benelux)	3	24.283 BEF		24.283 BEF
Glorieux H. et C°, succ. De Jenni et C°				
Société Hollandaise de Banque				
BCH Benelux (Central Hispano Benelux) en Fortis Bank	2a	98.054 BEF	72.499 BEF	170.553 BEF
Van Mierlo et C°				
Belgolaise Bank	3	3.035 BEF		3.035 BEF
Banque commerciale du Congo				
BNP Parisbas (Banque Nationale de Paris)	1	15.206 BEF	68.145 BEF	83.351 BEF
Comptoir national d'Escompte de Paris				
CBC Banque (Crédit Général)	2b	392.805 BEF	2.140.992 BEF	2.533.797 BEF
Comptoir du Centre, sa				
Fabri et C°, scs				
CENTEA	gb			
Citibank Belgium	gb			
Citibank International PLC	gb			

Deutsche Bank	1	2.804.608 BEF	4.262.160 BEF	7.066.768 BEF
Handelsbank				
Crédit lyonnais				
Dexia Bank België	2c		1.699.200 BEF	1.699.200 BEF
Gemeentekrediet				
Eural (Artesia Banking Corporation)	2c	79.969 BEF		79.969 BEF
Onderling Hypothécair Krediet				
Algemene Eigenaars Vereniging				
Leen- en Hypotheekkas				
Fortis Bank				
ex-Generale Bank	1	3.771.265 BEF	14.372.400 BEF	18.143.665 BEF
Bank van Antwerpen,nv				
Banque de la Société Générale de Belgique				
Mutuelle Solvay-solvay, Tournay				
Société belge de Banque				
Amsterdamsche Bank voor België				
ex-ASLK				
Algemeene Spaar- en Lijfrentekas	2c	9.824.266 BEF		9.824.266 BEF
				27.967.931 BEF
HBK-Spaarbank	2c	?		- BEF
Hypothécaire Beleggings- en Deposito- tokas**				
HBM Bank (Hypotheek-, Beleggings- maatschappij en Bank	neg			
ING Bank NV (Ned)		zie BBL		
KBC Bank	2a	485.979 BEF	2.283.725 BEF	2.769.704 BEF
Kredietbank voor Handel en Nijverheid				
KBC Bank, CBC Banque en Bacob	gb			
Lloyds TCB Bank	1	33.503 BEF	198.240 BEF	231.743 BEF
Lloyds and National Provincial Foreign Bank				
Morgan Guaranty Trust Company of New York (JP Morgan)	3	48.566 BEF		48.566 BEF
Guaranty Trust Company of New York				
Nationale Bank van België	1	207.672 BEF	303.732 BEF	511.404 BEF
Private Kas Bank (BBL-ING)		zie BBL		
Realbank	3	12.141 BEF		12.141 BEF
Bank voor Koophandel van Brussel				
The Royal Bank of Scotland Group	2a	1.140.694 BEF	1.246.080 BEF	2.386.774 BEF
Westminster Foreign Bank Limited				
Société Générale	2b	1.998.591 BEF	3.806.208 BEF	5.804.799 BEF
Société française de Banque et de Dépôts				
VDK spaarbank	2c	65.680 BEF		65.680 BEF

Volksdepositokas				
TOTAAL		30.441.893 BEF	58.060.451 BEF	88.502.344 BEF

TP = toegepaste formule

neg = negatief : er is een onderzoek gevoerd door de Studiecommissie, het resultaat was negatief

gb = geen berekening : de Studiecommissie is niet in de mogelijkheid geweest om uit te maken of het onderzoek al dan niet negatief was

Union du crédit de Bruxelles* : niet duidelijk wie de effectenrekeningen overgenomen heeft

De Studiecommissie komt dus, als eindresultaat van een bijzonder gediversifieerd onderzoek, tot 88,5 miljoen BEF; dat bedrag vertegenwoordigt het totaal van de niet-opgevraagde tegoeden bij de financiële instellingen als gevolg van de judeocide in België. Deze som is uitgedrukt in BEF van 1943-1946 (transfer naar de SFBD als basis voor de depositorekeningen, waardebepaling van de effecten door de SFBD in 1946).

De basis van deze berekening wordt niet gevormd door een wiskundige optelling van de in de documenten aangetroffen bedragen. Daarvoor waren de archieven van de instellingen te fragmentair. Niettemin steunde de berekening op gegevens die wel konden worden teruggevonden. Deze gegevens werden naderhand geëxtrapoleerd naar het geheel; hiervoor werd een formule (met diverse afgeleiden) opgesteld die met zeer diverse parameters rekening houdt en waarin tevens zo goed als alle bemerkingen van de BVB werden geïntroduceerd. Hoewel het onderzoek complexer en minder betrouwbaar was dan m.b.t. de overheid of de verzekeringssector, is de Studiecommissie de overtuiging toegedaan dat het totaalbedrag m.b.t. de financiële sector uiteindelijk een relatief getrouwe orde van grootte weergeeft.

4.2 Vereffening van de joodse bezittingen aan de Staat

4.2.1 Inleiding

Voor alle duidelijkheid : de vereffening van de bezittingen die werden teruggevonden na de oorlog en waarvan de eigenaars afwezig waren, volgde de gebruikelijke procedure voorgeschreven door het Burgerlijk Wetboek. Het onderscheid op het vlak van het vereffeningsparcours wordt bepaald door het al dan identificeerbaar zijn van de eigenaars.

Indien de eigenaar van een goed - juwelen, geld, ... - afwezig, maar identificeerbaar is en de betrokken administratieve diensten over zijn identiteit beschikken, dan worden zijn tegoeden overgemaakt aan de Deposito- en Consignatiekas (zie Hoofdstuk 3.5).

Indien de eigenaar van een goed niet identificeerbaar is, dan worden de tegoeden overgemaakt aan de Schatkist (zie Hoofdstuk 3.7).

4.2.2 **Het vereffeningssparcours**

De vereffening van goederen van afwezige, maar identificeerbare eigenaars : depot bij de Deposito- en Consignatiekas (zie Bijlage 18)

Het resultaat van de opzoekingen die door de Studiecommissie werden gedaan bij de Deposito- en Consignatiekas komt uit op een totaal van 19.200.228 BEF. Dit bedrag houdt geen rekening met de notariële depots bij de centrale administratie van de Kas; dit totaal zal dus in een zekere mate moeten opgewaarderd worden (zie Hoofdstuk 3.5).

4.2.2.1 De vereffening van bezittingen van ongekende eigenaars : overmaking aan de Schatkist (zie Bijlage 19)

Het Sekwester op 'de bezittingen van de vijanden'

Het resultaat van het onderzoek van de Studiecommissie inzake het Sekwester op 'de bezittingen van de vijanden' resulteert, na extrapolatie op basis van een steekproef in een globaal bedrag van 12.624.649 BEF, een bedrag dat na 1951 werd overgemaakt aan de Schatkist (zie Hoofdstuk 3.1).

De erfloze nalatenschappen

M.b.t. de erfloze nalatenschappen werd na onderzoek een totaal bedrag van 5.847.253 BEF teruggevonden bij vier regionale kantoren van de Administratie van Registratie en Domeinen (Antwerpen, Brussel, Charleroi en Luik). Rekening houdend met de aanzienlijke leemten in de Brusselse bronnen, moet dit bedrag worden geherwaardeerd (zie Hoofdstuk 3.12).

Het Sekwester Brüsseler Treuhandgesellschaft (BTG)

Tussen 1948 et 1958 werd er een bedrag van 25.144.486 BEF, dat binnen het onderzoeksveld van de Studiecommissie valt, overgemaakt van het Sekwester BTG via het 3de bureau van de Domeinen aan de Schatkist. Naast dit bedrag dient een som van 965.758 BEF te worden vermeld met betrekking tot niet opgevraagde lonen van de verplichte tewerkstelling die, op grond van de wet van 2 april 1958, werden overgemaakt aan het Nationaal Werk voor Oudstrijders en Oorlogsslachtoffers (zie Hoofdstukken 3.10 en 3.5). Het globale bedrag voor het Sekwester BTG bedraagt dus 26.110.254 BEF. En tenslotte vermelden we nog dat 7.864.500 BEF, met betrekking tot de Frensel subrekeningen, werden overgemaakt aan de Schatkist (zie Hoofdstuk 3.7).

De Dienst voor Economische Recuperatie (DER) en de Rekwisitedienst (RD)

Uit de analyse van de dossiers van de DER en de RD, blijkt dat er tussen 1946 en 1953 in totaal 2.966.462 BEF werd overgemaakt aan de Schatkist. Voor alle duidelijkheid : dit bedrag betreft uitsluitend de opbrengst van de verkopen die in Brussel werden uitgevoerd en moet dus worden geherwaardeerd (zie Hoofdstuk 3.6).

4.2.3 Een speciaal geval van overmaking aan de Schatkist : De Post (zie Bijlage 20)

Wat de Post betreft, moest de Studiecommissie, met het oog op de berekening van het globale bedrag van de niet opgevraagde joodse rekeningen, een dubbele extrapolatie doorvoeren op basis van: 1/het percentage van het gemiddelde marktaandeel van de Dienst der Postchecks in 1938-1943, toegepast op 2/het globaal bedrag dat werd weerhouden als het eindbedrag voor de hele financiële sector met betrekking tot de niet opgevraagde tegoeden als gevolg van de judeocide. Dit leverde een totaal van 8.464.680 BEF op.

4.2.4 Besluit

Tabel 44 : overzichtstabel

<i>Instelling</i>	<i>Transferorgaan naar de Schatkist</i>	<i>Bedrag</i>
Deposito- en Consignatiekas	/	19.200.228 BEF*
Sekwester 'vijanden'	/	12.624.649 BEF
Rechtbank 1 ^{ste} aanleg: erfloze nalatenschappen	Regionale Domeinenkantoren	5.847.253 BEF*
Sekwester BTG	3 ^{de} Bureau van de Domeinen van Brussel	25.144.486 BEF
Post	/	8.464.680 BEF
Dienst voor Economische Recuperatie	3 ^{de} Bureau van de Domeinen van Brussel	2.966.462 BEF*
Algemeen totaal		74.247.758 BEF
Retours subrekeningen Frensel	3 ^{de} Bureau van de Domeinen van Brussel	7.864.500 BEF**

* Om verschillende redenen die hiervoor zijn toegelicht, moeten de cijfers gevolgd door een sterretje worden geherwaardeerd.

** Voor het voorbehoud dat m.b.t. dit bedrag wordt gemaakt, zie Hoofdstuk 3.7.

Door het onderzoek dat de Studiecommissie heeft gevoerd bij de diverse bovenvermelde administraties, kon een minimumbedrag worden bepaald van 74.247.758 BEF als resultaat van de vereffening van bezittingen van slachtoffers van de judeocide ten gunste van de Staat.

4.3 Het onderzoek in de verzekeringssector

4.3.1 Inleiding

Het belang van de Belgische verzekeringsmarkt aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog werd reeds in Hoofdstuk 2.4 geschetst.

Het bijzondere aan deze sector tijdens de bezetting was dat de Duitse overheid, in het kader van controle op het verzekeringswezen, haar optreden tegenover de joodse titularissen van verzekeringspolissen heeft beperkt tot de algemene jodenverordeningen van 28 oktober 1940 en

31 mei 1941 : aangifte van de verzekeringspolissen, bewaargeving en beperking van de vrije beschikking.

Rechtstreekse uitbetalingen in handen van de joodse titularissen werden beperkt tot een bepaald bedrag; wat daar bovenop kwam werd op een geblokkeerde rekening gestort bij de *Banque de Paris et des Pays-Bas* (Brussel), de *Banque de Commerce* (Antwerpen) en, vanaf 1942, bij de *Société française de Banque et de Dépôts*, wat ons bij de financiële sector brengt die elders werd onderzocht.

De verzekeringscontracten zijn niet geconfisqueerd geworden. Daaruit volgt dat de Studiecommissie haar werkzaamheden, via en dankzij de Beroepsvereniging der Verzekeringsondernemingen (BVVO), rechtstreeks heeft toegespitst op de verzekeringsmaatschappijen die tijdens de Tweede Wereldoorlog op de Belgische markt actief waren of die door overnames en fusies banden hebben met indertijd actieve maatschappijen.

Daar het onderzoek alleen tot doel had de polissen terug te vinden die tijdens de jaren 1940-1944 bestonden maar aan de joodse titularissen niet werden uitbetaald, heeft het onderzoek uitsluitend betrekking op de sector levensverzekeringen. De Studiecommissie volgt daarin de lijn die de internationale Commissie, de ICHEIC (*International Commission on Holocaust-Era Insurance Claims*) heeft gevolgd en die verder nog ter sprake komt.

4.3.2 De verzekeringsmaatschappijen in het onderzoek

De Commissie heeft in eerste instantie het onderzoeksterrein willen afbakenen door na te gaan welke verzekeringsmaatschappijen gedurende de Tweede Wereldoorlog actief waren en welke hun historiek was tot vandaag. Er werd een onderzoeksgids opgesteld met enerzijds een opsomming van de verzekeringsmaatschappijen uit de oorlogsperiode en hun huidige opvolgers, en aan de andere kant een overzicht van de maatschappijen die nu op de markt actief zijn en hun voorgangers in 1940 (Bijlage 21).

Die gids werd in de loop van het onderzoek aangevuld met preciseringen over de relatieve plaats van elk van hen, zowel wat lopende polissen als verzekerde kapitalen betreft. Die overzichtstabellen worden hierna weergegeven (Bijlage 22).

De markt van de levensverzekeringen anno 1939 kan op twee manieren worden benaderd : via het aantal polissen of via het volume verzekerde kapitalen. De vergelijking is interessant m.b.t. de volksverzekeringen : wat het aantal polissen betreft, neemt de populaire tak een belangrijke plaats in; wat verzekerde kapitalen aangaat, ligt haar belang veel lager.

Onderstaand overzicht, dat de zeven maatschappijen opsomt die in 1939 over een portefeuille van meer dan 100.000 polissen beschikten, illustreert die vaststelling :

Tabel 45 : Rangschikking van de belangrijkste verzekeringsmaatschappijen naar aantal contracten

Maatschappij	Aantal polissen	Gemiddelde per polis (in BEF)	% van de markt	
			polissen	kapitalen
<i>Prévoyance sociale</i>	580.843	1.971,84	27,053	8,969
Antverpia Leven	265.863	1.356,91	12,383	2,825
Constantia Vie	168.804	1.466,87	7,862	1,939
<i>Métropolitaine</i>	157.141	699,61	7,319	0,861
Noord-Brabant	135.933	1.515,12	6,331	1,613
ASLK	122.038	14.600,47	5,684	13,953
Utrecht	103.595	6.889,81	4,825	5,589
Totaal			71,457	35,749

De rangschikking volgens de kapitaal grootte in 1939 ziet er duidelijk anders uit:

Tabel 46 : Rangschikking van de belangrijkste verzekeringsmaatschappijen naar marktaandeel

Maatschappij	Verzekerde kapitalen (miljoen BEF)	Gemiddelde per polis (in BEF)	% van de markt	
			polissen	kapitalen
ASLK	1.781,8	14.600,47	5,684	13,953
<i>Assurances Générales</i>	1.639,5	47.733,06	1,600	12,839
<i>Royale Belge</i>	1.192,1	41.309,49	1,344	9,335
<i>Prévoyance Sociale</i>	1.145,3	1.971,84	27,053	8,969
Utrecht	713,7	6.889,81	4,825	5,589
<i>Assurances Générales de Paris</i>	548,9	10.359,04	2,468	4,299
Totaal			42,974	54,984

De ASLK, de *Assurances Générales* en Utrecht maken nu deel uit van de groep Fortis; *Royale Belge* maakt deel uit van de groep AXA-Royale Belge.

4.3.3 Het onderzoek door de Studiecommissie

In oktober 1997 startte de BVVO op eigen initiatief een enquête bij de leden om te weten te komen hoeveel levensverzekeringscontracten er vóór 31 december 1945 waren afgesloten die niet werden uitbetaald. Er werd de verzekeringsmaatschappijen bovendien gevraagd om op te geven voor hoeveel contracten er geen premie werd betaald en welk het bedrag van de gereduceerde kapitalen was voor elk van de volgende perioden: vóór 1940, tussen 1940 en 1950 en na 1950.

Dertig maatschappijen antwoordden op de enquête. Negen ervan deden dat min of meer gedetailleerd; zij bezaten samen 119.764 contracten met gereduceerde kapitalen die vóór 31 december 1945 waren afgesloten, voor een totaal van gereduceerde kapitalen ten bedrage van 141.277.689 BEF. Het zijn deze gereduceerde contracten die de Studiecommissie interesseren (een premievrij contract is een contract waarvoor de

premie niet meer werd betaald, maar dat toch tot de vervaldatum geldig is gebleven).

Nadat de Studiecommissie kennis had genomen van die enquête, heeft zij de verzekeringsmaatschappijen gevraagd om haar een kopie te bezorgen van hun antwoord aan de BVVO. Dat was trouwens in overleg met de BVVO zo overeengekomen. De Commissie heeft de gevraagde documenten ontvangen.

Op verzoek van de Studiecommissie is er in juni 1998 een tweede enquête gevolgd. Deze had tot doel 1/de banden op te sporen tussen de huidige verzekeringsmaatschappijen en de maatschappijen die tijdens de Tweede Wereldoorlog actief waren, en 2/na te gaan of er archieven bestonden over de contracten die tijdens de jaren 1940-1944 van kracht waren en nooit vereffend werden.

Beide enquêtes zorgden voor een afbakening van het onderzoek : veel verzekeringsmaatschappijen die in 2001 op de Belgische markt aanwezig zijn, werden inderdaad na 1945 opgericht. Zij konden dus uit het verder onderzoek worden geweerd.

Uit de enquêtes bleek ook dat veel verzekeringsmaatschappijen nog beschikten over archieven m.b.t. de desbetreffende periode. De wetgeving is niet expliciet over de bewaring van archieven door verzekeringsmaatschappijen. De Controledienst voor de Verzekeringen raadt aan om de documenten 5 jaar te bewaren, zoals voor alle handelsakten. Verschillende maatschappijen hebben klaarblijkelijk de moeite genomen om de vervallen contracten en de premievrije contracten te microfilmen. Toch was die praktijk niet algemeen.

Vóór de wet van 25 juni 1992 ging de verjaring in drie jaar na de dood van de verzekeringsnemer of op de einddatum van het verminderde contract. Wat het spaartegoed betreft (gemengde verzekering) bedraagt de verjaringstermijn sindsdien "dertig jaar voor wat betreft de rechtsvordering aangaande de reserve die op de datum van opzegging of op de einddatum gevormd is door de betaalde premies, onder aftrek van de opgebruikte sommen" (Wet van 25.06.1992, artikel 34). Die 'opgebruikte sommen' slaan op de aankoop- en beheerskosten van het contract. Bij een overlijdensdekking werd de verjaringstermijn op vijf jaar gebracht.

Er zijn, en er waren vóór de wet van 1992, geen bepalingen over wat er met de aldus verjaarde bedragen moet gebeuren. In 1952 had de Controledienst voor de Verzekeringen de verzekeringsmaatschappijen wel aangeraden om de niet opgevraagde bedragen aan de Depositie- en Consignatiekas te storten. Deze Kas werd gevraagd om een onderzoek in te stellen, maar is er niet in geslaagd om de Studiecommissie daaromtrent informatie te bezorgen. Er bestond in ieder geval geen wettelijke verplichting.

De Controledienst voor de Verzekeringen gaat nog verder : "Zolang de begunstigde van het contract onvindbaar blijft, mag de verzekeraar niet worden beschouwd als houder van de verzekerde som en moet hij deze

normaal gezien in reserve houden; na de datum van verjaring kan hij die echter in zijn activa opnemen".⁷⁵

Er bestaat een grote uitzondering op dat gebrek aan duidelijkheid over de bestemming van de niet uitbetaalde bedragen en deze heeft betrekking op de ASLK die in 1939 zo maar eventjes bijna 14 % van de verzekerde kapitalen dekte; artikel 61 van de wet op de ASLK bepaalt dat, in geval van een onbeheerde nalatenschap, de terugbetaalbare kapitalen aan de verzekeringskas toekomen (op een ander vlak heeft de ASLK de rechthebbenden van oorlogsslachtoffers - met name de personen die in de kampen zijn overleden - een zeer gunstige regeling voor terugbetaling toegekend : het kapitaal werd 100 % terugbetaald in plaats van de volgens de statuten verschuldigde afkoopwaarde).

Zodra het onderzoeksteam was samengesteld en de MZDB-databank was opgestart, heeft de Studiecommissie zich in 1999 rechtstreeks tot de verzekeringsmaatschappijen gewend (die in de jaren 1940-1945 actief waren of banden hebben met de toenmalige maatschappijen). Op een werkvergadering in de zetel van de BVVO op 16 november 1999, heeft de Commissie gevraagd om de lijsten te mogen ontvangen die zonder enige voorselectie de namen vermelden van alle (al dan niet joodse) titularissen van de contracten die per 31 december 1945 van kracht waren en sindsdien niet werden uitbetaald. De bedoeling van de Studiecommissie was deze namenlijsten te kruisen met de gegevens uit de Mala Zimetbaum databank (MZBD).

Conform de bepalingen van de wet op de bescherming van de private levenssfeer heeft de Studiecommissie bij de kruising van deze gegevens alleen de gegevens in aanmerking genomen van de personen die met zekerheid of met grote waarschijnlijkheid als jood werden geïdentificeerd (resp. positieve en mogelijke identificaties). Naderhand werden tevens preciezere gegevens over de verzekerde bedragen opgevraagd. Die vraag werd geformuleerd op een latere vergadering met de BVVO, met name op 16 oktober 2000.

Tijdens een derde en laatste enquête, heeft de Studiecommissie de verzekeringsmaatschappijen gevraagd om een beschrijving te geven van de archieven op basis waarvan zij enige maanden eerder de namenlijsten hadden opgemaakt die ze aan de Commissie hadden bezorgd. Zodoende wilde de Studiecommissie een beeld krijgen van de volledigheid van de archieven die elke maatschappij had bewaard, en dus ook van de betrouwbaarheid van de lijsten die aan de Commissie werden overgemaakt. Voor 5 maatschappijen (AXA-Royale Belge, Fortis AG, Generali Belgium, Mercator-Noordstar en P&V Verzekeringen) kon die evaluatie worden geverifieerd tijdens een bezoek aan de archieven. Voor de andere maatschappijen heeft de Studiecommissie zich gebaseerd op hun schriftelijk antwoord en werd geen contradictoir onderzoek uitgevoerd. Ongeacht de goede wil van de verzekeraars moet de Studiecommissie de mate waarin de archieven bewaard zijn gebleven, met omzichtigheid hanteren. De staat van bewaring

van de archieven heeft onmiskenbaar een impact op de bezorgde lijsten en op de concrete, geregistreerde resultaten.

4.3.4 **Interferentie met de *International Commission on Holocaust-Era Insurance Claims***

De Studiecommissie was er zich van bewust dat de gebeurtenissen op internationaal vlak een impact op haar werkzaamheden konden hebben, en heeft daarom met aandacht de ontwikkeling gevolgd van de werkzaamheden van de *International Commission on Holocaust-Era Insurance Claims* (ICHEIC). De ICHEIC werd in oktober 1998 opgericht als gevolg van het *Memorandum of Understanding* (MoU) dat werd ondertekend door de belangrijkste Europese verzekeringsmaatschappijen (Allianz, AXA, Generali, Winterthur en Zurich), de verzekeringscontrole-organismen uit verschillende Staten van de Verenigde Staten, de staat Israël en verschillende joodse organisaties, waaronder de *World Jewish Restitution Organisation* (WJRO), met de bedoeling het lot te regelen van de levensverzekeringsspolissen die tussen 1920 en 1945 toebehoorden aan slachtoffers van de jodenvervolgving en die nog niet werden uitbetaald.

De ICHEIC wil recht doen wedervaren aan de nog in leven zijnde titularissen (of hun rechthebbenden), houders van een verzekeringsspolis bij één van de bij de ICHEIC aangesloten maatschappijen. De Internationale Commissie besliste voorts om twee humanitaire fondsen (*Humanitarian Sections*) op te richten ter vergoeding van de slachtoffers die houder waren van een verzekeringsspolis bij een maatschappij die niet meer bestaat, en om meer in het algemeen, behoeftige slachtoffers te helpen.

De verschuldigde sommen, volgens de nog uit te betalen polissen, worden geherwaardeerd volgens een coëfficiënt die van land tot land verschilt. In België is die coëfficiënt gebaseerd op de gecumuleerde opbrengst van de rente op lange-termijnobligaties en bedraagt 45.⁷⁶

Deze Internationale Commissie, die naar haar voorzitter ook vaak de Commissie Eagleburger wordt genoemd, heeft van in het begin te maken gehad met het probleem van de vertrouwelijkheid van de gegevens die de verzekeringsmaatschappijen overmaakten en die zij op zo ruime schaal wensten bekend te maken om een maximum aantal rechthebbenden te kunnen bereiken.

Dit privacy-probleem heeft in België - en eveneens in Frankrijk - weerklank gevonden omdat de maatschappijen die aan de werkzaamheden van de ICHEIC deelnemen, en meer bepaald AXA, zeer actief zijn in België en zich tot de Studiecommissie hebben gewend om de lijsten te verkrijgen die de Commissie Eagleburger met aandrang opeiste.

De Studiecommissie is via het Ministerie van Buitenlandse Zaken tussengekomen bij voorzitter Eagleburger om uit te leggen dat krachtens dwingende wettelijke bepalingen, met name de wet op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van 8 december 1992, zij niet op een dergelijk verzoek kon ingaan.⁷⁷ De ICHEIC heeft niet meer aangedrongen.

De ICHEIC heeft een berekening gemaakt van de joodse polissen die in België wegens oorlogsomstandigheden niet werden uitbetaald, zij gebruikte daarvoor een reeks objectieve criteria en macro-economische hypothesen. Wij onderstrepen dat de Commissie Eagleburger het jaar 1938 hanteert als referentiejaar voor haar berekeningen.

Tabel 47 : Door de ICHEIC voorgestelde raming met betrekking tot de niet gehonoreerde 'joodse' levensverzekeringscontracten in België - december 1999

Gemiddeld aantal polissen per inwoner	0,276		
Gemiddelde verzekerde som (in BEF) voor een 'joodse' polis (vermenigvuldigd met coëfficiënten die de specifieke neiging van de joodse bevolking aangeven om zich te verzekeren)	3 x 15.750 2 x 10.500 1,25 x 6.562,5	Gemiddelde waarde (in BEF) van de gereduceerde joodse polissen	4092
Totaal joodse bevolking	65.000	Totaal aantal slachtoffers	28.500
Ondergrens van niet uitbetaalde contracten	10 %	Bovengrens van niet uitbetaalde contracten	20 %

De berekening ziet er als volgt uit :

Tabel 48 : Berekening van de ICHEIC

Type	a. scenario "high" (3 x)	b. scenario "medium" (2 x)	c. scenario "low" (1,25 x)
Berekening	ca 0,276 x 15.750 BEF x 28.500	ca 0,276 x 10.500 BEF x 28.500	ca 0,276 x 6.562,5 BEF x 28.500
Totaal bedrag	123.740.000 BEF	82.490.000 BEF	51.560.000 BEF
Ondergrens	(10 %) : 12.374.000 BEF	(10 %) : 8.249.000 BEF	(10 %) : 5.160.000 BEF
Bovengrens	(20 %) : 24.750.000 BEF	(20 %) : 16.500.000 BEF	(20 %) : 10.310.000 BEF
Geherwaardeerd (x 45)	556.830.000 BEF 1.113.660.000 BEF	371.205.000 BEF 742.410.000 BEF	232.200.000 BEF 464.400.000 BEF

- in 1938 was 1 inwoner op 4 houder van een levensverzekering (verhouding tussen het aantal geldende polissen en de bevolkingscijfers);
- de gemiddelde waarde van een verzekeringspolis bedroeg 5.250 BEF (gemiddelde van 1938);
- volgens sociologische factoren zou de joodse bevolking meer dan gemiddeld geneigd zijn geweest om een verzekeringspolis af te sluiten; er bestaan daarover verschillende hypothesen, gaande van een coëfficiënt 1,25 tot 3;
- het aantal niet uitbetaalde contracten wordt op 10 tot 20% geschat;
- het herwaarderingscijfer voor de contracten in BEF uit die tijd zou 45 bedragen.

De Studiecommissie heeft de aanpak van de ICHEIC aan de Controledienst voor de Verzekeringen voorgelegd. Zonder zich over de andere parameters uit te spreken bevestigde deze dienst de gemiddelde waarde van een verzekeringspolis in 1940 : 5.116 BEF volgens haar berekeningen en 5.250 BEF volgens de hypothese van de ICHEIC. De Studiecommissie komt tot een duidelijk ander gemiddelde, omdat zij in haar berekeningen de officiële gegevens over de Verzekeringskas van de ASLK opneemt : dat gemiddelde bedraagt dan 5.947 BEF.

De BVVO, aan wie de hypothese van de ICHEIC op een werkvergadering van 16 oktober 2000 werd voorgelegd, heeft niet gereageerd.

4.3.5 **Verzekeringscontracten en de judeocide. Een kwantificering**

Door kruising aan de lijsten van de verzekeringsmaatschappijen konden met zekerheid 129 niet gehonoreerde levensverzekeringscontracten worden aangeduid, met 116 titularissen. Voor de Studiecommissie gaat het om positieve identificaties.

Onder positieve identificaties verstaat de Studiecommissie de personen wiens naam en voornaam, geboorteplaats en -datum, overeenstemmen met deze die in de MZDB opgenomen zijn. Bij de positieve identificaties is het risico gering dat er personen worden opgenomen die niet met de problematiek te maken hebben. Daarom beslist de Studiecommissie om 100 % van die identificaties in rekening te brengen.

De Studiecommissie heeft bovendien een tweede lijst van titularissen opgesteld, die van de mogelijke identificaties. Daaronder verstaat de Studiecommissie de personen wiens familienaam regelmatig voorkomt in de MZDB en op de lijsten van gedeporteerden vanuit de Franse en/of Nederlandse verzamelkampen, hoewel de identificatiegegevens (voornaam, geboorteplaats en -datum) niet als dusdanig in de MZDB voorkomen. Die tweede lijst omvat 380 contracten (469 als men rekening houdt met de groepsverzekeringscontracten) in de categorie gewone verzekeringen en 592 contracten van het type volksverzekeringen (maatschappijen P&V en RVS), dat is in totaal 972 contracten (1.061 als men de groepsverzekeringscontracten meetelt).

De Studiecommissie heeft een berekeningsmethode toegepast die zo dicht mogelijk bij de realiteit van de markt in 1939 aanleunt. In een eerste fase worden de 129 contracten (positieve identificaties) per verzekeringsmaatschappij vermenigvuldigd met het gemiddelde kapitaal dat zij elk hebben verzekerd. Op dezelfde manier worden daar dan de contracten bijgevoegd die als 'mogelijke identificaties' werden aangeduid. Het risico dat in die 'mogelijke identificaties' personen worden opgenomen die niet met de problematiek te maken hebben, is niet denkbeeldig. Daarom heeft de Studiecommissie beslist om slechts 50 % van die 'mogelijke identificaties' in rekening te brengen. In tegenstelling met de ICHEIC heeft de Studiecommissie niet gewerkt met het globale gemiddelde voor alle maatschappijen, maar wel met de specifieke gemiddelden per maatschappij.

Gezien de wettelijke verjaringstermijnen en de termijn voor de bewaring van de archieven, heeft de Studiecommissie in haar berekeningsmethode ook rekening gehouden met de mate waarin de archieven van de huidige maatschappijen bewaard zijn gebleven. Zoals reeds gemeld steunde zij zich hiervoor uitsluitend op niet gecontroleerde mededelingen van de maatschappij zelf.

De kwantificering gebeurde volgens onderstaande formule :

$$\rightarrow \left[\frac{(\alpha + \beta) \times \gamma}{2} \times \delta \right]$$

waarin :

- α = aantal positieve identificaties
- β = aantal mogelijke identificaties
- γ = gemiddeld verzekerde kapitaal per maatschappij (1939)
- δ = geschatte volledigheid van de bewaarde archieven

Die schatting (δ) houdt slechts rekening met de ingezamelde gegevens en met enkele door de Studiecommissie gedane vaststellingen.

Wanneer er geen archieven waren, kon die formule niet worden toegepast. Dat was het geval voor de maatschappij Corona en voor de twee ondernemingen die door de KBC werden overgenomen : 'Boerenbond' en 'Algemeene Verzekeringsmaatschappij'. Dat probleem, en de formule, werden aan de BVVO voorgelegd.

4.3.6 Raadpleging en advies van de BVVO

De Studiecommissie heeft de resultaten van haar werkzaamheden en haar voorstellen op 8 juni 2001 aan de BVVO voorgelegd. De formule droeg meteen de goedkeuring weg van de vereniging.

Het probleem van het geval Corona bleef bestaan. Die maatschappij blijft ervan overtuigd dat zij geen enkele polis bezit die niet werd betaald. Bovendien wijst zij elke verantwoordelijkheid af betreffende de overname van de contracten van de maatschappijen 'Noord-Hollandsche' en de 'Toekomst'. Die overnames werden nochtans wel gepubliceerd in het *Memento de l'Assureur belge*. Om die redenen - en tenzij het tegenovergestelde kan worden bewezen - ziet de Studiecommissie zich verplicht om Corona niet uit haar onderzoek te schrappen.

Wat het deel van de portefeuille van de KBC betreft ('Boerenbond' en 'Algemeene Verzekeringsmaatschappij') en bijgevolg dus ook van Corona, waarover geen archieven bestaan, heeft de BVVO twee voorstellen gedaan. Het eerste bestaat erin de identificaties voor die twee maatschappijen te extrapoleren op grond van hun globaal marktaandeel en het aantal 'positieve' en 'mogelijke' identificaties voor de hele sector, met uitzondering van RVS en P&V. Het tweede voorstel gaat uit van het aantal contracten dat voor de hele markt werd geïdentificeerd, P&V en RVS inbegrepen, en koppelt daaraan het marktaandeel van de onderneming (in 1939) en het gemiddelde verzekerde kapitaal voor de hele markt.

Daar het eerste voorstel overeenstemt met de berekeningswijze die de Studiecommissie voor de banksector heeft gehanteerd wanneer archief-

documenten ontbraken, en omdat het voorstel ook de voorkeur van de BV-VO geniet, heeft de Studiecommissie beslist om dat voorstel te volgen.

Naast de hoofdformule wordt voor de twee genoemde maatschappijen dus een tweede formule toegepast :

$$\rightarrow [\mathcal{E} - (\mathcal{E}_1 + \mathcal{E}_2)] \times \zeta$$

waarin :

(ζ) het marktaandeel, uitgedrukt in bij de maatschappij in 1939 ingetekende kapitalen

(\mathcal{E}) globale raming van het aantal uitbetaalde 'joodse' contracten

(\mathcal{E}_1) raming van het aantal niet uitbetaalde contracten bij P&V

(\mathcal{E}_2) raming van het aantal niet uitbetaalde contracten bij RVS

4.3.7 Resultaten

De onderzoeksgroep heeft tussen februari 1999 en juni 2001 158.463 levensverzekeringsspolissen onderzocht die in principe tot op heden nog niet werden vereffend. 'In principe' omdat bepaalde maatschappijen wegens hun archiverings- of informaticasysteem in een eerste fase geen onderscheid konden maken tussen de afgesloten en de openstaande polissen.

In de laatste fase van haar onderzoek kan de Studiecommissie melding maken van de volgende resultaten. Enerzijds werden er 129 contracten geïdentificeerd als contracten die aan joodse slachtoffers toebehoorden. Anderzijds werden er 972 (1.061 als men de groepsverzekeringen meetelt) aangeduid als toebehorend aan 'mogelijke' slachtoffers van de judeocide.

Wat de berekening betreft, worden de resultaten bij toepassing van formule 1 in onderstaande tabel weergegeven. Die tabel is op de volgende overwegingen gebaseerd :

- De contracten zijn verdeeld over de maatschappijen die in 1939 op de Belgische markt actief waren.
- Dankzij de opdeling per maatschappij kan het gemiddelde 'verzekerde kapitaal' als parameter worden gebruikt, zoals dat vermeld werd in het jaarrapport van 1939 dat door het Ministerie van Sociale Voorzorg werd gepubliceerd.
- De kolom controle van de archieven geeft een evaluatie van de mate van volledigheid van de archieven weer. Wanneer die niet 100% bedraagt, werd een verklarende nota opgenomen in de individuele fiche van de maatschappij (zie Bijlage 23).
- De Studiecommissie heeft de polissen in aanmerking genomen die in 1940 van kracht waren of tussen 1940 en 1945 werden afgesloten, en niet werden uitbetaald.
- Bij gebrek aan statistische gegevens over de groepsverzekeringsspolissen, heeft de Studiecommissie gebruik gemaakt van het gemiddelde verzekerde kapitaal van alle maatschappijen voor het jaar

1939, hetzij 5.947,65 BEF, om op deze wijze de onbetaald gebleven contracten te berekenen.

Tabel 49 : Berekening van de niet uitbetaalde contracten leven van de judeocide-slachtoffers, per maatschappij

Huidige maatschappij	Maatschappij in 1939	α	β	γ	δ	Formule
Aegon	Eerste Nederlandsche	0	0	46.205,88	100 %	-
AGF-Belgium	Assurances générales de Paris	0	0	10.359,04	100 %	-
AGF-Belgium	CNRA	1	5	72.478,48	90 %	281.860,76
AXA-Royale Belge	Abeille	3	34	28.589,02	100 %	571.780,40
AXA-Royale Belge	Aigle belge	18	42	43.921,00	100 %	1.712.919,00
AXA-Royale Belge	Caisse patronale	3	6	50.577,03	100 %	303.462,18
AXA-Royale Belge	Caritas	0	57	993,50	100 %	28.314,75
AXA-Royale Belge	Mutuelle courtraisienne	0	0	26.234,46	100 %	-
AXA-Royale Belge	Patrimoine	0	0	31.865,59	100 %	-
AXA-Royale Belge	Prévoyance de Paris	1	4	39.945,12	100 %	119.835,36
AXA-Royale Belge	Royale Belge	0	5	41.309,49	100 %	103.273,73
AXA-Royale Belge	Union de Paris	1	2	23.613,76	100 %	47.227,52
AXA-Royale Belge	Union des Propriétaires belges	0	0	27.439,68	100 %	-
AXA-Royale Belge	Urbaine (UAP)	0	1	27.154,59	100 %	13.577,30
AXA-Royale Belge	Groepsverzekering*	13	89	5.947,65	100 %	341.989,88
Corona	Noord hollandsche	???	???	2.784,54	???	???
Corona	Toekomst	???	???	1.749,56	???	???
Dexia	Helvetia	0	0	22.680,95	100 %	-
Dexia	Union de Genève	0	0	16.839,52	100 %	-
Delta Lloyd Life	Noord-Brabant	0	33	1.515,12	50 %	49.998,96
DVV	De Volksverzekeringen	0	3	2.191,87	100 %	3.287,81
Fortis AG	AG 1824	31	97	47.733,06	100 %	3.794.778,27
Fortis AG	Utrecht	0	0	6.889,81	100 %	-
Fortis AG*	Fortis Employee Benefits*	2	8	5.947,65	100 %	35.685,90
Fortis Bank	Verzekeringskas ASLK	0	8	14.600,37	50 %	116.802,96
Generali Belgium	AG Trieste	34	25	43.329,20	95 %	2.120.850,32
Generali Belgium	Pays-Bas	0	9	3.243,31	95 %	15.363,05
ING	De Vaderlandsche	2	0	14.985,32	100 %	29.970,64
ING	RVS	8	384	2.501,14	95 %	526.555,79
KBC	Algemeene Verzekeringmij	???	???	25.783,24	???	???
KBC	Boerenbond	???	???	38.392,27	???	???
KBC	Lloyd de France	0	0	43.987,24	100 %	-
KBC	Préservatrice	0	1	41.100,75	100 %	20.550,38
Lion Belge	Lion Belge	0	0	10.170,82	100 %	-
Mercator	Noordstar	0	4	28.864,33	70 %	82.469,51
Nationale Suisse	Constantia Vie	0	28	1.466,87	100 %	20.536,18
Naviga	Mutuelle générale française	0	0	73.012,03	100 %	-
Norwich Union	Norwich Union	0	0	68.852,28	50 %	-
OHRA	Antverpia Leven	0	2	1.356,91	51 %	2.643,50
P & V	P & V	12	208	1.971,84	100 %	228.733,44
SMAP	SMAP	0	0	30.075,92	100 %	-
Victoria zu Berlin	Victoria zu Berlin	0	0	26.162,50	100 %	-
Winterthur	Winterthur	0	1	51.651,79	90 %	28.695,44

Winterthur	Union & Prévoyance	0	2	15.669,07	25 %	62.676,28
Zelia	Nationale de Paris	0	1	47.476,15	89 %	26.822,68
Zurich	Vita	0	2	48.203,39	60 %	80.338,98
		129	1.061			10.771.000,89
Zonder 'P&V' et 'RVS'		109	469			10.015.711,66

* Bij ontstentenis van statistische gegevens m.b.t. de groepsverzekeringen heeft de Studiecommissie het gemiddelde verzekerde kapitaal voor de globale verzekeringsmarkt in rekening gebracht.

Tabel 50 : overzichtstabel met toepassing van formule 2

Huidige maatschappij	Maatschappij 1939	Polissen	% Kapitalen (ζ)	Gemiddelde verzekerde kapitaal
KBC	Algemeene Verz. Mij	61	0,012 %	25.783,24 BEF
KBC	Boerenbond	3.927	1,181 %	38.392,27 BEF
Corona	Noord-Hollandsche	8.636	0,188 %	19.949,11 BEF
Corona	Toekomst	9.199	0,126 %	13.370,148 BEF

Dat is, na toepassing van de formule :

Huidige maatschappij	Marktaandeel van de maatschappij in 1939	Bedrag na toepassing formule	Totaal voor huidige maatschappij
KBC	Algemeene Verzekeringmaatschappij	1.201,885	119.487,440
KBC	Boerenbond	118.285,555	
Corona	Noord-Hollandsche	18.829,538	31.449,335
Corona	Toekomst	12.619,797	
		150.936,775	

De totale som van beide tabellen bedraagt dus :

$$10.771.000,90 \text{ BEF} + 150.936,78 \text{ BEF} = 10.921.937,66 \text{ BEF}$$

De benadering van de Studiecommissie is gebaseerd op wetenschappelijke criteria die verschillen van de parameters die de Commissie Eagleburger hanteert. Abstractie gemaakt van de herwaarderingsfactor waarover de Studiecommissie zich niet moet uitspreken, leunen de resultaten heel dicht aan bij de cijfers die door de ICHEIC naar voren worden gebracht.

Toch moet dat eindresultaat met enige omzichtigheid worden gehanteerd, daar één van de berekeningscriteria, met name de volledigheid van de archieven, maar voor 5 maatschappijen kon worden nagetrokken. De Studiecommissie meent dat zij, ondanks haar wetenschappelijke aanpak, een resultaat voorlegt dat niet helemaal met de werkelijkheid overeenstemt, daar zij nu eenmaal niet kan beweren dat zij alle niet uitbetaalde contracten ten voordele van de slachtoffers van de judeocide heeft kunnen onderzoeken.

4.4 De cultuurgoederen en de kunstwerken

Sinds het begin van de jaren '90 hebben heel wat joodse erfgenamen een onderzoek ingesteld om getuigenissen over hun familiaal vermogen te verzamelen. Momenteel voeren de erfopvolgers van de familie Schloss, van wie in Frankrijk meer dan 300 meesterwerken werden geroofd, een internationaal onderzoek om de ontbrekende werken van hun vooroorlogse collectie op te sporen. In november 2000 gaf de *National Gallery of Art* in Washington aan de familie Stern in Frankrijk een 17de eeuws stilleven van de hand van Frans Snijders terug. Na een gerechtelijke procedure kon zo ook de Weense handelaar en verzamelaar Kurt Grünwald, op 8 december 2000, van het *Musée Municipal d'Art Moderne et Contemporain* van Straatsburg het schilderij van Gustav Klimt terugkrijgen met als titel *Die Erfüllung*. De gespolieerde verzamelingen van de families P. Rosenberg, Goudstikker, Guttmann en Kann haalden meermaals de pers. Al deze wendingen hebben geleid tot het op gang komen van een systematisch onderzoek binnen de culturele instellingen in Europa en Noord-Amerika. In België heeft de Studiecommissie joodse goederen in juni 2000 een gelijkaardig onderzoek verricht.

4.4.1 De internationale context

Op het internationale vlak heeft de Studiecommissie enkele voorbereidende contacten gelegd op het terrein van de tijdens de Tweede Wereldoorlog gespolieerde culturele bezittingen van joodse afkomst.

Op 8 maart 2000, tijdens een ontmoeting met de Mattéoli 'zending' in Parijs, heeft de Studiecommissie een ontmoeting gehad met Alain Pierret, verantwoordelijke voor de 'sector kunst'. De contacten van de DER (Dienst voor Economische Recuperatie) met de Franse diensten, het lot van de MNR (*Musées Nationaux Récupération*), de resultaten van het onderzoek en de archieven die werden gelokaliseerd in Berlijn, Koblenz en Moskou waren de onderwerpen die in het kader van deze bijeenkomst werden besproken.

Op 6 juni 2000 organiseerde de Studiecommissie een vergadering waarop Anne Webber, ondervoorzitster van de *Commission for looted art in Europe* werd uitgenodigd. Anne Webber heeft de stand van het onderzoek op internationaal niveau m.b.t. de gespolieerde joodse kunst toegelicht. Deze ontmoeting opende perspectieven voor een toekomstige internationale samenwerking.

Op 21 juni 2000 nodigde de Studiecommissie het onderzoeksteam dat deel uitmaakt van de Nederlandse Projectgroep Tegoeden WOII uit voor een wetenschappelijke studiedag. Die onderzoekers hebben de resultaten voorgelegd van hun onderzoek in de diverse sectoren. Wat de cultuurgoederen betreft, heeft H. Marres de werkzaamheden toegelicht van de Commissie-Ekkart, die is belast met een onderzoek naar het lot van de kunstwerken die na de Tweede Wereldoorlog door Nederland werden gerecupereerd en die zich nu in de Nederlandse musea bevinden. Sinds 1 sep-

tember 1998 zoekt een team van 6 onderzoekers naar de herkomst van 4.000 kunstvoorwerpen.

De Studiecommissie nam deel aan het *Vilnius International Forum on the Holocaust Looted Cultural Assets* dat op 3 oktober 2000 werd georganiseerd. Dit congres resulteerde in de resolutie 1.205 van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa en van de *Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art*. Vertegenwoordigers van 37 landen uit Europa en Noord-Amerika hebben er verschillende aspecten behandeld m.b.t. de spoliatie in de cultuursector : de beschikbare archieven, de museale verzamelingen, de privé-verzamelingen en de bezittingen van joodse herkomst. Tijdens de plenaire zitting hebben alle vertegenwoordigde landen de Verklaring van Vilnius aanvaard. Op grond van deze Verklaring verbond elk land er zich toe de gespolieerde culturele bezittingen van joodse oorsprong terug te geven aan de wetmatige eigenaars, in elk land een informatiecentrum over de gespolieerde culturele bezittingen, de archieven en de individuele vragen op te richten en internationale ontmoetingen tussen specialisten te organiseren. Er werd evenwel geen enkele globale oplossing gevonden voor de culturele bezittingen van niet geïdentificeerde joodse afkomst.

Rekening houdend met de beperkte termijn van 8 maanden, heeft de Studiecommissie zich toegelegd op het zoeken naar beschikbare archieven, het uitwerken van de databank *Jewish Cultural Assets-Belgium* en het prioritair opstarten van het onderzoek in de Belgische culturele instellingen en musea. Zoals reeds in Hoofdstuk 2.8 werd vermeld, hebben vele culturele bezittingen een omweg gemaakt via het buitenland; daarom dringt , in een volgende fase, een onderzoek in Frankrijk, Nederland, Duitsland en de Oost-Europese landen zich op.

4.4.2 De aanleg van de databank

Op basis van de informatie uit de dossiers Oorlogsschade van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, van de archieven van de Dienst voor Economische Recuperatie (DER), de Duitse archieven van de *ERR* en de steekkaarten van de *Möbelaktion* en in overleg met de Cel voor recuperatie van gespolieerde goederen van het Ministerie van Economische Zaken, heeft de Studiecommissie een databank ontwikkeld onder de naam *Jewish Cultural Assets-Belgium* (JCA-B). JCA-B is gestructureerd per collectie en omvat enerzijds de belangrijkste gegevens met betrekking tot de gezochte goederen en anderzijds de gegevens betreffende de gerecupereerde bezittingen. De databank telt tot dusver 4.196 beschrijvingen met identificatiegegevens van gespolieerde culturele goederen uit 225 collecties die toebehoorden aan joden en kunstwerken die zijn afgestaan aan musea of door de DER werden verkocht.

De ingevoerde culturele bezittingen omvatten schilderijen, etsen, tekeningen, beeldhouwwerken, archeologische voorwerpen, meubelstukken, munten, archieven, postzegels, boeken, tapijten en wandtapijten,

edelsmeedkunst, muziekinstrumenten en partituren, keramiek en cultusobjecten.

JCA-B is opgevat volgens een hoofdmenu aan de hand waarvan men de verschillende verzamelingen kan raadplegen, aanvullen of wijzigen en de opzoekingen kan uitprinten. De opzoekingen kunnen gebeuren aan de hand van verschillende parameters, zoals de kunstenaar, de verzameling, het soort voorwerp en de datering ervan. Elk voorwerp wordt gedetailleerd beschreven met Mala Zimetbaum (MZDB)-nummer, de kunstenaar, de titel van het werk, de aard van het werk, de gebruikte materialen, de ondergrond, de afmetingen, de datum, de verzameling, de plaats van spoliatie, de historische bronnen, de dienst die verantwoordelijk was voor de spoliatie en de eventuele opmerkingen. Voor de culturele bezittingen die door de DER aan hun eigenaar werden teruggegeven, vermelden twee velden onder de naam *release date* en *release location* de datum en de begunstigde van de teruggave. In de databank kan men ook een overzicht krijgen per collectie.

Het gebruik van JCA-B gebeurt in nauw verband met de centrale databank van de Studiecommissie (MZDB) die eerder werd ontwikkeld en die de slachtoffers van anti-joodse maatregelen van de Duitse bezetter identificeert.

JCA-B is enkel toegankelijk voor de Studiecommissie gezien de wet op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Zij werd enerzijds ontworpen om een kruising van de opgenomen gegevens met deze die tijdens ons onderzoek aan het licht zouden komen mogelijk te maken, anderzijds vormt zij een snel onderzoeksinstrument om zowel de collecties als hun respectieve dossiers terug te vinden. Eveneens is het mogelijk aan de hand van de opzoeking per kunstenaar of het type van voorwerp de herkomst van een stuk te identificeren.

4.4.3 **De eerste enquête in de culturele instellingen in België**

4.4.3.1 De inhoud van de enquête

Op 2 februari 2000 werd een lijst met tien vragen verstuurd naar 415 Nederlandstalige en Franstalige culturele instellingen (Bijlage 24). Het gaat hier om een initiatief van de Cel voor recuperatie van gespolieerde goederen van het Ministerie van Economische Zaken in overleg met de Studiecommissie. Het doel van deze enquête was de instellingen te identificeren die van belang zijn voor het onderzoek naar de culturele bezittingen van joodse herkomst, inlichtingen in te winnen over de situatie van deze instellingen tijdens de Tweede Wereldoorlog, de aanwezigheid te lokaliseren van archieven in verband met de periode 1940-1954, culturele bezittingen van joodse herkomst op te sporen in de Belgische culturele instellingen. De in dit onderzoek geviseerde culturele bezittingen behelzen kunstwerken, cultusobjecten, archieven en bibliotheken.

Dit onderzoek was chronologisch afgebakend van 10 mei 1940, de datum van de Duitse inval, tot 22 december 1954, de datum waarop de laat-

ste openbare verkoop werd georganiseerd van culturele goederen die na de oorlog waren gerecupereerd. Dit chronologische onderzoekskader is opgedeeld in drie perioden:

- 1940-1944 : periode van de bezetting met massale spoliaties
- 1944-1949 : periode van recuperaties, gevolgd door teruggaven
- 1949-1954 : periode van verkoop van gerecupereerde bezittingen.

Het chronologische kader werd uitgebreid tijdens een tweede onderzoek omdat men ervan uitging dat joodse eigenaars die van plan waren te vluchten misschien nog vóór 1940 goederen in veiligheid hebben gebracht in de musea. Misschien ook werden door de instellingen na 1954 werken van dubieuze afkomst verworven via gift, legaat of aankoop.

4.4.3.2 De ontvangen antwoorden

Op 415 verstuurd vragenlijsten tellen wij 148 ontvangen antwoorden. In die 148 antwoorden bevestigden 4 instellingen in het bezit te zijn van cultuurgooederen van joodse eigenaars; 267 musea hebben niet geantwoord op de eerste vragenlijst.

Uit de peiling blijkt dat ongeveer 65 van de instellingen die hebben geantwoord op de vragenlijst voor of tijdens de periode tussen 1940 en 1954 werden opgericht, terwijl 78 instellingen toen nog niet bestonden. De 5 overige musea gaven geen inlichtingen m.b.t. hun oprichtingsdatum.

Op de vraag of de instelling in het bezit was van stukken die afkomstig waren van andere instellingen kregen wij drie soorten antwoorden : instellingen die positief op de vraag antwoordden, zij die geen enkel stuk van externe herkomst bezaten en musea die zich niet betrokken voelden bij deze vraag omdat de stukken waarover zij beschikken exclusief de resultante zijn van eigen ontdekkingen.

Wat de situatie van de musea tijdens de oorlog betreft, kwamen er eveneens verschillende antwoorden. In de meeste gevallen waren de activiteiten aanzienlijk beperkt of soms helemaal onbestaande. Het Volkskundemuseum in Antwerpen werd gesloten in 1939; ook het Museum Mayer Van den Bergh en het Stedelijk Museum in Leuven sloten hun deuren. Andere instellingen bleven werkzaam tijdens de oorlog. Wij citeren ondermeer de Koninklijke Bibliotheek Albert I, de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, het Plantin-Moretus Museum en het Museum Vleeshuis te Antwerpen. Nog andere werden vernield door de bombardementen, zoals het Museum van Schone Kunsten te Oostende dat in 1940 door een brand verwoest werd.

De vraag in verband met de beschikbaarheid van archieven over de periode 1940-1954 moest de Studiecommissie toestaan documenten en inventarissen te lokaliseren die inlichtingen bevatten over de oorsprong van de culturele bezittingen. Tot de musea die in het bezit zijn van archieven over hun aanwinsten tijdens die periode behoren ondermeer het Volkskundemuseum in Antwerpen, dat beschikt over een aankoopregister, het *Musée*

d'Armes in Luik, dat beschikt over een officiële inventaris, de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in Brussel, waar een algemene inventaris en een dossier voor elke aankoop bijgehouden worden.

Zoals reeds eerder vermeld hebben 4 op de 148 instellingen positief gereageerd op de vraag of bepaalde bezittingen in hun instelling betrokken zijn bij dit onderzoek : *Autoworld*, het Joods Museum van België, de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, in Brussel, en het Museum Vleeshuis in Antwerpen. Deze vier instellingen hebben het voorwerp uitgemaakt van een verslag dat werd uitgewerkt in het kader van de tweede enquête. Daarnaast bleek uit de eerste enquête eveneens dat een grote meerderheid van de aangeschreven instellingen stelden dat zij geen enkel cultuurgoed van joodse herkomst bezaten. Overigens gaven heel wat instellingen ontwijkende antwoorden in de zin van : "erg onwaarschijnlijk", "op het eerste zicht niet", "niet bij ons weten".

Geen enkele instelling die aan de eerste enquête heeft meegewerkt had voordien onderzoek verricht in verband met culturele goederen die zouden kunnen toebehoord hebben aan joodse eigenaars.

Slechts 4 instellingen bevestigden dat zij in het bezit waren van culturele goederen van joodse herkomst. Bij dit antwoord moet ermee rekening gehouden worden dat een aantal van de musea die negatief hebben geantwoord inderdaad geen enkel goed bezitten dat het voorwerp uitmaakt van dit onderzoek, maar dat andere misschien niet weten dat zij in het bezit zijn van cultuurgoederen van dubieuze origine. Wij hebben bij het lezen van de formulieren inderdaad kunnen vaststellen dat geen enkele instelling hieraan reeds een onderzoek had gewijd. We kunnen ons dus afvragen op welke grond zo'n negatief antwoord was gestoeld. Enkel door een grondig onderzoek ter plaatse kon deze vraag worden opgehelderd.

Dankzij deze eerste enquête kon een lijst van contactpersonen worden opgesteld. Aan de hand van de ontvangen antwoorden kon tevens worden uitgemaakt welke instellingen bij het verder onderzoek dienden te worden betrokken, en welke niet. In die zin vormden ze een voorbereiding voor de 2de enquête en voor het onderzoek ter plaatse.

4.4.4 De tweede enquête in de culturele instellingen in België

4.4.4.1 Methodologie

De tweede enquête

Op 6 september 2000 werd een tweede lijst van vragen verstuurd naar de volgende 24 Belgische culturele instellingen en musea :

- Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Brussel.
- Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Brussel.
- Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel.
- Algemeen Rijksarchief, Brussel.
- Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.
- Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis, Brussel.

- Joods Museum van België, Brussel.
- Autoworld*, Brussel.
- Erasmushuis, Brussel.
- Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Tervuren.
- Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen.
- Rubenshuis, Antwerpen.
- Museum Mayer Van den Bergh, Antwerpen.
- Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum, Antwerpen.
- Museum Vleeshuis, Antwerpen.
- Plantin-Moretus Museum, Antwerpen.
- Musée d'Art Moderne et d'Art Contemporain*, Luik.
- Museum Vander Kelen-Mertens, Leuven.
- Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.
- Stedelijk Museum Wuyts-Van Campen en Baron Caroly, Lier.
- Groeningemuseum, Brugge.
- Stedelijk Museum voor Schone Kunsten, Gent.
- Musée des Beaux-Arts*, Doornik.
- Stedelijk Museum Hof van Busleyden, Mechelen.

Specifieke instellingen

- Dienst van het Sekwester van de Regionale Directie van de Registratie en Domeinen van het Ministerie van Financiën.
- Cel voor recuperatie van de gespolieerde goederen van het Ministerie van Economische Zaken.
- Dienst Oorlogsslachtoffers van het Ministerie van Volksgezondheid.

Heel wat factoren hebben de keuze van deze 24 culturele instellingen bepaald. Vooreerst werden er aan 12 onder hen kunstwerken afgestaan door de DER. De DER heeft 6 werken afgestaan aan het *Musée d'Art Moderne et d'Art Contemporain* van de Stad Luik (voorheen het *Musée des Beaux-Arts*), 352 stukken aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 13 etnografische stukken aan het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, 3 doeken aan het *Musée des Beaux-Arts* van Doornik, 26 doeken aan de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België in Brussel, 20 doeken aan het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen, 8 doeken aan het Rubenshuis, 2 doeken en 1 lijst aan het Groeningemuseum, 4 doeken aan het Stedelijk Museum voor Schone Kunsten in Gent, 1 doek aan Stedelijk Museum Vander Kelen-Mertens, 2 doeken aan Stedelijk Museum Wuyts-Van Campen en Baron Caroly, 1 doek aan het Stedelijk Museum Hof van Busleyden, 2 loten Duitse en Romeinse munten aan de Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1 lot registers en 1 lot archieven aan het Algemeen Rijksarchief, 197 incunabelen aan de Katholieke Universiteit Leuven. Al deze stukken, die afkomstig zijn van naoorlogse recuperaties, werden onderworpen aan een grondig onderzoek om, in de mate van het mogelijke, hun herkomst op te sporen.

Verder hebben de antwoorden van de musea op de eerste enquête een invloed gehad op de keuze van de instellingen die betrokken waren bij de tweede studie. *Autoworld*, het Joods Museum van België, de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis alsook het Museum Vleeshuis, die positief reageerden op de vraag of bezittingen in hun instelling binnen het onderzoeksveld van de Studiecommissie vallen, behoren tot de geselecteerde instellingen.

Tenslotte hebben ook de opzoekingen van Daniel Dratwa, conservator van het Joods Museum van België, kostbare informatie opgeleverd in verband met de stukken van joodse oorsprong die terecht gekomen zijn in diverse inrichtingen zoals het Erasmushuis, de Koninklijke Bibliotheek Albert I, het Provinciaal Museum Sterckshof-Zilvercentrum, de Katholieke Universiteit Leuven, het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis en het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen.

Daarnaast werd er eveneens een onderzoek uitgevoerd in de specifieke instellingen waar zich mogelijks niet opgevraagde culturele bezittingen kunnen bevinden, zoals de Dienst van het Sekwester van de Regionale Directie van de Registratie en Domeinen van het Ministerie van Financiën, de Cel voor recuperatie van gespolieerde goederen van het Ministerie van Economische Zaken en de Dienst Oorlogsslachtoffers bij het Ministerie van Volksgezondheid.

Deze 2de enquête, opgesplitst in vier vragen, is chronologisch afgebakend tussen de aanvang van de Tweede Wereldoorlog en de laatste verkoop die werd georganiseerd door de DER op 22 december 1954 (Bijlage 25). De periode tussen 1940 en 1954 is evenwel niet restrictief. In een latere fase, bij het onderzoek ter plekke, werd het onderzoek uitgebreid tot de periode 1933-1960. Elke vraag werd op een heldere en precieze manier gesteld en trachtte, ter ondersteuning van de antwoorden, sporen te vinden van schriftelijke bewijzen in archieven, inventarissen en in briefwisseling.

In eerste instantie werd aan de instellingen gevraagd een lijst te bezorgen van de cultuurgoederen die werden verworven in de periode tussen 1940 en 1954. Deze lijst kon een kopie zijn van een inventaris. Zo kon een voorbereidend onderzoek worden gestart naar de aanwinsten, die op basis van de gegevens in de inventarissen vragen opriepen, de informatie in verband met de identificatie en de oorsprong van het werk, werd vergeleken met de gegevens in de JCA-B databank. Deze kruising resulteerde in een eerste selectie van stukken die nader onderzoek ter plaatse vergden.

De tweede vraag hield verband met de personen of instellingen die het museum als depot gebruikten voor hun verzamelingen tijdens de periode tussen 1940 et 1948. Zoals we zullen zien in 4.4.3.2, brachten joodse particulieren hun bezittingen in veiligheid in culturele instellingen voor ze naar het buitenland vluchtten. Het doel van deze vraag was na te gaan welke weg deze bezittingen hebben gevolgd. Werden zij na de oorlog gerecupereerd door hun eigenaar? Worden zij nu nog bewaard door de culturele instellingen? Deze vragen kregen een oplossing via de analyse van de depotlijsten die door de musea werden meegedeeld. Eerst werd de identiteit van

de bewaargever nagegaan in de MZDB. Daarna werd de chronologische context bestudeerd om na te gaan of de voorwerpen voor, tijdens of na de oorlog werden gedeponereerd. Daarna werd de aard van de in bewaring gegeven goederen bekeken en werd gecontroleerd of zij door hun eigenaar waren gerecupereerd. Ingeval de bezittingen niet teruggegeven waren, werden ter plaatse de archieven geanalyseerd die betrekking hadden op dit depot.

Daarna werd de vraag gesteld welke contacten (briefwisseling, afgestane werken) de instelling heeft gehad met de DER. Zoals reeds eerder aangegeven, werden er 639 kunstwerken door de DER afgestaan aan de Belgische culturele instellingen die bij ons onderzoek betrokken waren. Zij zijn vergelijkbaar met de MNR werken (*Musées Nationaux Récupération*) in Frankrijk en de culturele bezittingen waarover de Commissie-Ekkart zich in Nederland heeft gebogen. Het gaat om vanuit het buitenland gerecupereerde werken. De analyse van de door de musea voorgelegde dossiers m.b.t. elk werk ging, naast de studie van de DER-documentatie zelf, vooraf aan het onderzoek ter plaatse. Wat uit dit onderzoek werd gedistilleerd als werken van geïdentificeerde, niet geïdentificeerde en ongekende joodse afkomst wordt gepubliceerd in Bijlage 26.

Met de laatste vraag wilde de Studiecommissie weten welke aanwinsten van de instellingen tussen 1940 et 1954 niet in de inventaris werden opgenomen. Op die manier poogde zij de werken te lokaliseren die misschien aan de inventaris zijn ontsnapt en trachtte zij de redenen te achterhalen waarom zij niet in het register zijn opgenomen.

Er werden door de Studiecommissie op 29 september en 19 december 2000 twee vergaderingen georganiseerd met de 24 culturele instellingen. Het was enerzijds de bedoeling de musea te informeren en te helpen bij het onderzoek en anderzijds hen de resultaten van de enquêtes mee te delen. Tijdens de eerste vergadering werden de organisatie en de werkzaamheden van de Studiecommissie toegelicht, samen met de resultaten van de eerste enquête en de historiek van de spoliaties en restituties in België. De onderzoeksmethodes van de Studiecommissie werden uiteengezet : de opbouw van de *Jewish Cultural Assets-Belgium* databank en de lancering van de tweede enquête. Elke instelling kreeg een lijst met de werken die haar door de DER werden afgestaan. Op basis van de meegedeelde informatie, konden de betrokken werken en hun respectieve dossiers worden opgezocht.

Op de tweede vergadering van 29 december 2000 werd een kwantitatieve analyse gemaakt van de op dat ogenblik ingekomen antwoorden op de 2de enquête.

Van de 24 instellingen antwoordden er 15, of 62,5%, met precisie of gedeeltelijk op de tweede vragenlijst. Van de 9 andere instellingen kwam geen enkel antwoord binnen. 58% van de musea antwoordden op de eerste vraag, 46% op de tweede, 46% op de derde en 38% op de laatste vraag. Via onderzoek ter plaatse konden evenwel vele onbeantwoorde vragen worden aangevuld.

Het onderzoek ter plaatse

Op basis van de antwoorden die voorlagen in de tweede enquête startte de Studiecommissie, begin januari 2001, een onderzoek op in de culturele instellingen. Dit onderzoek werd ondermeer voorbereid aan de hand van de studie van de inventarissen van elke instelling en meer in het bijzonder de werken die in nauw verband stonden met de Tweede Wereldoorlog en waarvan de herkomst verder onderzoek vergde.

Het in hoofdzaak identificerend onderzoek ter plaatse was opgedeeld in vier verschillende fasen. In een eerste fase werden de inventarissen van de aanwinsten tussen 1933 en 1960 bekeken; de meeste aandacht ging daarbij naar de herkomst en de aard van elk stuk. De werken die verder onderzoek vergden werden toegevoegd aan de eerste selectie op basis van de verwerving tussen 1940 en 1954. Voor de werken of objecten die om welke reden ook niet waren geïnventariseerd, hebben wij ons gebaseerd enerzijds op de antwoorden op de vierde vraag, en anderzijds op de informatie die ter plaatse beschikbaar was in verband met de bewaargevingen tussen 1933 en 1960. Op die manier werden alle verzamelingen van elk museum integraal geanalyseerd.

Daarna kwamen de dossiers m.b.t. de geselecteerde werken aan de beurt. Er werd systematisch geprobeerd een document te vinden dat de vorm van verwerving specificieerde. In geval van een geschonken of bij erfenis verworven goed, werd aan de instelling gevraagd een brief, een attest of om het even welk ander door beide partijen ondertekend document voor te leggen dat het legaat of de schenking bevestigt. Bij een inbewaringgeving werd een bewijs van teruggave aan de eigenaar gevraagd. In het andere geval hebben wij gevraagd de voorwerpen in depot te bekijken. Voor een aangekocht stuk hebben wij een aankoopbewijs gevraagd.

Alle voorwerpen waarvan de herkomst nog twijfels deed rijzen na het raadplegen van de archieven, werden nader geanalyseerd om een stempel, een inscriptie, een etiket te ontwaren dat opheldering zou kunnen brengen over de oorsprong ervan.

De 639 werken afgestaan door de DER waren het voorwerp van een specifiek onderzoek bij de betrokken culturele instellingen. Op basis van de archieven van de DER of van de informatie verstrekt door de musea m.b.t. hun contacten met de DER, werd gezocht naar de oorsprong van elk stuk. In de gevallen waar de herkomst ongekend bleef na analyse van de dossiers, werd gevraagd de stukken te mogen zien om alle sporen van identificatie te kunnen ontrafelen.

Evenzo werd in elke instelling, bij wijze van steekproef, een systematisch onderzoek uitgevoerd naar kunstwerken van de hand van drie in deportatie gestorven joodse kunstenaars : Kopelis Simelovicus, Félix Nussbaum en Gyorgy Bekefi.

Elk onderzoek resulteerde in een gedetailleerd verslag(zie Bijlage 27), opgesplitst volgens diverse parameters. Eerst worden de contacten met het wetenschappelijk personeel van de culturele instellingen vermeld en vervolgens wordt ingegaan op de samenstelling van de collecties. Het

volgende deel is gewijd aan de bronnen die ter plaatse werden geraadpleegd. Daarna kwamen de collecties zelf aan de beurt, opgedeeld in drie perioden : 1933-1939, 1940-1944, 1945-1960. De stukken van al dan niet geïdentificeerde joodse herkomst, alsook de werken van ongekende herkomst werden onderworpen aan een analyse op basis van de archieven van de instelling zelf, de Duitse bronnen, de archieven van de DER en de resultaten van de kruising met de *Jewish Cultural Assets-Belgium* databank. Daarbij kwamen de resultaten van het onderzoek naar de werken van de drie joodse kunstenaars en het resultaat van de studie gewijd aan de door de DER aan de musea afgestane werken. Elk rapport wordt afgesloten met een conclusie die essentiële informatie bevat voor het vervolg van de onderzoekswerkzaamheden.

4.4.4.2 Resultaten van de tweede enquête

Definities

De werken en objecten waarvan sprake is in de enquête zijn opgedeeld in drie categorieën : de stukken van geïdentificeerde joodse herkomst, van niet geïdentificeerde joodse herkomst en van onbekende herkomst. Een stuk van geïdentificeerde joodse herkomst is een niet opgevraagd voorwerp dat nauw verband houdt met de Tweede Wereldoorlog en waarvan de toenmalige eigenaar, van joodse afkomst, geïdentificeerd is. Een stuk van niet geïdentificeerde joodse herkomst is een niet opgevraagd voorwerp dat nauw verband houdt met de Tweede Wereldoorlog en waarvan de toenmalige eigenaar, van joodse afkomst, niet geïdentificeerd is. Een stuk van ongekende herkomst is een niet opgevraagd voorwerp dat nauw verband houdt met de Tweede Wereldoorlog en waarvan de toenmalige eigenaar, al dan niet van joodse afkomst, niet gekend is. De laatste twee gevallen vergen nader onderzoek om de eigenaars te identificeren. Bij ons onderzoek, waarvan de verslagen zijn opgenomen in Bijlage 26, zijn wij op een vierde mogelijkheid gestoten, nl. bezittingen van gesloten herkomst, die verband houden met de Tweede Wereldoorlog, van geïdentificeerde joodse herkomst en volkomen regelmatig verworven door de instelling (gift, legaat, aankoop). De stukken van ongekende herkomst die verband houden met de Tweede Wereldoorlog en waarvan, na ons onderzoek, met zekerheid kon worden bepaald dat zij van geïdentificeerde niet-joodse herkomst zijn, zijn niet opgenomen in de resultaten van dit Eindverslag.

Algemeen resultaat

Op basis van de gegevens uit de enquête bij de instellingen, waarvan de details zijn opgenomen in Bijlagen 26 en 27, werd de algemene balans opgemaakt van de culturele bezittingen van al dan niet geïdentificeerde joodse en van ongekende herkomst.

Op een totaal van 639 stukken, zonder onderscheid qua oorsprong, die door de DER werden afgestaan aan de musea, zijn 298 voorwerpen van

niet geïdentificeerde joodse herkomst en van ongekende herkomst. Op een totaal van 331 stukken die werden geteld in de culturele instellingen, met inbegrip van de door de DER afgestane werken, inventariseerde de Studiecommissie :

- 26 voorwerpen van ongekende herkomst : 15 schilderijen, 2 beeldhouwwerken, 6 stukken zilverwerk, 2 thorarollen en 1 badge;
- 298 voorwerpen van niet geïdentificeerde joodse herkomst : 292 archeologische voorwerpen, 3 klokken, 2 schilderijen, 1 lot archieven (ongeveer 200 documenten);
- 7 stukken van geïdentificeerde joodse herkomst: 1 vlag en één vlaggenstok, 1 lot boeken (ongeveer 460 werken), 2 schilderijen, 1 wandtapijt en 1 tapijt.

Deze cijfers houden geen rekening met de stukken waaromtrent nog geen oordeel kan uitgesproken worden bij gebrek aan sluitende informatie m.b.t. de herkomst.

4.4.5 **Besluit**

De *Jewish Cultural Assets-Belgium* databank kan beschouwd worden als het essentieel onderzoeksinstrument dat alle informatie in verband met de gezochte joodse collecties en de werken die na de oorlog werden gerecupereerd registreert. Dankzij deze databank beschikt België nu over een instrument om het onderzoek in de nabije toekomst te laten vorderen.

De samenwerking en de contacten met het buitenland effenden het pad voor verder onderzoek in Frankrijk, Nederland, Duitsland en de Oost-Europese landen; dit onderzoek werd tot op heden, gezien de beperkte termijn van 8 maanden, niet uitgevoerd.

Na de eerste voorbereidende vragenlijst die op 2 februari 2000 naar de Belgische culturele instellingen werd verstuurd, startte de Studiecommissie op 6 september 2000 een tweede onderzoek bij de musea en culturele instellingen. Dit tweede luik bestond uit twee opeenvolgende fasen : het versturen van een vragenlijst naar de 24 Belgische culturele instellingen (geselecteerd op basis van historische aanwijzingen en hedendaagse bronnen) en een onderzoek ter plaatse. Het onderzoek ter plaatse was bedoeld om de herkomst na te gaan van de door de DER afgestane werken, de depots van joodse particulieren van naderbij te bekijken en de herkomst te bepalen van niet geïnventariseerde stukken die verband houden met de Tweede Wereldoorlog. Op basis van de inventarissen van de aanwinsten tijdens een periode tussen 1933 en 1960, werden alle collecties van alle instellingen bestudeerd, met een bijzondere aandacht voor de herkomst en de aard van elk stuk. Eveneens werd een steekproef uitgevoerd naar de werken van drie gedeporteerde joodse kunstenaars. Dit werd aangevuld met een specifiek onderzoek naar de culturele bezittingen die zich bij de Dienst van het Sekwester van de Regionale Directie van de Registratie en Domeinen, de Cel voor recuperatie van gespolieerde goederen van het Ministerie

van Economische Zaken en de Dienst Oorlogsslachtoffers van het Ministerie van Volksgezondheid bevonden.

Door het onderzoek bij de Belgische culturele instellingen lokaliseerde de Studiecommissie culturele bezittingen die in drie categorieën kunnen worden ingedeeld : stukken van geïdentificeerde joodse herkomst, van niet geïdentificeerde joodse herkomst en van ongekende herkomst. De culturele bezittingen die verband houden met de Tweede Wereldoorlog, maar van geïdentificeerde niet-joodse herkomst zijn, werden niet in dit rapport opgenomen. Ook heeft dit onderzoek nieuwe pistes geopend naar culturele bezittingen die werden bezorgd aan de instellingen via het Auditoraat-generaal, en naar het lot van cultusobjecten en bibliotheken van joodse oorsprong waaromtrent nog maar weinig informatie beschikbaar is.

Het onderzoek dat werd uitgevoerd in samenwerking met de 24 culturele instellingen, leverde 26 stukken van ongekende herkomst, 298 voorwerpen van niet geïdentificeerde joodse herkomst en 7 stukken van geïdentificeerde joodse herkomst op, dus in totaal 331 culturele bezittingen. Deze veelbetekenende cijfers vertegenwoordigen waarschijnlijk maar het topje van de ijsberg rekening houdend met de omvang van de door de Duitse diensten gepleegde spoliaties en het falende naoorlogse restitutiebeleid. Vergeten we niet dat het onderzoek, vijftien jaar na de feiten, alleen betrekking had op de museale verzamelingen in België en niet op de kunstmarkt, de privé- en buitenlandse verzamelingen.

Eindnoten Deel 4

¹ CBF : Hoorzitting van de heren L. Roeges en J.-M. Van Cotte, 28/IX/1998 (Notulen van de Studiecommissie); BVB : Hoorzitting van mevrouw Françoise Sweerts, 12/XI/1997 (Notulen van de Studiecommissie).

² F. De Voghel, *Le statut légal des banques et le régime des émissions*, Brussel, 1941; G. Vanthemsche, "L'élaboration de l'arrêté-royal sur le contrôle bancaire (1935)", in *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1980 (XI), nr. 3, p. 389-437; M. Van Audenhove, *Geschiedenis van de gemeentefinanciën in de economische financiële en sociale evolutie van België 1918-1985 (Boek 1)*, Gemeentekrediet, 1990; H. Van der Wee e.a., *De Generale Bank 1822-1997*, Tielt, 1997; J.-M. Moitroux e.a., *Een bank in de geschiedenis : van de Bank Brussel en de Bank Lambert tot de BBL, 1871-1996*, Brussel, 1995

³ A. Raport, "De privé-spaarkassen in België", in *Liber Amicorum Raf Hulpiau*, Gent, 1978, p. 241, 260.

⁴ "Leurs droits [de la multitude de personnes peu aisées qui constituent la clientèle habituelle des caisses d'épargne] doivent être protégés, d'autant que, par leur esprit de travail et d'économie, ces personnes représentent une richesse considérable pour la collectivité. Il n'est pas admissible que le premier venu, qu'il soit Belge ou étranger, puisse se faire confier leur épargne souvent péniblement amassée, sans devoir se soumettre à aucun contrôle quant à la gestion des capitaux qu'il parvient à recueillir". KB van 15 december 1934, BS, 16.XII.1934, p. 6629.

⁵ E. Witte en K. Veraghtert, "Inleiding", in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 49.

⁶ P. Nefors, *De Galopin-doctrine, de Emissiebank en de industriële 'collaboratie' in de tweede wereldoorlog*, Leuven, onuitgegeven doctoraatsverhandeling, 1999, pp. 66.

⁷ G. Vanthemsche, "De Bank van 1934 tot vandaag", in H. Van der Wee e.a., *De Generale Bank 1822-1997*, Tielt, 1997, pp. 340.

⁸ *Idem*, pp. 342.

⁹ *Idem*, p. 347 en tabel 9, pp. 409; I. Cassiers, "De Generale Bank van 1935 tot heden : een macro-economische benadering", in H. Van der Wee e.a., *De Generale Bank 1822-1997*, Tielt, 1997, pp. 645; I. Cassiers, V. de Briey, F. Degrave et A.C. Provost, *Les banques belges face à l'état : une rétrospective (1935-1993)* (IRES - Discussion Paper, nr. 9807), Louvain-la-Neuve, 1998, pp. 5.

¹⁰ K. Veraghtert, "Van Spaarkas tot Spaarbank (1940-1975)", in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 212-213; F. Baudhuin, *L'Economie belge sous l'occupation*, Bruxelles, Bruylant, 1945, (Chapitre VII - Finances Privées, § 1 Les banques, reflux des capitaux); G. Vanthemsche, "De Bank van 1934 tot vandaag", in H. Van der Wee e.a., *De Generale Bank 1822-1997*, Tielt, 1997, pp. 407 (tabel 4).

¹¹ *Le Crédit Communal de Belgique et l'autonomie locale* (Collection Sciences Sociales), 1964, nr. 1; E. Milhaud, *L'oeuvre prodigieuse du Crédit Communal de Belgique et ses enseignements pour l'organisation du crédit communal dans le monde*; M. Van Audenhove, *Le crédit communal de Belgique* (Collection Sciences Sociales), 1978, nr. 4.

¹² *Gedenkboek 1865-1965 van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas van België*, Brussel, 1965, p. 146, 304.

¹³ R. Mouling, *L'Épargne Privée de 1935 à 1954*, Bruxelles, s.d., p. 24.

- ¹⁴ Ministerie voor Economische Zaken – Centrale Dienst voor de Statistiek, *Statistisch Jaarboek voor België en Belgisch-Kongo*, Brussel, Centralen Dienst voor de Statistiek, 1940 (LXII), p. 114-115; 1942 (LXIV), pp. 112-113.
- ¹⁵ G. Vanthemsche, “L’élaboration de l’arrêté-royal sur le contrôle bancaire (1935)”, in *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1980 (XI), nr. 3, p. 389-437.
- ¹⁶ KB nr. 2 van 22 augustus 1934, *BS*, 24.VIII.1934.
- ¹⁷ Het statuut van de revisoren werd geregeld bij het ministerieel besluit van 22 november 1935.
- ¹⁸ A. Raport, “De privé-spaarkassen in België”, in *Liber Amicorum Raf Hulpiau*, Gent, 1978, p. 241-262.
- ¹⁹ G. Vanthemsche, “De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum”, in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 184; R. Mouling, *Office Central de la Petite Epargne – Historique et Organisation*, s.l., s.d., p. 16.
- ²⁰ Wet van 7 december 1934 (*BS*, 8.XII.1934), verder uitgewerkt in KB van 15 december 1934 (*BS*, 16.XII.1934).
- ²¹ E. Witte en K. Veraghtert, “Inleiding”, in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 53-54; G. Vanthemsche, “De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum”, in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 186-187.
- ²² *L’Office Central de la Petite Epargne 1934-1959*, s.l., s.d., p. 15.
- ²³ Wet van 24 december 1934, *BS*, 31.XII.1934; KB van 24 juni 1935 (*BS*, 26.VI.1935); KB nr. 157 van 10 april 1935 (*BS*, 11.IV.1935), KB nr. 185 van 9 juli 1935 (*BS*, 10.VII.1935), KB van 4 december 1935 (*BS*, 9/10.XII.1935), KB nr. 270 van 30 maart 1936 (*BS*, 31.III.1936), KB nr. 299 van 31 maart 1936 (*BS*, 5.IV.1936), KB van 12 september 1936 (*BS*, 19.VI.1936), KB van 22 oktober 1937 (*BS*, 11.XI.1937) en KB nr. 73 van 30 november 1939 (*BS*, 1.XII.1939). Er werden zeer strenge en preciese bepalingen ingevoerd: maximum 40% der totale deposito’s mocht belegd zijn in een roulementsfonds (o.a. het incasso) en in ‘voorlopige plaatsingen’: dus gemakkelijk mobiliseerbare fondsen. Minstens 50% van die som moest in staatsfondsen e.d. belegd worden, maximum 40% in hypothecaire leningen, maximum 30% in deposito’s bij de Nationale Maatschappij van Krediet aan de Nijverheid of de Algemene Spaaren Lijfrentekas, enz.; louter commerciële of industriële participaties werden formeel verboden.
- ²⁴ G. Vanthemsche, “De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum”, in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 188; E. Witte en K. Veraghtert, “Inleiding”, in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 54.
- ²⁵ *L’Office Central de la Petite Epargne 1934-1959*, s.l., s.d., p. 13.
- ²⁶ Koninklijk Besluit nr. 42, art. 31
- ²⁷ In mei 1936 werd een ‘*Commission chargée de l’examen de la révision de la section II de l’AR n°42*’ opgericht. Er werd besloten deze categorie geleidelijk leeg te maken. (G.

Vanthemsche, "De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum", in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 192-193).

²⁸ G. Vanthemsche, "De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum", in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 184.

²⁹ K. Veraghtert, "Van spaarkas tot spaarbank (1940-1975)" In: A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 240. Gecontroleerd in "Verslag over de verrichtingen en de bedrijvigheid van het Centraal Bureau voor de Kleine Spaarders gedurende het jaar 1942", *Belgisch Staatsblad der ministeriële besluiten en andere besluiten der secretarissen-generaal*, 29-30.III.1943, p. 1630-1631.

³⁰ R. Mouling, *L'Épargne Privée de 1935 à 1954*, Bruxelles, s.d., p. 8-11.

³¹ R. Mouling, *L'Épargne Privée de 1935 à 1954*, Bruxelles, s.d., p. 12.

³² In diverse archieven als KADOC, AMSAB, enzovoort

³³ G. Vanthemsche, "De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum", in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 175-176, 192.

³⁴ L. Van Molle, "Spaarwezen en spaarkassen in België 1890-1940 : op zoek naar meer sociale zekerheid voor doelgroepen", in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 136. Hun balansen werden gepubliceerd in het Jaarverslag van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

³⁵ G. Vanthemsche, "De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum", in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986, p. 192.

³⁶ zie wet van 30 juni 1975 (BS, 2.VIII.1975, errata 28.VIII.1975) en Koninklijk Besluit van 23 januari 1976 (BS, 31.I.1976).

³⁷ E. Verhoeyen, *België bezet 1940.1944*, Brussel, 1993, p. 107, 117.

³⁸ Verordening van 14 juni 1940, *Verordnungsblatt*, 17.VI.1940.

³⁹ Ministerie voor Economische Zaken - Centrale Dienst voor de Statistiek, *Statistisch Jaarboek voor België en Belgisch-Kongo*, Brussel, Centralen Dienst voor de Statistiek, 1943 (LXV), p. 203; 1944 (LXVI), p. 255. (F. Baudhuin, *L'Économie belge sous l'occupation*, Bruxelles, 1945, p. 392-393 geeft uitsluitend particuliere postcheque-rekeningen weer).

⁴⁰ F. Baudhuin, *L'Économie belge sous l'occupation*, Bruxelles, 1945, p. 392-393 (Dépôts à la Caisse d'Épargne).

⁴¹ R. Mouling, *L'Épargne Privée de 1935 à 1954*, Bruxelles, s.d., p. 17, 23; in A. Van Put e.a., *De Belgische Spaarbanken : Geschiedenis, Recht, Economische Functie en Instellingen*, Tielt, 1986. Opgelet: Deze cijfers voor de spaarkassen betreffen louter deze kassen die door het CBKS erkend waren en geven ook enkel de door het CBKS gewaarborgde spaargelden weer.

⁴² Twee bronnen geven dezelfde cijfers weer: Ministerie voor Economische Zaken - Centrale Dienst voor de Statistiek, *Statistisch Jaarboek voor België en Belgisch-Kongo*,

Brussel, Centralen Dienst voor de Statistiek, 1943 (LXV), p. 183; F. Baudhuin, *L'Economie belge sous l'occupation*, Bruxelles, 1945, p. 399.

⁴³ Ministerie voor Economische Zaken – Centrale Dienst voor de Statistiek, *Statistisch Jaarboek voor België en Belgisch-Kongo*, Brussel, Centralen Dienst voor de Statistiek, 1943 (LXV), p. 183.

⁴⁴ *Le Crédit Communal de Belgique et l'autonomie locale*, Collection Sciences Sociales, n°1, 1964, p. 42; E. Milhaud, *L'oeuvre prodigieuse du Crédit Communal de Belgique et ses enseignements pour l'organisation du crédit communal dans le monde*, p. 10.

⁴⁵ Ministerie voor Economische Zaken – Centrale Dienst voor de Statistiek, *Statistisch Jaarboek voor België en Belgisch-Kongo*, Brussel, Centralen Dienst voor de Statistiek, 1943, LXV, pp. 202 en 1944, LXVI, pp. 254; F. Baudhuin, *L'Economie belge sous l'occupation*, Bruxelles, 1945, p. 392-393 - annexe III: Statistiques Economiques, Tableau I. – Finances', pp. 392-393.

⁴⁶ F. Baudhuin, *L'Economie belge sous l'occupation*, Bruxelles, 1945, p. 392-393 - annexe III: Statistiques Economiques, Tableau I. – Finances', pp. 392-393.

⁴⁷ *Le Crédit Communal de Belgique et l'autonomie locale* (Collection Sciences Sociales), N°1 – 1964; E. Milhaud, *L'oeuvre prodigieuse du Crédit Communal de Belgique et ses enseignements pour l'organisation du crédit communal dans le monde*.

⁴⁸ Het Koninklijk Besluit van 24 november 1937 bepaalde de boekhoudkundige staten, die de banken voortaan verplicht waren te maken (BS, 25.XI.1937, p. 7210 e.v.): “art.4 Aan de bankcommissie wordt opgedragen te zorgen voor de toepassing van onderhavig besluit. Zij dient de rubrieken voorzien in artikel 1 en 2 [activa en passiva] te verklaren”. De concrete richtlijnen van de Bankcommissie werden pas in hun Rondschriften nr. 24 van 26 oktober 1938 gegeven, dus voor het rapport van het derde trimester van het eerste door ons in rekening gebrachte jaar.

⁴⁹ Omdat, zeker in de beginperiode, het verslag heel wat aan details kon winnen in één trimester tijd, werd dan verder geopteerd voor het derde en niet het tweede trimester.

⁵⁰ A. Godfroid, *Spoliation financière. Etude d'un cas particulier: la Société belge de Banque (1940-1965)*, Brussel, maart 2000. (Werknota's van de Studiecommissie).

⁵¹ *La Banque d'Anvers*, de Antwerpse Diamantbank en de Amsterdamse Bank voor België waren uitsluitend in Antwerpen gevestigd. De *Société belge de Banque* bood indertijd zijn diensten in Brussel en in Antwerpen aan. Van de *Banque de Commerce* waren vijf van de acht filialen in Antwerpen en onmiddellijke omgeving gevestigd. Bankcommissie, *Jaarverslag 1939*, Brussel, pp.113-131.

⁵² Dossier Algemene Spaar- en Lijfrentekas, 1945-48 (Archieven Sekwester BTG).

⁵³ Uittreksel uit de notulen van het verslag van het centraal comité van de Belgische Vereniging van Banken, 5/I/1945 (Archieven BBL).

⁵⁴ Korte samenvatting van de vergadering van het comité van juristen van de Belgische Vereniging van Banken, 27/XII/1944 (Archieven BBL).

⁵⁵ L. Saerens, *Vreemdelingen in een wereldstad. Een geschiedenis van Antwerpen en zijn joodse bevolking (1880-1944)*, Tiel, 2000, pp.647-648.

⁵⁶ F. Sweerts, “L'expérience des banquiers face aux avoirs dormants” in *L'obligation de restitution du banquier*, Brussel, 1999, pp.123-136.

⁵⁷ V. Simonart, "Les limites à l'obligation de restitution" in *L'obligation de restitution des banquiers*, Cahiers AEDBF, Brussel, 1999, pp. 67-115.

⁵⁸ *Idem*, p.100.

⁵⁹ F. Sweerts, *Opcit*, p.136. Op de hoorzitting van de Studiecommissie is Françoise Sweerts explicieter: "De aard van het deposito [in overdisponering] kan bij afspraak worden omgezet in een deposito van een bedrag. Dat betekent concreet dat de opbrengst van de verkoop van effecten die op een rekening wordt gestort, onderworpen kan worden aan een 'bevrijdende' verjaring wanneer in bepaalde omstandigheden verkoop en storting op een rekening zijn voorzien (bijv. in het Algemeen Reglement)". F. Sweerts, *Les Dépôts non réclamés : aperçu des principes fondamentaux*, 8/IX/1997.

⁶⁰ Krachtens de wet van 24 juli 1921, geamendeerd op 10 april 1923, "Les sociétés civiles et commerciales ayant leur siège social ou leur principal établissement en Belgique ne peuvent ni s'attribuer, ni répartir à d'autres qu'aux porteurs des titres, les dividendes, intérêts, sommes et avantages quelconques afférents à leurs actions, parts et obligations au porteur, dont le paiement ou la délivrance ne leur est pas demandé. Elles ont la faculté d'en faire le dépôt à la Caisse des Dépôts et Consignations". Bulletin usuel des lois et arrêtés, Brussel, 1923, pp.415-416.

⁶¹ L. Frédéricq, *Traité de droit commercial belge, Tome II : Fonds de commerce. Bourse et opérations de bourse, Dépossession des titres*. Gage, Gent, 1952, p.568.

⁶² "De meeste banken gaan meestal vanzelf en behouders andersluidende instructies vanwege de deposant, over tot inning van de coupons, premies en terugbetaalbare titels, tot vernieuwing van de coupons, tot omruiling, afstempeling, conversie en in het algemeen tot alle regularisaties van gedeponeerde effecten. Het gaat daarbij om voornamelijk materiële verrichtingen die meestal gemakkelijk uitvoerbaar zijn en waarvoor de klant zijn toestemming niet moet geven; en uiteindelijk betreft het verrichtingen die behoren tot het goed beheer of die het behoud van de bezitting beogen. Op dezelfde manier verifieert de bank de trekkingen van gedeponeerde effecten, zorgt zij ervoor dat de niet door de klant gebruikte inschrijvingsrechten tijdig te koop worden aangeboden. Daarentegen gaan de banken meestal slechts op uitdrukkelijk verzoek van de klant over tot deposito's voor vergaderingen [aandelen op naam of aan toonder], tot bevrijdende stortingen op effecten die zij in bewaring hebben". R. Blockel, *Opérations de banque. Etude technique à l'usage de la pratique et de l'enseignement*, Brussel, 1946, pp.232-233.

⁶³ De terminologie om de niet opgevraagde tegoeden aan te duiden, verschilt per instelling: 'Onbekende deposanten', 'Niet opgevraagde bedragen', 'Slapende tegoeden', 'Biens en déshérence', etc. Voor alle duidelijkheid gebruikt de Studiecommissie in de tekst voor alle instellingen dezelfde aanduiding. In de aparte fiches bij dit *Eindrapport* wordt wel de terminologie van de betrokken instelling gevolgd.

"Bij gebrek aan wettelijke preciseringen is het beter een rekening slapend of dergelijke te noemen wanneer sinds de laatste verrichting abnormaal veel tijd is verstreken". V. Simonart, *Opcit*, p..

⁶⁴ In tegenstelling met de oplossing die in andere landen wordt gekozen, zijn de banken niet gebonden door het beroepsgeheim, maar verplicht tot geheimhouding. V. Simonart, *Opcit*, pp.108-109.

⁶⁵ Brief van P. Thomas, Voorzitter van de Commissie ter Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer aan de Voorzitter van de Studiecommissie, 02/III/2000

⁶⁶ Brief van de Voorzitter van de Studiecommissie aan de Directie der Banken over de praktische samenwerking met de Studiecommissie, 28/III/2000 en Rondzendbrief van de BVB aan de Directie der Banken, 10/IV/2000

⁶⁷ Brief van de Voorzitter en van de Onderzoeksleider van de Studiecommissie aan de Banken, 13/X/2000

⁶⁸ De Studiecommissie beweert niet dat haar databank volledig is; deze wordt regelmatig aangevuld met gegevens van joden die bijvoorbeeld in het buitenland verblijven maar bezittingen hebben op het grondgebied van België.

⁶⁹ V. Simonart, *Opcit*, pp.106-107.

70

Financiële instellingen 2001	Financiële instellingen 1945	B	Totaal B	B ₁	B/B ₁
ABN AMRO	Amsterdamse Bank voor België	65	65	2	65/2
Antwerpse Diamantbank	Antwerpse Diamantbank	66	66	11	66/11
NBB	Nationale Bank van België	3	3	1	3/1
BNP Paribas	Comptoir national d'Escompte de Paris	5	5	1	5/1
Deutsche Bank	Crédit lyonnais	9			
Deutsche Bank	Banque de Commerce	61	70	1	70/1
Fortis Bank	Amsterdamse Bank voor België	65			
Fortis Bank	Société belge de Banque	5			
Fortis Bank	Mutuelle Solvay	1			
Fortis Bank	Bank van de Generale Maatschappij van België	69			
Fortis Bank	Banque d'Anvers	35	175	8	175/8
Lloyds Bank	Lloyds Bank	8	8	1	8/1
<i>Totaal</i>			392	25	392/25

71

Financiële instellingen 2001	Financiële instellingen 1945	B	Totaal B	C	C/B
ABN AMRO	Comptoir belgo-hollandais	1	1	5,5	5,5
Antwerpse Diamantbank	Antwerpse Diamantbank	66	66	88	1,3

Artesia Banking Corporation (Bacob)	Banque Crédit Commercial Anvers	1			
Artesia Banking Corporation (Artesia)	Banque de Paris et des Pays-Bas	6	7	30	4,3
Bank Degroof	Philippson	2	2	5,5	2,7
NBB	Nationale Bank van België	5	5	44	8,8
BNP Paribas	Comptoir national d'Escompte de Paris	5	5	1	0,2
CBC - Banque	Fabri	1			
CBC - Banque	Comptoir du Centre	3	4	12,5	3,1
Deutsche Bank	Crédit lyonnais	9			
Deutsche Bank	Banque de Commerce	61	70	8	0,1
Fortis Bank	Amsterdamse Bank voor België	65			
Fortis Bank	Société belge de Banque	5			
Fortis Bank	Mutuelle Solvay	1			
Fortis Bank	Bank van de Generale Maatschappij van België	69			
Fortis Bank	Banque d'Anvers	35	175	64	0,4
Fortis Bank	ASLK	6	6	23,5	3,9
Lloyds Bank	Lloyds Bank	8	8	2	0,3
Société Générale	Franci Bank	2			
Société Générale	SFBD	9	11	24	2,2
TOTAAL		360	360	308,0	0,8(5)

⁷² Artikel 7 van de Wet van 17 oktober 1945, BS, 28.X.1945.

⁷³ Belasting op het kapitaal. Toepassingsregeling voor particulieren. Dienstnota nr. 112, 11/XII/1945 (Dienst van het Sekwester, 98)

⁷⁴ Artikel 6 van de Wet van 17 oktober 1945 legde aan alle Belgische burgerlijke en commerciële maatschappijen een verhoging van aandelen en deelgenootschappen op van alle categorieën van 1/20. Deze nieuwe aandelen waren met vol recht toegekend aan de staat (waren staatsaandelen?) en dienden voor de betaling van de belasting die hen toekwam. Alle voordelen van aandelen en vennootsaandelen werden dus gevoelig verminderd. De Dienst van het Sekwester aarzde niet om een concreet voorbeeld te geven van wat dit in de praktijk betekende: *“Une société au capital de 125 millions de BEF représenté par 250.000 actions de capital de 500 BEF et dans laquelle existent 50.000 parts de fondateurs [ met en vertu de la loi] 12.500 actions de capital nominatives sans qu’il en résulte aucune modification du capital statutaire de 125 millions de BEF et 2.500 parts de fondateur. En conséquence de quoi, sont réduit à concurrence d’un vingt-et-unième (...) les droits et avantages de toute nature qui étaient attachés aux 250.000 actions de capital et aux 50.000 parts de fondateur”*. Belasting op het kapitaal. Dienstnota nr. 135, 19/IV/1946 (Dienst van het Sekwester, 98)

⁷⁵ Brief van de Controledienst voor de Verzekeringen aan de Studiecommissie over de joodse bezittingen, 09.05.2000

⁷⁶ Het Belgisch Koninklijk Besluit van 17 juni 1931, betreffende *het algemeen reglement op de controle van de levensverzekeringsmaatschappijen*, bepaalt in hoofdstuk 2, artikel 28, que *“les réserves mathématiques relatives aux contrats d’assurances régis par la loi du 25 juin 1930 sont placées dans les conditions déterminées ci-après: 1  dans une proportion qui ne peut être inférieure à 15 p.c. du total des réserves mathématiques, en*

fonds publics belges et valeurs garanties par l'Etat belge, obligations du Crédit communal (...); 2° dans une proportion qui ne peut excéder 50 p.c. du total, en obligations de sociétés belges qui, depuis cinq ans consécutifs au moins, ont fait face à tous leurs engagements au moyen de leurs ressources ordinaires; (...)".

⁷⁷ De wet van 8 december 1992 gaat precies over het verbod om, in welke vorm ook, lijsten van personen op te stellen die werden geselecteerd op grond van politieke, religieuze of filosofische criteria.